

ეპროკრუდი

New
ბრაუნ

საქარტიკა

ISSN 1987-8729

სამეცნიერო-საინფორმაციო ჟურნალი

№8 (40), აპრილი, 2014

როდოლიპი®

(ტიზუკონაზოლი - 60გრ/ლ სკ)

თელის დასამუშავებელი სისტემური ფუნგიციდი
მომედეგის ფართო სპექტრით

მოსავალი და
მისი ხარისხი იწყება აქედან!

შ.პ.ს ზადენი
ტელ: 599 141 777; 599 388 089
info@zadeni.ge

„ფირმა ლომთაგორა“

**გთავაზობთ ძაბრეული სელექციონირების მიერ გამოყვანილ და აღ-
ბილობრივ კლიმატურ პირობებთან შეგუებულ ძაბრეული სტრუქტურის უს-
ვმოსავლიან ინტენსიურ ჯიშებს საძაბრეულს ყველა რეგიონისთვის!**

პირველი რეპროდუქციის საუკეთესო ძაბრეული სტრუქტურის თესლი

სტრუქტურის თესლი	ლომთაგორა
თესლის გაღივების უნარი	მინ. 90% – მაქს. 97%
1000 მარცვლის წონა	მინ. 40 გრ. მაქს. 50გრ.
სისუფთავე (ჯიშობრივი სინდინდე)	მინ. 90% – მაქს. 100%
მიმდინარე დაზიანებულ მარცვალთა რაოდენობა	მინ. 0,01 – მაქს.3%
ტენი	მინ.8/0% – მაქს.13%
სარეველას თესლი	მაქს. 0.1%
ინერტული მასალის შემცველობა	მაქს. 1%
სხვა მცენარეული კულტურის სათესლე მასალა	მაქს. 0.01%
სარეველას თესლი	მაქს. 0.01%

სათესლე მასალა დამუშავებულია ფუნგიციდით და ბასუფთავებულია საპარანტიდო მავნებლებისგან

სათესლე მასალა შეფუთულია 25 და 50 კილოგრამიან პოლიპროპილენის პარკებში შესაბამისი ეტიკეტით.

სტრუქტურის თესლის სატესტის სტანდარტი შეიმუშავებული და დამტკიცებულია „აგრის სარეგულირებელი ჯგუფი ლომთაგორას“ მესპეციალისტების მიერ.

საქართველო, მარნეულის რაიონი, შპს. „ფირმა ლომთაგორა“
 “FIRM LOMTAGORA” LTD, Georgia, Marneuli Region,
 ტელ.: (+995 91) 20-25-25
 www.lomtagora.com; E-mail: info@lomtagora.com

WORLD TECHNIC

სსოფლო-სამეურნეო ტექნიკა

www.worldtechnic.ge info@worldtechnic.ge

☎ 2 90 50 00 2 18 18 81

სსოფლო-სამეურნეო ტექნიკისა და ტექნოლოგიების მომწოდებელი ლიდერი კომპანია!

VALTRA

ინდივიდუალურად თქვენთვის

**ვალტრას ტრაქტორები -
A სერიის კომპაქტური მოდელები
ინდივიდუალურად თქვენთვის**

ოფიციალური დილერი
WORLD TECHNIC
სსიპსოლომ ტექნიკა
www.worldtechnic.ge E-mail: info@worldtechnic.ge
☎ 2 90 50 00; 2 18 18 81

AG ალიანს ჯგუფი
ლიზინგი

ისარგებლეთ აგრო ლიზინგით და გადაიხადეთ
ტექნიკის ღირებულება ეტაპობრივად

ახალი აგრარული საქართველო

AKHALI AGRARULI SAQARTVELO

(New Agrarian Georgia)

ყოველთვიური სამეცნიერო-საინფორმაციო ჟურნალი.

Monthly scientific-informative magazine

აგვისტო, 2014 წელი.

№8 (40)

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა მაჭარაშვილი (მთ. რედაქტორი), ნუგზარ ებანიძე, რეზო ჯაბიძე, მიხეილ სოხაძე, თამარ სანიძე, ნოდარ ბრეგვაძე, გიორგი ბარისაშვილი (მეცნიერება-მედიცინის რედაქციის რედაქტორი), თამაზ გუგუშვილი (ინგლ. ვერს. რედაქტორი).

editor of English version Tamta Gugushvili

სამეცნიერო საბჭო:

აკადემიკოსები, მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები: რევაზ მახარობლიძე (თაქვდომარე), ნოდარ ჩხარტიშვილი, გურამ ალექსიძე, ნუგზარ ებანიძე, პაატა კოლაშვილი, ელგუჯა შაფაქიძე, პეტრე ნასყიდაშვილი, ზვიად ბრეგვაძე, ელგუჯა გუგუშვილი, ზაურ ჯულუხიძე, ზურაბ ჯინჯიხაძე, ქრისტო კახნიაშვილი, ადოლ ტყემელაშვილი, ნატო კაკაბაძე, კუკური ძერია, კახა ლაშვი, ომარ თევდორაძე, ნუგზარ სარჯველაძე, დავით ბედა, თენგიზ ყურაშვილი, ზურაბ ლოლაძე, კობა კობალაძე, ნუკრი მემანნიშვილი.

გამომცემელი:

„აგრარული სექტორის კომპანიების ასოციაცია“ (ასკა); Association of Agrarian Sector Companies (ASCA). საქართველოს რეგიონული ეკონომიკური პრიორიტეტების კვლევითი ცენტრი „რეგიონიკა“; Regionica – Georgian Research Center for Regional Economic Priorities. რედაქციის მისამართი: თბილისი (0114), გორგასლის ქ. № 51/53 ტელ/tel: +995 (032) 2 90-50-00 599 16-18-31 Tbilisi (0114), Gorgasali str. №51/53 www.regionica.org/journal. agroasca@gmail.com

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა „ივერიელი“ (ციფრული ბიბლიოთეკა) www.dspace.nplg.gov.ge ახალი აგრარული საქართველო

დააკაბდონა გიორგი მაისურაძემ ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპით. The journal acts in accordance with the principles of free press. © საავტორო უფლება დაცულია. All rights reserved. რეფერირებადია 2011 წლიდან დაიბეჭდა შპს „გამომცემლობა კოლორში“

WORLD TECHNIC მსოფლიო ტექნიკა www.worldtechnic.ge

წიგნები წაიკითხათ:

6

საზოგადოებასთან კომუნიკაცია გააძვირდება

ეს არის კიდევ ერთი გამოწვევა. ყველა ევროპული ქვეყანა იდგა ამ გამოწვევის წინაშე და ყველამ თავისებურად დაარეგულირა ეს საკითხი.

9

ნუ გაანიავთ საქართველოს მიწას

უსუსურია სასამართლოს მსჯელობა საქართველოს კონსტიტუციის 47-ე მუხლთან დაკავშირებით.

27

ვაშლის წარმოების პერსპექტივები საქართველოში

როგორც სპეციალისტები აღნიშნავენ, საქართველოს 400-500 ათასი ტონა ვაშლის წარმოების პოტენციალი აქვს.

6 „სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია“

პირველი აპიკატორი სურსათის ემიკატორი ტერიტორიის – „ორგანული“,

8 „აქო“, „აიო“ გამოყენება აიკრძალება!

13 გავლავა საქართველოში

ევროკავშირი სოფლის მოსახლეობისთვის ახალი

14 საბრანტო პროგრამის განხორციელებას იწყებს

მედიცინის სფეროში გამოყენებული ტერიტორიის და განმარტების შესახებ

17 სახელმწიფო სტანდარტი უნდა მოქმედებდეს!

23 დედაქალაქში ყურძნის გაზრობის საკითხისათვის

24 ახალი ადამიანების მხრებზე დგას ქვეყანა

26 რა არის კომპოზი

30 დაფინანსების წარმოება საქართველოში

33 საკვები კულტურების მოვლა-მოყვანის აპროექტი

35 დიდი მცენარისა და მათი მფლობელის განმარტება

წიგნები წაიკითხათ: „ახალი აგრარული საქართველო“ გთავაზობთ!

წიგნულში ერთი კვადრატული სანტიმეტრი სარეკლამო ფართის ღირებულება შეადგენს: მდინ. მეორე გვირაზი – 60 თეთრს (მთლიანი გვირაზი – 350 ლარი), ბოლონინა გვირაზი – 50 თეთრს (მთლიანი გვირაზი – 300 ლარი), ბოლო გვირაზი – უკანა მდინა – 60 თეთრს (მთლიანი გვირაზი – 350 ლარი). შიდა გვირაზი – 35 თეთრს (მთლიანი გვირაზი – 200 ლარი).

წიგნული „ახალი აგრარული საქართველო“ რეფერირებადია 2009 წლიდან. სამეცნიერო სტატიის მოცულობა რეზიუმეს თანხლებით არ უნდა აღემატებოდეს 1,5 ინტერვალით, 12-იანი შრიფტით ნაბეჭდ 5 თაბახის გვირაზს.

წიგნული გამოდრეა შვიდწლით პრესის გაშვების საბანტოებში: „ელვაჯი“ (ტელ.: (032) 2-38-26-73; (032) 2-38-26-74); „საქპრესა“ (0 (32) 2518518).

1 წლით წიგნული გამოდრეა დაგიწვდებათ 24 ლარი, 6 თვით – 12 ლარი.

„სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია“

საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების 2014-2020 წლების სტრატეგია სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და ფაოს (მსოფლიო სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია) თანამშრომლობით შეიქმნა. აღნიშნული დოკუმენტი 7 ძირითად მიმართულებას მოიცავს:

1. ფერმერთა და აგრარულ სექტორში დასაქმებულთა კონკურენტუნარიანობის ამაღლება;
2. დამატებითი ღირებულებების შემქმნელი სრული ციკლის წარმოების განვითარების ხელშეწყობა;
3. ინსტიტუციური განვითარება და ტრენინგები;
4. რეგიონული და სასოფლო-სამეურნეო ინფრასტრუქტურის განვითარება;
5. სასურსათო უსაფრთხოება;
6. სურსათის უვნებლობა;
7. გარემო და ბიომრავალფეროვნება.

ეს ის მნიშვნელოვანი სტრატეგიული ღონისძიებებია, რისმა განხორციელებამაც ხელი უნდა შეუწყოს საქართველოს

ველოს სოფლის მეურნეობის განვითარებას, ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების ზრდას, ადგილობრივ ბაზარზე უცხოური პროდუქტის ხარისხიანი სამამულო ნაწარმით ჩანაცვლებას და ქართული პროდუქტის უცხოეთის ბაზარზე გასვლას.

მომავალი ექვსი წლის განმავლობაში ქვეყნის სოფლის მეურნეობა ამ სტრატეგიის მიხედვით განვითარდება.

აქვე აღსანიშნავია ისიც ითქვას, რომ საქართველო დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ „კონკრეტული სტრატეგიის მიხედვით“ დარგის განვითარებას პირველად იწყებს.

ბუნებრივია, სტრატეგიის მიმართ შესაძლებელია გაჩნდეს კითხვები, შენიშვნები, მაგრამ ეს სამუშაო პროცესია, რისი გათვალისწინება და განვითარება ყოველთვის შეიძლება. სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგიის განახლებული დოკუმენტი განსახილველად საზოგადოებას წარედგინება.

ინტერვიუ

საზოგადოებასთან კომუნიკაცია გააქტიურდება

სოფლის მეურნეობის სამინისტრო ერთადერთი უწყებანაა, რომელსაც ახალი ხელისუფლების მოსვლის შემდეგ უკვე მისაგამი მინისტრი ჰყავს. დავით ქირვალიძისა და შალვა ფიფიას შემდეგ სამინისტროს ამაჯიბრად ოთხი დანაწილი ჩაუდგა სათავეში. BPN-ი ახლადდანიშნულ მინისტრს აგრარული სექტორში მიმდინარე პროექტებსა და სამომავლო გეგმებზე ესაუბრა.

– სოფლის მეურნეობა მთავრობის ერთ-ერთი პრიორიტეტია და ამ დარგის განვითარება კოალიცია „ქართული ოცნების“ წინასაარჩევნო დაპირებებში მნიშვნელოვან ადგილს იკავებდა. რა არის თქვენი გეგმები, როგორ აპირებთ სოფლის მეურნეობის სფეროს განვითარებას და რას შეცვლით სამინისტროში?

– პირველ რიგში, სამინისტროში საზოგადოებასთან კომუნიკაცია შეიცვლება და გაცილებით ინტენსიური იქნება. საზოგადოებას ზედმინვენი მივანვლით ყველა იმ სიახლეს და პროექტების მიმდინარეობას, რომელსაც სამინისტრო ახორციელებს. ბუნებრივია, ყველა დაპირება შესრულდება. მათი

დიდი ნაწილი კი შესრულების პროცესშია. გავითვალისწინებთ პრემიერის შენიშვნებს სამინისტროს მუშაობასთან დაკავშირებით და უზრუნველყოფთ უფრო მაღალ ტემპს, უკეთეს კომუნიკაციას და იმ რიტმს, რომელიც მისთვის გაცილებით მისაღებია.

სოფლის მეურნეობა დარგობრივად არ იყო პოპულარული და დღესაც არ არის ის თავის სიმაღლეზე. ჩვენ აუცილებლად უზრუნველყოფთ ამ დარგის პოპულარიზაციას. ცოტა არ იყოს, გაკვირვებას იწვევს ის შეფასება, თითქოს ეს არ არის მნიშვნელოვანი სამინისტრო, რაც ძალიან გულდასაწყვეტია. მოგეხსენებათ, ჩვენ ვართ აგრარული ქვეყანა და ჩვენი სტატუსი ხელოვნუ-

რად ვერ შეიცვლება. ამიტომ ჩვენი მიზანია, ამ სტატუსის კიდევ უფრო გაძლიერება, ძლიერი სოფლის შექმნა, კოოპერაციების ტრადიციის დანერგვა და ყველაფრის გაკეთება, რაც გლეხის კეთილდღეობას გაზრდის.

– თქვენ ერთ-ერთ კომენტარში აღნიშნეთ, რომ გააგრძელებთ იმ კურსს, რომელიც ევროპასთან ჰარმონიზაციის კუთხით სახელმწიფომ საკუთარ თავზე აიღო. კონკრეტულად, რა სამუშაოების ჩატარებაა დაგეგმილი სოფლის მეურნეობის სამინისტროში ევროპასთან ჰარმონიზაციის მიმართულებით?

– ეს ძირითადად DCFTA-ს (ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომც-

ველი თავისუფალი ვაჭრობა) ეხება. ასოცირების დიდი წილი სახელმწიფოს ვალდებულებებისა და სტანდარტიზაციის ნაწილში სოფლის მეურნეობის პრაქტიკულად ყველა დარგზე მოდის, განსაკუთრებით სურსათის უვნებლობაზე. ამიტომ ჩვენ მთელ რიგ ღონისძიებებს ვგეგმავთ. ეს თემები დაძრულია და უკვე გეგმა გვაქვს განერილი, თუ როგორ ვაპირებთ ამ ყველაფრის შესრულებას. ეს სწორედ ის ცვლილებებია, რომელიც ხელშესახები და თვალსაჩინო იქნება და საზოგადოება მალე შედეგს დაინახავს.

- სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ რამდენიმე დღის წინ წარმოადგინა 2014-2020 წლებში სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია. ამ სტრატეგიის შესახებ რომ გვითხრათ და ძირითადი მიმართულებები გავვაჯნოთ?

- ამ სტრატეგიაში გათვალისწინებულია სამინისტროს ყველა მიმართულება, თუმცა ჩვენ სავარაუდოდ ამ სტრატეგიას გადავხედავთ და საზოგადოებას განახლებულ ვერსიას წარვუდგენთ.

რაც შეეხება ძირითად გეგმებს, ეს არის სტანდარტების დანერგვა, რაც მნიშვნელოვანია არა იმიტომ, რომ ევროპასთან ასოცირებისთვის გვჭირდება, არამედ იმისთვის, რომ ვიცოდეთ რასთან გვაქვს საქმე, როგორ სურსათს მივირთმევთ. აქ საუბარია ფერმიდან თეფშამდე მთელ ამ პროცედურაზე. ასევე სამელიორაციო მიმართულებით არის მთელი რიგი ღონისძიებები დაგეგმილი, საგანმანათლებლო მიმართულებით. კოოპერაცია ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულებაა და მაქსიმალური ხელშეწყობა ექნება. მეღვინეობა ისედაც საკმაოდ წარმატებული დარგია და შესაბამისად, ამ დარგის კიდევ უფრო წახალისება მოხდება - ექსპორტის ხელშეწყობა, ქართული პროდუქტების პოპულარიზაცია და საერთაშორისო არენაზე ამ პროდუქტების წარმოჩენა. რამდენიმე ინფრასტრუქტურული პროექტი იგეგმება, წლის ბოლომდე გვექნება ახალი ლაბორატორიები.

- სოფლის მეურნეობის სამინისტროში მრავალი სხვადასხვა პროექტი ხორციელდება, მაგალითად, შეღავათიანი აგროკრედიტი, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების გადამამუშავებელი საწარმოების თანადაფინანსების პროექტი, „აწარმოე საქართველოში“, საქართველოს ირიგაციისა და მინის განვითარების პროექტი. რა მდგომარეობაა ამ პროექტების

განხორციელების კუთხით, რა როლ-დენობის თანხა ათვისებული და ხომ არ გეგმავთ ამ პროექტების მოდიფიკაციას ან სხვა ახალი პროექტების განხორციელებას?

- რამდენიმე მილიონია თითოეულ ამ პროექტზე გამოყოფილი, თუმცა აქაც ალბათ იქნება კორექტირება. ჩვენ განაალიზებთ წინა პერიოდს, თუ რა შედეგები გვაქვს და ამის მიხედვით განვსაზღვრავთ სამომავლო პროექტებს. არ არის გამორიცხული გარკვეული პროექტების კომპონენტები გადაიხედოს, გახდეს უფრო მოქნილი და მაქსიმალურად ხელმისაწვდომი გლახებისთვის. იცით, რომ დღეს ხშირად დგას უზრუნველყოფის პრობლემები - ფერმერებს შესაძლებლობა აქვთ ძალიან კარგი პროექტები მოიტანონ, მაგრამ არ აქვთ საშუალება უზრუნველყოფით დააკმაყოფილონ საბანკო მოთხოვნები. შესაბამისად, ეს არის გამონვევა და ჩვენ ვეცდებით ხელი შევუწყოთ ამ პრობლემის მოგვარებას კომპონენტების მოდიფიკაციით, რათა რაც შეიძლება მეტი კარგი პროექტის დაფინანსება იყოს შესაძლებელი.

- როგორც ცნობილია, საკონსტიტუციო სასამართლომ ძალადაკარგულად ცნო ის ნორმა და დაუშვებლად მიიჩნია მორატორიუმი, რომლის თანახმადაც უცხოელებს ეკრძალებოდათ გამხდარიყვნენ საქართველოში სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მესაკუთრეები. როგორ უნდა გადაწყდეს აღნიშნული საკითხი ისე, რომ მისაღები იყოს როგორც ინვესტორისთვის, ასევე ადგილობრივი მოსახლეობისთვის?

- ეს არის კიდევ ერთი გამონვევა. ყველა ევროპული ქვეყანა იდგა ამ გამონვევის წინაშე და ყველამ თავისებურად დაარეგულირა ეს საკითხი. რომ გითხრათ, არსებობს მზა კონცეფცია, რომლითაც ჩვენ უნდა ვიხელმძღვანელოთ - ასე არ არის. ჩვენ უნდა მოვიფიქროთ ქართული კონცეფცია, რომელიც ითვალისწინებს საქართველოს სახელმწიფო ინტერესებს და ასევე თანხვედრაშია იმ

ევროპულ მოთხოვნებთან, რომელიც ალიარებულია. მიწა, ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი, ფაქიზი ძირითადი საშუალება, რისი წარმოებაც შეუძლებელია და საჭიროებს მოფრთხილებას. გადანყვეტილება უნდა მივიღოთ სახელმწიფოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე და მორგებული უნდა იყოს ეროვნულ მოთხოვნებს. წარსულში ბევრი სავალალო მაგალითი გვაქვს მიწის მართვასთან დაკავშირებით და ამ შეცდომებზე შეგვიძლია ბევრი რამ ვისწავლოთ.

- სოფლის მეურნეობის პროდუქტებისთვის საექსპორტო ბაზრების მნიშვნელოვანი მიმართულებაა. რა გეგმები გაქვთ, რომ ქართული პროდუქციის საექსპორტო ბაზრების გაფართოება მოხდეს და ამ კონტექსტში რა როლი აქვს რუსულ ბაზარს?

- რუსეთის ბაზარს რომ დიდი როლი აქვს, ეს უდავოა, თუმცა დივერსიფიკაცია ნებისმიერ შემთხვევაში აუცილებელი პირობაა იმისთვის, რომ მაქსიმალურად ხელი შეეწყოს ექსპორტს. ამიტომ ამ მიმართულებით დაწყებული გვაქვს მუშაობა. ვფიქრობთ რამდენიმე ქვეყანასთან საექსპორტო ბაზრებზე გასვლას, რომლებთანაც აქამდე არ გვექონდა თანამშრომლობა. ამ ეტაპზე შეგნებულად არ დავაკონკრეტებ, თუმცა არის საკმაოდ მიმზიდველი ბაზრები კარგი მსყიდველუნარიანობით და ვცდილობთ, მაქსიმალურად დაჩქარებულ ვადებში გავაფართოოთ ექსპორტის არეალი.

რაც შეეხება რუსეთის ბაზარს, ჩვენი მხრიდან უნდა დავიცვათ ყველა ის პირობა, რომელზეც შეთანხმებული ვართ. ჩამოსული იყო ფიტოსანიტართა ჯგუფი, რომელმაც ჩვენთან ერთად შეიმუშავა ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმი. ეს გახლავთ ერთგვარი სახელმძღვანელო და ეს მოთხოვნები უნდა დავიცვათ, რათა ჩვენი მიზეზით რამე ტექნიკური ხარვეზის გამო პრობლემა არ შეგვექმნას. რაც შეეხება პოლიტიკურ ნაწილს, ექსპორტი იქნება ეს თუ იმპორტი, ნე-

ბისმიერ შემთხვევაში შეიძლება ემსხვერპლოს პოლიტიკას. ვცდილობთ და მოტივირებული ვართ, მაქსიმალურად ხელი შევწყოს ამ პროცესს და არ

მოხდეს ამ თემის პოლიტიზირება. უკვე ათასობით ტონა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტია გასული რუსეთის ბაზარზე. გასული კვირის მონაცემებით, რუსეთში 80%-ით არის გაზრდილი ექსპორტი. ჯერჯერობით საფრთხეს ვერ ვხედავთ, გვაქვს ძალიან ჯანსაღი ურთიერთობა და კომუნიკაცია რუსულ მხარესთან და ვცდილობთ მინიმუმამდე დავიყვანოთ ნებისმიერი რისკფაქტორი, რამაც შეიძლება ხელი შეუშალოს სავაჭრო ურთიერთობებს.

– როგორც ცნობილია, სოფლის მეურნეობის სამინისტრო აპირებს მის საკუთრებაში არსებული საწარმოების პრივატიზებას. რა ეტაპზეა ამ საწარმოების პრივატიზება?

– ამ ეტაპზე შევაჩერე პრივატიზება, რადგან ვფიქრობ, რომ არ იყო ბოლომდე გააზრებული, რამდენად ექვემდებარებოდა გასხვისებას ეს ქონება და არ სჭირდება სახელმწიფოს, თუნდაც სტრუქტურებისთვის, საცდელ მეურნეობად თუ სხვადასხვა კვლევებისთვის. ამიტომ კარგად უნდა გავაანალიზოთ და ისე მივიღოთ გადაწყვეტილება. ჩვენთან ახლად შექმნილია სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი, რომელსაც დავვალო, შეისწავლოს ამ ობიექტების გაყიდვის ან შენარჩუნების აუცილებლობა და წარმოადგინოს მისი ხედვა. ველოდებით დასკვნას და მისი შემდეგ ვიმსჯელებთ, რა შეიძლება გასხვისდეს ან არ გასხვისდეს.

გიორგი მუხაშვიანი

პირველი აგვისტოდან სურსათის ეტიკეტზე ტერმინების – „ორგანული“, „ეკო“, „ბიო“ გამოყენება აიკრძალება!

სურსათის ეროვნული სააგენტო შეახსენებს ბიზნესოპერატორებს, რომ 1 აგვისტოდან ქალაქში შვიდი საქარტველოს მთავრობის №198 დადგინდება „ბიონარმოების შესახებ“, რომლის თანახმად, დაუშვებელია ტერმინების „ბიო“, „ეკო“, „ორგანული“ გამოყენება იმ სურსათის, ცხოველის საკვების ეტიკეტზე/ნიშანდებაზე, რეკლამაზე და კომერციულ დოკუმენტში, რომელიც შეიცავს ან მიღებულია განმარტებული ორგანიზაციისგან და რომლის წარმოება არ ხდება ბიონარმოების წესების შესაბამისად.

„ბიონარმოების შესახებ“ წესების მიზანია ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშეწყობა, გარემოს დაცვა, ბუნებრივი რესურსების ეფექტიანი გამოყენება, მომხმარებელთა ინტერესების დაცვა და ქვეყნის საექსპორტო პოტენციალის გაზრდა; ასევე იმ მენარმის დაცვა, რომელიც ამ წესების შესაბამისად აწარმოებს ბიოპროდუქტს (ან ისეთ პროდუქტს, რომლის ეტიკეტზე/ნიშანდებაში გამოყენებულია სიტყვათა ნებისმიერი კომბინაცია – „ორგანული“, „ეკო“, „ბიო“, რათა სხვა პროდუქტს არ მიენიჭოს ბიოპროდუქტის სტატუსი.

ბიოპროდუქტი უნდა აკმაყოფილებდეს სურსათის/ცხოველის საკვების უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის კოდექსით, პროდუქციის უსაფრთხოებისა და თავისუფალი მიმოქცევის კოდექსით ან/და საერთაშორისოდ აღიარებულ მოთხოვნებს.

წესები ვრცელდება ბიოპროდუქტზე, რომელიც განთავსებულია ბაზარზე ან გამიზნულია ბაზარზე გასატანად და რომლის წარმოებისა და დისტრიბუციის პროცესები, ინსპექტირებისა და სერტიფიკაციის პროცედურები

რები შეესაბამება ამ წესებით დადგენილ მოთხოვნებს. ესენია: სურსათად განკუთვნილი პირველადი წარმოების პროდუქტი, ცხოველის საკვები და პირველადი პროდუქტის გადამამუშავებით/დამზადებით მიღებული სურსათი, მათ შორის: ღვინო; ცხოველის საკვები; საფუარი, რომელიც გამოიყენება სურსათის/ცხოველის საკვების წარმოებაში.

ეს წესები არ ვრცელდება პირადი და ოჯახური მოხმარებისათვის განკუთვნილ ბიოპროდუქტის წარმოებაზე.

სურსათის ეროვნული სააგენტო შეახსენებს ბიზნესოპერატორებს, რომ სათანადო სერტიფიკაციის უქონლობის შემთხვევაში ტერმინების – „ორგანული“, „ეკო“, „ბიო“ გამოყენება წარმოადგენს ეტიკეტირების წესის დარღვევას, რაც 1 აგვისტოდან იწვევს მათ პასუხისმგებლობას და დაჯარიმებას პირველ ეტაპზე 400 ლარით, ხოლო ერთი წლის განმავლობაში იმავე პირის მიერ დარღვევის გამეორების შემთხვევაში – 1200 ლარით.

აღნიშნული დადგენილების მიღება განაპირობებს მომხმარებელთა მაქსიმალურ ინფორმირებას, ქართული პროდუქციის ექსპორტის მნიშვნელოვან ზრდას, ბიოპროდუქციის მწარმოებელ ფერმერს კი მეტი შემოსავლის მიღების საშუალებას აძლევს.

სურსათის ეროვნული სააგენტო

ნუ გაპანიავებთ საქართველოს მიწას!

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ 2012 წლის 26 ივნისს გადასცა „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის გადაწყვეტილება №3,,1,,5,,512“, რომლითაც გაუქმდა უაღიროსოდ უაღიროსად არასრულყოფილ, სახელდობრ, სახელმწიფოსა და საზოგადოების ინტერესთა უზღვეველყოფილ „სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის საკუთრების შესახებ“ საქართველოს კანონში გათვალისწინებული შეზღუდვები უცხოელთა მიერ სასოფლო-სამეურნეო მიწის შესყიდვასა და საკუთრებაში ქონაზე.

ამით საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო მიწა – ქართველი ერისა და საქართველოს ყველა მოქალაქის და მათი შთამომავლობის საარსებო ბაზა ან და მარადის – გატანილი აღმოჩნდა ღია ბაზარზე, სადაც, დღესდღეობით საქართველოს საყოველთაო გალატაკების ფონზე, მოსახლეობის მთელი მასა არაკონკურენტუნარიანია საქართველოს მიწის მითვისების აუარებელ უცხოელ მსურველთან შედარებით. ამ ოპერაციის მიზანი და მოტივაცია, ხელისუფალთა ანგარების პარალელურად, სხვა არა იყო რა, და სხვა ვერა იქნება რა, თუ არა საქართველოს დემოგრაფიული დექართველიზაცია და მისი მიწა-წყლის ათვისება ახალი, გარედან მოყვანილი ან ბუნებრივად იმიგრირებული მოსახლეობის მიერ. ეს შეუნიღბავად ანტისახელმწიფოებრივი მანევრი თავისი განხორციელების ფორმით (სახელდობრ, არგუმენტაციის სიმულაციით, რომელიც იურისპრუდენციისა და ზოგადად ჰუმანიტარული ცოდნის სფეროში მიღებული მეცნიერული ტერმინოლოგიით ოპერირებს), ემყარებოდა ერთის მხრივ სრულ არაინფორმირებულობას ამ სფეროებში, მეორეს მხრივ კი ასევე

სრულ უცოდინრობას ან უცოდინრობის სიმულაციას იმ მოვალეობათა და ვალდებულებათა თაობაზე, რომლებიც აქვს სახელმწიფოს ადმინისტრაციას თავისი ქვეყნის წინაშე და არჩეულ ხელისუფლებას – ამომრჩეველთა წინაშე. ამ უმეცრების დასამტკიცებლად ქვემოთ წარმოგიდგენთ არგუმენტებს, რაც საკმარისია, რათა ვამხილოთ საკონსტიტუციო სასამართლოს ამ აქტის მიზანმიმართულად ანტისახელმწიფოებრივი, პროფესიულად (დარგობრივად) არაკომპეტენტური, დანაშაულებრივად დესტრუქციული ხასიათი.

საკონსტიტუციო სასამართლო გადაწყვეტილების 42-ე პუნქტში მიუთითებს, რომ საქართველოს კონსტიტუციის მე-2 თავი, რომელიც საქართველოს მოქალაქეობასა და ადამიანის ძირითად უფლება-თვისუფლებებს ეხება, უფლებათა სუბიექტების განსაზღვრისას სხვადასხვა ტერმინოლოგიას იყენებს. კონსტიტუციის შესაბამის ნორმებში ვხვდებით შემდეგ ფორმულირებებს: „ადამიანი“, „ყველა“, „ყველა ადამიანი“, „ყოველი ადამიანი“, „მოქალაქე“, „საქართველოს მოქალაქეები“, „საქართველოს ყოველი მოქალაქე“.

ამით კონსტიტუცია მიჯნავს უფლებებს, რომელთა სუბიექტიც მხოლოდ საქართველოს მოქალაქეა, უფლებებისაგან, რომლებიც უნივერსალური ბუნებისაა და „ყველაზე“ ვრცელდება. აქედან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლოს მიაჩნია, რომ საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლით გათვალისწინებული უფლება უნივერსალურია და იგი ეკუთვნის ყველას.

ეს მსჯელობა მცდარია. ჯერ ერთი, ზემოთ ჩამოთვლილი ტერმინები გამოიყენება თითქმის ყველა მუხლში, რომელიც ადამიანის ძირითად უფლება-თვისუფლებას შეეხება, მაგრამ არა – ყველაში. არის გამოთქმის: 34 მუხლიდან სამი მუხლია, სადაც არც ერთი ეს ტერმინი არ არის გამოყენებული. ასეთ გამოთქმის მიეკუთვნება სწორედ 21-ე მუხლიც. უნდა დავეთანხმოთ სასამართლოს იმაში, რომ ის მუხლები, სადაც ნახმარია ტერმინები „ადამიანი“, „ყველა“, „ყველა ადამიანი“, „ყოველი ადამიანი“, „მოქალაქე“, ეს უფლება ეკუთვნის ყველას და კონსტიტუციური ნორმა არ განსაზღვრავს უფლების სუბიექტთა ექსკლუზიურ წრეს, მათ შორის – მოქალაქეობრივი ნიშნითაც. მაგრამ, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ეს ტერმინები არ გამოიყენება 21-ე მუხლის მიმართ. ეს იმას ნიშნავს, რომ ეს უფლება პირველ რიგში მხოლოდ საქართველოს მოქალაქეებზე ვრცელდება, ხოლო გავრცელდეს თუ არა იგი უცხოელებზე და მოქალაქეობის არმქონე პირებზე, ეს კანონმდებელმა კონსტიტუციური ნორმით არ გადანყვიტა, რომელიც

ამაზე დუმს. კანონმდებელმა უფლება დაიტოვა, სახელმწიფოს საჯარო ინტერესების გათვალისწინებით, თითოეულ კონკრეტულ შემთხვევაში ამ უფლების „ყველაზე“ გავრცელების საკითხი გადაწყვიტოს არა საკონსტიტუციო ნორმით, არამედ ორგანული ან მიმდინარე კანონმდებლობით. თვითონ საკონსტიტუციო სასამართლო (ვიმეორებთ კონსტიტუცია ამაზე დუმს) გადაწყვეტილების 68-ე პუნქტით იძულებულია აღიაროს, რომ სახელმწიფოს გააჩნია სუვერენიტეტი საკუთარ ტერიტორიაზე, რაც ნიშნავს იმას, რომ სამართლებრივ სივრცეს, მათ შორის საკუთრების უფლების შინაარსს და ფარგლებს, თვითონ განსაზღვრავს.

მეორე, თუნდაც დავუშვათ, რომ ეს უფლება უნივერსალური ბუნებისაა და იგი „ყველაზე“ ვრცელდება, სადავო ნორმა არ არის არაკონსტიტუციური, რადგან ეს გამოწვევის დაშვებულია, სახელდობრ, აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროების გამო.

1. საკონსტიტუციო სასამართლო გადაწყვეტილების 97-ე მუხლში, იშველიებს რა კონსტიტუციის მე-14 მუხლს, სადაც ნათქვამია, რომ „ყველა ადამიანი დაბადებით თავისუფალია და კანონის წინაშე თანასწორია...“ ასკვნის, რომ კონკრეტული კონსტიტუციური უფლების დაცვის, უფლებით სარგებლობის ხარისხი საქართველოში მცხოვრები უცხოელისა და საქართველოს მოქალაქისათვის ერთნაირია. თანაც ამ დებულებას ამაგრებს კონსტიტუციის 47-ე მუხლით (ეს დასკვნა იურიდიული ნონსენსია. კანონის წინაშე თანასწორობა ნიშნავს მხოლოდ იმას, რომ ერთსა და იმავე იურიდიულ სიტუაციაში კანონი პეტრესა და პავლეს ერთნაირად

ეპყრობა, და არა იმას, რომ მათ ერთნაირად ეპყრობა სხვადასხვა სიტუაციაში. მაგალითად, პეტრეს უფლებები უანდერძოდ გარდაცვლილი მამის სახლის მიმართ ვერ იქნება იგივე, რაც პავლესი ამავე სახლის მიმართ, და პირიქით. მოქალაქეობაც სიტუაციის ელემენტია და არა პიროვნებათა პრინციპული თანასწორობა-უთანასწორობისა. ეს დასკვნა ისეთივე აბსურდულია, როგორც მოთხოვნა: რატომ მიგყავარ ჯარში და არ მიგყავს ჩემი მეზობელი უცხო მოქალაქე? სადაა ჩვენი თანასწორობა?)

უნდა ითქვას, რომ კანონის წინაშე იურიდიული თანასწორობა არ ნიშნავს ფაქტობრივ თანასწორობას. კონსტიტუცია განამტკიცებს მხოლოდ იურიდიული თანასწორობის უფლებას. სახელმწიფოს მიზანი არ შეიძლება იყოს არსებულ ფაქტობრივ განსხვავებათა ტოტალური გათანაბრება, რაც უტოპიაა და რაც არ შეიძლება იყოს სახელმწიფოს გონივრული მიზანი. კონსტიტუციის მე-14 მუხლის თანახმად, თანასწორობის სუბიექტია „ყველა“ ადამიანი, მაგრამ ეს მუხლი არ ეხება უცხოელების განსაკუთრებულ სტატუსს. უცხოელებისათვის დადგენილი ფაქტობრივი და, რაც მთავარია, სამართლებრივი შეზღუდვები არ ეწინააღმდეგება თანასწორობის კონსტიტუციურ პრინციპს. ამასთანავე, თანასწორობის პრინციპიდან გამომდინარეობს, რომ ორი ან მეტი ურთიერთობა შეიძლება განვიხილოთ თანასწორად ან უთანასწორად თუ ეს ურთიერთობები არის მსგავსი და ამგვარად იძლევა შედარების საშუალებას. ერთმანეთს შეიძლება შევადაროთ მხოლოდ მსგავსი ურთიერთობები და არა ყველა. აშშ-ის უზენაესი სასამართლოს განმარტებით,

თანასწორად შეიძლება განვიხილოთ ის ადამიანები, რომლებიც მსგავს ვითარებაში იმყოფებიან. ბუნებრივია, რომ საქართველოს მოქალაქეები და უცხოელები და ასევე მოქალაქეობის არმქონე პირები არ იმყოფებიან თანაბარ მდგომარეობაში. კონსტიტუციის 27-ე მუხლით უცხოელებს და მოქალაქეობის არმქონე პირებს სახელმწიფომ შეუძლია დაუნესოს პოლიტიკური საქმიანობის შეზღუდვა, ხოლო 47-ე მუხლის ძალით, კონსტიტუციითა და კანონით, როგორც გამოწვევის, შეუძლია შეზღუდოს ნებისმიერი უფლება.

2. უსუსურია სასამართლოს მსჯელობა საქართველოს კონსტიტუციის 47-ე მუხლთან დაკავშირებით. მისი აზრით, აღნიშნული ნორმა კონსტიტუციური უფლებების მოქმედებას ავრცელებს და ადგენს გარანტიას, რომ კონსტიტუციის მეორე თავით გარანტირებული კონსტიტუციური უფლებები საქართველოში მცხოვრებ უცხოელებზე ვრცელდება საქართველოს მოქალაქეების თანაბრად, გარდა კონსტიტუციით გათვალისწინებული გამოწვევისა. მოსამართლეებს რატომღაც „დაავიწყდათ“, რომ ამ გამოწვევის გათვალისწინება შეიძლება არა მარტო კონსტიტუციით, არამედ კანონითაც. ჩვენ შემთხვევაში სწორედ კანონით შეიზღუდა უცხო ქვეყნის მოქალაქეთა და მოქალაქეობის არმქონე პირთა გარკვეული უფლებები. კონსტიტუციის 47-ე მუხლი ადგენს არა ზოგადი ხასიათის თანასწორობას, თუმცა, უცხო ქვეყნის მოქალაქესა და მოქალაქეობის არმქონე პირს უფლებრივად უთანაბრებს საქართველოს მოქალაქეს, მაგრამ იტოვებს უფლებას დაადგინოს განსხვავებული სამართლებრივი რეჟიმი უცხოელი მოქალაქეებისა და მოქალაქეობის არმქონე პირების მიმართ საქართველოს მოქალაქეებთან მიმართებით. ამასთანავე, ამ განსხვავებული სამართლებრივი რეჟიმის დადგენა შესაძლებელია როგორც კონსტიტუციით, ისე კანონითაც. ეს კარგად იციან საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეებმა და ამიტომ დაასკვნეს, რომ სადავო ნორმები არ არის შეთავსებადი კონსტიტუციის 47-ე მუხლის პირველ პუნქტთან და საქმის განხილვა იმ ნაწილში, რომელიც ეხებოდა სადავო ნორმებით კონსტიტუციის 47-ე მუხლის პირველი პუნქტის დარღვევის საკითხს, შეწყვიტეს.

საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული სამართლებრივად დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილება ეჭვს ბადებს იმის თაობაზე, რომ, სამწუხაროდ, საკონსტიტუციო სასამართლოც, როგორც ეს საერთო სასამართლოებში ხდებოდა, გადაწყვეტილებებს იღებდა ქვეყნის ყოფილი პრეზიდენტის მითითებითა და კარნახით.

საქართველოს ახლადარჩეული პარლამენტი (2012, 01. 10) ვერ მიიღებდა იგივე შინაარსის გადაწყვეტილებას, რაც საკონსტიტუციო სასამართლომ გააუქმა. კანონმდებლობის შემუშავებისთვის პარლამენტმა (2013 წლის 26 ივნისი) უცხოელებზე სასოფლო-სამეურნეო მიწის გასხვისება დროებით შეაჩერა. ფაქტობრივად, კანონმდებელმა დრო ითხოვა ახალი (და არა იგივე) რეგულაციის შესაქმნელად. ამასთან, მთავრობას ექვსი თვის ვადაში (2014 წლის 31.12-მდე) უნდა უზრუნველყო:

- სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის საკუთრების შესახებ ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავება მიწის რესურსების რაციონალურად გამოყენებისა და დაცვის მიზნით;

- სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ფონდის გამოყენებისა და დაცვის სახელმწიფო რეგულირების განსაზღვრა;

- სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწასთან დაკავშირებული ურთიერთობების საჯარო სამართლებრივი მონესრიგება;

- საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის კადასტრისა და მიწათმონყობის ერთიანი სისტემის ორგანიზება სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთების საკადასტრო მონაცემების სრულყოფის მიზნით.

სამწუხაროდ, დღეისათვის ამ გადაწყვეტილების თითქმის არც ერთი პუნქტი არ არის შესრულებული, რადგან ქვეყანაში სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფაქტობრივი მდგომარეობა გასული ხელისუფლების წყალობით „სამაგალითოდ“ იყო აღწერილი (2004 წლიდან საქართველოში შეწყდა ყველაზე ძვირფასი ბუნებრივი სიმდიდრის-მიწის ერთიანი ბალანსის (ანუ მიწის აღრიცხვის და კონტროლის) შედგენისა და დამუშავების აპრობირებული პრაქტიკა), ახალი საკანონმდებლო რეგულაციის შემუშავების საშუალება საკონსტიტუციო სასა-

მართლომ პარლამენტს არ მისცა.

2014 წლის 14 ივნისს კი საკონსტიტუციო სასამართლომ გადაწყვიტა, რომ მის მიერ 2012 წელს გაუქმებული ნორმისა და პარლამენტის მიერ კვლავ მიღებული ახალი ნორმის შინაარსი იდენტური იყო, ერთი და იგივე მიზანს ემსახურებოდა და შესაბამისად, არსებითი განხილვის გარეშე, განჩინებით, არაკონსტიტუციურად ცნო და ძალადაკარგულად გამოაცხადა სადავო მორატორიუმი.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განჩინება, რომელიც მორატორიუმის შინაარსისაა და მის მიერ 2012 წელს გაუქმებული ძირითადი აკრძალვის შინაარსობრივ იდენტურობას ადგენს, სამართლებრივად სრული ნონსენსია. სასამართლოს უნდა გაეთვალისწინებინა ორი მნიშვნელოვანი ფაქტორი: პირველი, გასხვისების აკრძალვის მიზანი მოცემულ საქმეებში ცალსახად სხვადასხვა იყო. თუ პირველ დავაში სახელმწიფო უკრძალავდა უცხოელებს სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფლობას ქვეყნის ეკონომიკურ-სოცია-

ლის ზედმინევიანთ კარგადაა ცნობილი, რომ თუ კანონმდებელმა უმოკლეს ვადაში ვერ მიიღო ახალი რეგულაცია, ამას გამოუსწორებელი სამართლებრივი შედეგი შეიძლება მოჰყვეს (სამართლებრივი, სოციალური და ეკონომიკური უსაფრთხოების ზომების გარეშე საქართველო სახელმწიფოებრიობის დაკარგვის საფრთხის წინაშე დადგება).

საქართველოს კონსტიტუცია სახელმწიფოს უზრუნველყოფს ყველა ბერკეტით, რომელიც აუცილებელია ქვეყნის ძირითადი სიმდიდრის – მიწის – შესანარჩუნებლად თავისი ერის ხელში.

მსოფლიო დემოკრატიული ქვეყნების პრაქტიკაში განუყოფლად გაბატონებულია მოცემული ქვეყნის მიწის უცხოელებზე გაყიდვის შემზღუდავი ნორმების გამოყენება – ზოგჯერ სრული აკრძალვაც. ამავე დროს არც ერთ თანამედროვე ქვეყანაში მიწაზე საკუთრება არამარტო არ წარმოადგენს აბსოლუტურ უფლებას (გამოყენების და ბოროტად გამო-

ლური ინტერესიდან გამომდინარე, მეორე სადავო ნორმის მიზანი მხოლოდ ახალი საკანონმდებლო რეგულაციის შექმნა იყო, რომელიც თავის მხრივ უზრუნველყოფდა მიწის კადასტრისა და მიწათმონყობის ერთიანი სისტემის ორგანიზებას საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე. და მეორე, სასამართლოს შეუძლებელია ვერ დაენახა „ხანგრძლივობის“ განსხვავება უცხო ქვეყნის მოქალაქის მიერ მიწის ფლობის სამუდამოდ აკრძალვასა და მის მხოლოდ დროებით შეჩერებას შორის. შესაბამისად, არა მხოლოდ მიზანია სხვადასხვა ამ ორი ნორმისა, არამედ მათი მოქმედების ხანგრძლივობაც.

საკონსტიტუციო სასამართლოსთ-

ყენების უფლება), არამედ ის რეგულირდება სხვადასხვა ნორმატიული აქტით. აშშ-ში, რომელიც დანარჩენ მსოფლიოსთან ყველაზე ახლო კონტაქტში მყოფი ერთ-ერთი ქვეყანაა, მიწის 1%-ზე ნაკლები ეკუთვნის უცხოელებს.

მიწა არის შეუცვლელი, გაუმრავლებელი და „ამონურავადი“ (შეზღუდული) რესურსი. თანამედროვე მსოფლიოში განსაკუთრებით აქტუალური საკითხია მისი ფასი. მოსახლეობის და სოფლის მეურნეობის პროდუქტებზე მოთხოვნის ზრდასთან ერთად მცირდება დაუმუშავებელი სოფლის მეურნეობის სავარგულები და აქედან გამომდინარე იწურება რესურსიც.

ამიტომაც მინის განუსაზღვრელი ოდენობით გასხვისება უცხოელებზე ქვეყნის სასიცოცხლო ამოცანებთან და საზოგადოებრივ ინტერესთან შეუთავსებელია.

სასოფლო-სამეურნეო მინის გასხვისება ყოველთვის უნდა იყოს სახელმწიფოს მიერ კონტროლირებადი პროცესი. რადგან მინა არის არა მხოლოდ ეკონომიკური, არამედ სოციალური და კულტურული ფასეულობა (ავსტრიის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება უცხოელის მიერ უძრავი ქონების შეძენის კანონის კონსტიტუციურობის შესახებ).

შვეიცარიის ფედერალური კანონი უცხოელთა მიერ მინის შეძენის შესახებ პირველი მუხლით ადგენს ამ კანონის მიზანს. ეს არის: „უცხოეთში მცხოვრებთა მიერ შვეიცარიის მინის შეძენის შეზღუდვა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული შვეიცარული მინის „გაუცხოება“.

გერმანიის საკონსტიტუციო ფედერალურმა სასამართლომ თავის ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში განმარტა:

„იმ გარემოებიდან გამომდინარე, რომ მინა არ ექვემდებარება გამრავლებას და შეუცვლელია, აკრძალულია მისი გამოყენების სრულად მინდობა და დათმობა თავისუფალი ძალების განუსაზღვრელი თამაშისა და ცალკეული პირის შეხედულებისთვის. სამართლიანი სამართლებრივი და საზოგადოებრივი სისტემა მოითხოვს მინის მიმართ საზოგადოებრივი ინტერესების მეტად გათვალისწინებასა და გამოხატვას, ვიდრე სხვა ქონებრივი სიკეთეების შემთხვევაში“.

საქართველოს მოსახლეობის გამოკვება დღეს არსებითად დამოკიდებულია იმპორტზე, რომელიც, მძიმე გეოსტრატეგიული და გეოპოლიტიკური მდგომარეობიდან გამომდინარე, ყოველ წუთს შეიძლება შეწყდეს. უცხო ქვეყნის მოქალაქის საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო მინის გამოყენება ამ საშიშროების პრევენციისათვის მოითხოვს იურიდიული ბერკეტების ქონას, რომელიც საქართველოს სახელმწიფოს დღესდღეობით არ აქვს.

ამიტომაც შესაძლოა ჩამოყალიბდეს ისეთი საკანონმდებლო რეგულირება, რომელიც უშვებს უცხოელთა მიერ მინის საკუთრებად ქონას, მაგრამ მხოლოდ გარკვეული შეზღუდ-

ვებით. ასეთი შეზღუდვა შეიძლება უცხო ქვეყნების პრაქტიკიდან გავითვალისწინოთ. მოვიტანოთ მხოლოდ ორ მაგალითს იმ ქვეყნებისა (ავსტრია, დანია), რომელთა მოქალაქეებმა მიმართეს სარჩელით საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს.

ავსტრიაში უცხოელთა მიერ მინის შეძენა რეგულირდება ცალკეული მინების კანონებით. ერთ-ერთი მინის (ბურგერლანდის) „კანონით უცხოელის მიერ უძრავი ქონების შეძენის შესახებ“, უცხოელი უძრავი ქონების შეძენისთვის საჭიროებს ნებართვას (§13). ნებართვა კი, თავის მხრივ, შეიძლება მიღებულ იქნეს თუ „სახელმწიფოებრივ-პოლიტიკური“ ინტერესები არ იქნება შელახული და თუ: უცხოელი ავსტრიის ტერიტორიაზე მინიმუმ 10 წელი ლეგალურად, კანონიერად იმყოფება და მისი შენაძენით მნიშვნელოვანი ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული ან სხვა საჯარო ინტერესი არ ილახება. ხოლო თუ უცხოელს ნაყოფიერი, სასოფლო-სამეურნეო მინის შეძენა სურს,

ის ზემოთ მოცემულ ნებართვასთან ერთად საჭიროებს დამატებით ნებართვას, რომელიც გაიცემა სპეციალური კომისიის მიერ.

დანიაში ერთ პირს უფლება არ აქვს ჰქონდეს 2 ნაკვეთზე მეტი, 24 ჰა საერთო ფართობით, ამასთან, ნაკვეთებს შორის მანძილი არ უნდა აღემატებოდეს 20 კილომეტრს. თუ მაინც არსებობს მოთხოვნა, ვინმეს ჰქონდეს 24 ჰა-ზე მეტი, მაშინ საკითხს მთავრობა იხილავს. მინის ყიდვა არსად არავის არ შეუძლია, თუ არ დასტურდება მისი წინა საქმიანობით, რომ ის ფერმერია, ან აქვს სპეციალური აგრარული განათლება. ამასთან, უცხოელს უკანასკნელი 5 წლის განმავლობაში ამ ქვეყანაში მუდმივი ცხოვრების დამდასტურებელი რეგისტრაცია უნდა გააჩნდეს, რომელსაც დანიის იუსტიციის სამინისტრო გასცემს.

სახელმწიფოებრიობის პრინციპთა კონტექსტში მინის მაღალ რან-

გში აყვანა კანონმდებელს იმის შესაძლებლობას აძლევს, რომ თავისი ქვეყნის მოქალაქეების, საზოგადოების, საჯარო ინტერესის სასარგებლოდ და მინის სოციალური დანიშნულების ხასიათიდან გამომდინარე შეუზღუდოს უცხოელს ამ სიკეთით სარგებლობის უფლება. სწორედ ამიტომაცაა, რომ სასოფლო მინის უცხოელებზე (მოქალაქეების არმქონე პირებზე) გასხვისება დაშვებულია მხოლოდ გარკვეული და კონკრეტული წინაპირობებით მხოლოდ შეზღუდული პირებისთვის.

ჯერჯერობით ჩვენ გვაქვს საშუალება შევარბილოთ დაშვებული შეცდომის შედეგი-ჩამოყალიბდეს ისეთი საკანონმდებლო რეგულირება, რომელიც უშვებს უცხოელთა მიერ მინის საკუთრებად ქონას, მაგრამ მხოლოდ გარკვეული შეზღუდვებით.

ამასთან, სასწრაფოდაა შესამუშავებელი და შესაქმნელი:

- საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მინის დაცვის პოლიტიკა, რომელიც ქართულ, სოციალურ რეალობას და განვითარებული ქვეყნების მდიდარ გამოცდილებას დაეყრდნობა;

- მინათსარგებლობის ახალი რეალისტური კანონი ან „სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მინის საკუთრების შესახებ“ საქართველოს კანონში შევიტანოთ რიგი ცვლილებები, რომელშიც თანამედროვეობასთან მორგებულად ასახული იქნება ის რეგულაციები, რომლებიც ეხება უცხოელებზე სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მინის გასხვისებას;

- საქართველოს მთავრობასთან მინის დაცვის ტრიბუნალი, რომელიც განიხილავს უცხო ქვეყნის მოქალაქეების მიერ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მინის შეძენის, იჯარით აღებისა და მინის კატეგორიის შეცვლის ყოველ კონკრეტულ განცხადებას და მიიღებს შესაბამის გადაწყვეტილებას;

- მძლავრი დამოუკიდებელი სტრუქტურული ერთეული, რომელსაც მინის რაციონალურ გამოყენებასთან და დაცვასთან დაკავშირებული ყველა ფუნქცია დაეკისრება.

**პაატა ქულუაშვილი, პროფესორი;
ზაურ ჯინჯოლაშვილი, პროფესორი;
ანა ფირცხალაიშვილი, პროფესორი**

გვალვა საქართველოში

2014 წლის ზაფხული საქართველოში უჩვეულოდ გვალვიანი გამოდგა. გვალვა თითქმის ყველა რეგიონში მოსავალს პრობლემა შეუქმნა. განსაკუთრებით მარცვლული კულტურები დაზიანდა, საფრთხე შეიქმნა ვაზსაც. ფერმერები შიშობენ, რომ თუ გვალვა კიდევ გაგრძელდება, მოსავლის უდიდეს ნაწილს დაკარგავენ.

განსაკუთრებით ცუდი მდგომარეობაა კახეთში, სიღნაღისა და დედოფლისწყაროს რაიონებში, სადაც გვალვამ ხორბლისა და ქერის ნათესებს დიდი ზიანი მიაყენა, მოსავლის მნიშვნელოვანი ნაწილი დაიკარგა. ფერმერებმა ბევრგან ხორბლის ყანებში კომბაინიც კი ვეღარ შეიყვანეს, რადგან მოსავალი პირნინდად განადგურდა.

დანაკარგს ვერც სხვა კულტურები გადაურჩა. მასობრივად დაზიანდა მზესუმზირა, დიდ ფართობებზე სიმინდი, საზამთრო და პომიდორიც.

კარგად არც მეცხოველეებს აქვთ საქმე, როგორც „ბზნ. გე“-სთან საუბარში საქართველოს მეცხვარეთა ასოციაციის” თავმჯდომარე ბექა გონაშვილი აღნიშნავს: – მეცხვარეების უმთავრესი სატკივარი და საფიქრალი საკვების ნაკლებობაა, გვალვიანმა ზაფხულმა ბალახი სულ გაახმო და პირუტყვისათვის საკმარისი საკვები არ გვექნება. ასევე არ არის საფურაჟე ხორბალი და ქერი. ზოგიერთ ნაკვეთში ფერმერებმა კომბაინიც კი ვერ შეიყვანეს რადგან ასაღები მოსავალი იმდენად მცირე იყო, რომ კომბაინის ხარჯსაც ვერ დაფარავდა. ამ მხრივ ძალიან რთული მდგომარეობაა, რასაც საკვების ფასიც ადასტურებს: მარშან, მოსავლის აღებისას ხორბალი და ქერი 30-40 თეთრი ღირდა, წელს კი უკვე 50 თეთრი და მეტი ღირს. ძალიან ძვირია თივაც. ველაპარაკე დმანისელ ფერმერებს და მათ მითხრეს, რომ თივის ერთი შეკვრა, რომელიც საშუალოდ 15 კილოგრამს იწონის, 5 ლარი ღირს, ამას ტრანსპორტირების ხარჯიც ემატება და მისი ფასი 7 ლარამდე ადის. მთავარი უბედურება კი ის არის, რომ ხალხს დასათესი არაფერი აქვს, რომ პირუტყვისათვის საკვები მომავალ წელს მაინც გვექნდეს. საბედნიეროდ, ახლა ცხვარი მთაშია და პრობლემა ასე მწვავედ არ დგას, მაგრამ დრო მალე გადის, ბარში რომ ჩამოვლენ, ბალახი არ დახვდებათ და მომავალი ზამთარი ძალიან ძვირად, უფრო მეტიც – კატასტროფული იქნება. როდესაც ბალახი არ არის, ცხვარსაც და სხვა ოთხფეხსაც დამატებითი საკვები უნდა მისცე – ქერი და ხორბალი, რომ ცხვარმა საკვების ნაკლებობა გადაიტანოს. საკვებზე მოთხოვნა უკვე ძალიან გაიზარდა,

ფასიც მოიმატებს და შესაბამისად, ბევრ მეცხვარეს მოუნვეს ცხვრის გაყიდვა, რომ ფარის ნაწილი მაინც დაიტოვოს და მათი გამოკვება შეძლოს.

– იმ რაიონებს, კერძოდ, დედოფლისწყაროს, საგარეჯოსა და სიღნაღის რაიონებს, სადაც ასეთი მდგომარეობაა, სახელმწიფო გადასახადების შემცირებით ან გადავადებით უნდა მიეშველოს. ასევე კარგი იქნება სათესლე მასალის მიწოდება ან პირობით მიცემა. გასულ წელს ბევრმა ფერმერმა აიღო ბანკის სესხი, ალბათ ისინი ვეღარ შეძლებენ ამ ვალების გასტუმრებას. ძალიან რთული მდგომარეობაა და მიკვირს, რატომ დუმს ამაზე ან მედია, ან საზოგადოება?! სახელმწიფო, კონკრეტული მინისტრი ან მოადგილე ერთბაშად ვერაფერს შეცვლის, რადგან ყველამ ვიცით, რომ ქვეყანაში გაუდაზნოების პროცესი მიმდინარეობს. რა შეღავათებს დაანესებს სახელმწიფო, ეს ჩემი ან თქვენი გადასაწყვეტი არ არის, მაგრამ ფაქტია, რომ ამ დარგში უფრო კომპლექსური მიდგომაა საჭირო. გათვლა არ უნდა გაკეთდეს იმაზე, თუ რა მოხდება წელს ან მომავალ წელს. გათვლა უნდა კეთდებოდეს 5-10-წლიან პერიოდზე. ქვეყანაში პირუტყვის საკვების წარმოება უნდა აღდგეს და გაძლიერდეს. როცა ქვეყანაში საკვები დიდი რაოდენობით გაქვს, ის შეიძლება ექსპორტზეც გაიტანო, მაგრამ როცა ცოტა გაქვს, ამის გამოსწორება საკმაოდ რთულია. კერძო ბიზნესი უნდა იყოს იმდენად ძლიერი, რომ სახელმწიფოს ჩარევა არ დასჭირდეს, მაგრამ ეს მხოლოდ კომპლექსური მიდგომის შედეგად მიიღწევა. ამგვარი მიდგომა საჭირო და აუცილებელია ნებისმიერი დარგის განვითარებისათვის. სახელმწიფომ უნდა გააკეთოს ის, რაც ქვეყანას და დარგს სჭირდება. გვალვა მომავალ წელსაც რომ იყოს, რა გვეშველება? რით უნდა ვებრძოლოთ მას?

– საკვების ნაკლებობა მთელ მესაქონლეობას შეეხება. ბალახი არ არის, შესაბამისად, არც დამატებითი საკვების მარაგი გვექნება. ადვილი მისახვედრია, რომ საკვების ნაკლებობის გამო მთლიანად დარგში შეიქმნება პრობლემები.

მოსახლეობის ინფორმაციით, იმერეთსა და გურიაში ერთწლიანი კულტურები განადგურების პირასაა. მოსალოდნელია, რომ მოსავალი სერიოზულად შემცირდეს. ახალი მოსავლის მიღებამდე სიმინდის დეფიციტი რეგიონებში უკვე იგრძნობა.

როგორც სპეციალისტები ვარაუდობენ, გლობალური დათბობის შედეგად ვითარება კიდევ უფრო გართულდება, ამიტომ სახელმწიფომ სარწყავი სისტემების განვითარებაზე მეტი ფული და ენერჯია უნდა დახარჯოს.

საქართველოში მეორე წელიწადია აქტიურად მიმდინარეობს სარწყავი სისტემების აღდგენა, თუმცა ეს, როგორც ჩანს, საკმარისი არ არის.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო დედოფლისწყაროს რაიონში დალის მთის წყაროს წყალსაცავის რეაბილიტაციას გეგმავს. სოფლის მეურნეობის მინისტრმა ოთარ დანელიამ საქართველოს გაერთიანებული სამელიორაციო სისტემების კომპანიის დირექტორთან ვაჟა კირტავასთან და „Dahl Consultants“-ის ხელმძღვანელთან ვინ დალთან ერთად დალის მთის წყალსაცავის რეაბილიტაციის პროექტი განიხილა. ეს ერთ-ერთი დიდი წყალსაცავია საქართველოში, რომლის ამოქმედების შემთხვევაში შირაქისა და ტარიბანის ველებზე 20 000 ჰექტარი სავარგული გასარწყავიანდება, რაც ქვეყნისთვის ძალიან დიდი სიკეთე იქნება.

ეპროკაპ ვაჭარაძის

ეპროკაპური სოფლის მოსახლეობისთვის ახალი საბრანტო პროგრამის განხორციელებას იწყებს

ეპროკაპური სოფლად მცხოვრები მოსახლეობისთვის ახალ საბრანტო პროგრამას იწყებს. ეპროკის სამეზობლო პროგრამა სოფლის მეურნეობისა და სოფლის განვითარებისთვის – ENPARD-ის ფარგლებში დაფინანსებას მიიღებს ის, ვისაც სოფლად აბრუნდომების ალტერნატიული ეკონომიკური საქმიანობის დაწყება სურს.

ENPARD-ის პროგრამის ახალი ეტაპის შესახებ WWW.EUGEORGIA.INFO-ს კორესპონდენტი საქართველოში ეპროკაპურის წარმომადგენლის სურსათის უვნებლობისა და სოფლის განვითარების ატაშეს სუან ებანოვიძეს ესაუბრა.

როგორც ბატონი ხუანი ამბობს – ეს არ არის ახალი პროგრამა. ENPARD-ის პროგრამა აქამდეც არსებობდა, რომლის ფარგლებში 40 მლნ. ევრო უკვე დაიხარჯა. ახლა დამატებით კიდევ 12 მლნ ევრო გამოიყო.

– რომელ პროგრამებს მოხმარდება ეს თანხა?

– 12 მლნ ევრო ძირითადად სამი მიმართულებით დაიხარჯება. ეს მიმართულებებია: სოფლის განვითარების ხელშეწყობა, კოოპერატივების განვითარების ხელშეწყობა და საბიუჯეტო დახმარება.

სოფლის განვითარების პროგრამისთვის 3 მლნ ევრო გამოიყოფა, კოოპერატივების განვითარების ხელშეწყობისთვის – 2,5 მლნ ევრო, საბიუჯეტო დახმარებისთვის კი – 6 მლნ ევრო.

საბიუჯეტო დახმარების პროგრამისთვის გამოყოფილ ამ თანხას საქართველო 2016 წელს მიიღებს. ამ პროგრამის ფარგლებში 6 მლნ ევროს ოდენობის დახმარება საქართველოს

მთავრობამ წელსაც მიიღო, მომავალ წელს კი 8 მლნ ევროთი დავეხმარებით. საბიუჯეტო დახმარებისთვის გამოყოფილი თანხა პირდაპირ ბიუჯეტში გადაირიცხება, მაგრამ ეს არ არის საჩუქარი. ამ თანხას მთავრობა მიიღებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მასზე დაკისრებულ მოვალეობებს შეასრულებს. ამ შემთხვევაში წინაპირობა ფერმერთა საკონსულტაციო სამსახურის სისტემის შექმნაა. 2016 წლისთვის ეს სისტემა უკვე ჩამოყალიბებული უნდა იყოს. წინააღმდეგ შემთხვევაში საქართველოს მთავრობა ახალ ტრანშს ვერ მიიღებს.

– რას გულისხმობს სოფლის განვითარების პროგრამა?

– ეს სრულიად ახალი კომპონენტია. ეს არ არის ის, რაც საქართველოში კარგად ესმით. ეპროკაპურში სოფლის განვითარება სამ კომპონენტს მოიცავს: აგრარული წარმოების განვითარებას, აგრარული წარმოების ალტერნატიული ეკონომიკური საშუ-

ალებების განვითარებას და გარემოს დაცვას. საქართველოც ამ გზით უნდა წავიდეს. ამას ეპროკაპურთან ასოციაციების შეთანხმებაც მოითხოვს. რა თქმა უნდა, საქართველოში ბევრი ისეთი პროექტი ხორციელდება, რომელიც აგრარული წარმოების, ალტერნატიული ეკონომიკური საქმიანობების განვითარებასა და გარემოს დაცვაზეა ორიენტირებული. ახალი პროგრამის სიახლე არის ის, რომ მასში ეს სამივე კომპონენტი ინტეგრირებულია.

ამ პროგრამის განხორციელების მიზნით სავარაუდოდ ზაფხულის ბოლოს გამოვაცხადებთ ტენდერს, რომელიც გამიზნული იქნება სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებისთვის. ეს იქნება საპილოტე პროგრამა,

რომელიც საქართველოს სამ რაიონში განხორციელდება. რაიონები ჯერ არ არის შერჩეული. საპილოტე პროექტის დასრულების შემდეგ დაიწყება ახალი პროგრამა – ENPARD-2, რომელიც ბევრად უფრო მასშტაბური იქნება და მთელ საქართველოს მოიცავს.

– რა იქნება ამ პროგრამის პრიორიტეტები?

– როცა ვსაუბრობთ სოფლის განვითარებაზე, უმრავლესობა ფიქრობს, რომ ეს არის აგრარული წარმოების განვითარება. ეს ასე არ არის. ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ სოფლად მცხოვრებ მოსახლეობას ალტერნატიული დასაქმების საშუალება ჰქონდეს. ჩვენი მიზანია, ხელი შევუწყოთ ადგილობრივი ეკონომიკის განვითარებას. ამჟამად საქართველოს სოფლებში აგრარული სფეროს გარდა მოსახლეობის დასაქმების სხვა საშუალება არ არსებობს. მე ხშირად მომყავს ეს მაგალითი: ზოგიერთ სოფელში მალაზია ცი არ არის. ადამიანებს არ აქვთ ნაღდი ფული, რომ რაიმე იყიდონ.

– აგრარული წარმოების ალტერნატიულ რომელ ეკონომიკურ საქმიანობებზე შეიძლება ვისაუბროთ?

– ეს შეიძლება იყოს მომსახურების სერვისი. ბევრ სოფელში არ არის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის შეკეთების საშუალება. ასევე არის ისეთი მიმართულებები, რომლებიც პირდაპირ არ არის დაკავშირებული სოფლის მეურნეობასთან. მაგალითად, აგროტურიზმი. საქართველოს მოსახლეობის 50% სოფლის მეურნეობის სფეროშია დასაქმებული. ეს ადამიანთა ძალიან დიდი რაოდენობაა. ადრე თუ გვიან აგრარულ სფეროში დასაქმებული მოსახლეობის რაოდენობა უნდა შემცირდეს. ეს არის სოფლის მეურნეობის მოდერნიზაციის ერთადერთი გზა. ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ყველა ადამიანი, რომელიც აგრარულ სფეროში საქმიანობას შეწყვეტს, საცხოვრებლად ქალაქში გადავა. ჩემს სამშობლოში, ესპანეთში სოფლის მეურნეობაში დასაქმებულია მოსახლეობის 5%, მაგრამ სოფლად ცხოვრობს მოსახლეობის 40%. საფრანგეთში აგრარულ სექტორში დასაქმებულია მოსახლეობის 3% მაშინ, როცა სოფლად მოსახლეობის 40% ცხოვრობს. ყველაფერი დამოკიდებულია იმ პოლიტიკაზე, რომელსაც სახელმწიფო განახორციელებს. საქართველოში, ისევე როგორც ევროკავშირის ქვეყნებში, სოფლად

მცხოვრებ მოსახლეობას უნდა ჰქონდეს არასასოფლო-სამეურნეო სექტორში მუშაობის შესაძლებლობა.

– საპილოტე პროექტში მონაწილეობის მიღების უფლება ვის ექნება, ოჯახურ მეურნეობას თუ სათემო ორგანიზაციას?

– ტენდერის მეშვეობით გამოვლინდებიან ის ორგანიზაციები, რომლებიც გრანტების გაცემაზე იმუშავებენ. ეს არ იქნება მხოლოდ ოჯახურ მეურ-

ნეობებზე გამოყოფილი გრანტები. მაგალითად, სოფლად მცხოვრებმა ადამიანებმა შეიძლება გადაწყვიტონ, რომ მათ ურჩევნიათ რაიმე ხელობის შესწავლა ან აგროტურიზმში დასაქმება და ამისთვის ტრენინგი სჭირდებათ. შესაძლოა, მათთვის უფრო პრიორიტეტული იყოს ტურისტული მარშრუტების გაკეთება და იქ გზების მოწყობა, რადგან თუ იქ ტურისტები მივიდნენ, ხალხიც დასაქმდება. ევროპაში ასეთი პროექტები ადგილობრივი სამოქმედო ჯგუფების მეშვეობით ხორციელდება. ამ ჯგუფებში შეიძლება იყოს როგორც ადგილობრივი მოსახლეობა, ისე არასამთავრობო ორგანიზაციები. მათ შესაძლოა სხვადასხვა ინიციატივები წარმოადგინონ. გვინდა, რომ განსხვავებული იდეები ვიხილოთ. ამიტომ არის ეს საპილოტე პროექტი. დაახლოებით ასეთი იყო სოფლის განვითარების პროგრამა. ეს კარგი პროგრამა იყო. მან სოფელი გააძლიერა, მაგრამ ეს არ იყო გრძელვადიანი და თანმიმდევრული პროგრამა. მაგალითად, შეიძლებოდა სოფელს ეთქვა, რომ სასაფლაოს კედლის შეკეთება სჭირდებოდა და ამას აკეთებდა. არ ვამბობ, რომ ეს ცუდია, მაგრამ ეს იმას ჰგავს, მტირალ ბავშვს კანფეტს რომ აძლევენ. ეს იყო კარგი სანყისი იმისთვის, რომ სოფელს თვითორგანიზება მოეხდინა. ახლა საჭიროა ისე-

თი პროგრამის განხორციელება, რომ სოფელი თანმიმდევრულად განვითარდეს.

თუ ჩვენ ვსაუბრობთ საქართველოს ევროკავშირთან დაახლოებაზე, ევროკავშირი საქართველოს სთავაზობს ძალიან კარგ მოდელს. შესაძლებელია, რომ სოფლად გქონდეს ძალიან კარგი ცხოვრება ისე, რომ არ იყო ჩართული სოფლის მეურნეობაში. ევროპა არ არის მხოლოდ ისეთი ლამაზი ქა-

ლაქები, როგორებიცაა რომი და პარიზი. ნებისმიერ პატარა სოფელშიც კი ღირსეული ცხოვრების პირობებია.

– რა კრიტერიუმებზე იქნება დამოკიდებული გრანტის მოცულობა?

– ეს ახლა უნდა განვსაზღვროთ. არის გარკვეული პრინციპები, რომლებიც უნდა დავიცვათ. გრანტის მიმღები ვალდებული იქნება, რომ თანდაფინანსებაში მიიღოს მონაწილეობა. ეს სქემა ადაპტირებული უნდა იყოს კონკრეტულ რაიონთან, რადგან ყველა რაიონში გასხვავებული პირობები და რეალობაა. გრანტის გაცემის მთავარი პრინციპი იქნება ბიზნესგეგმის არსებობა: ნებისმიერი საქმიანობა ბიზნესგეგმას უნდა ეფუძნებოდეს და ეს გეგმა ეკონომიკურად მდგრადი უნდა იყოს. შესაძლოა, ვიღაცას მოსწონდეს რუსთავის გარეუბანში ეკოტურისტული კურორტის შექმნის იდეა, მაგრამ ცხადია, რომ ასეთი პროექტი გრანტის გამოცემის დიდ დაინტერესებას არ გამოიწვევს.

– როდის შეირჩევა საპილოტე პროექტისთვის რაიონები და პრიორიტეტები?

– ჩვენი ფოკუსი იქნება იმ ადგილებზე, სადაც ეკონომიკური სირთულეებია. პროგრამას ექნება ორი წინაპირობა. 1. ის აუცილებლად უნდა განხორციელდეს სოფელში. 2. იმ ადგილზე, სადაც ეს პროგრამა განხორ-

ციელდება, აგრარული წარმოება არ უნდა იყოს ეკონომიკური საქმიანობის ერთადერთი შესაძლებლობა.

ჩვენი სურვილია, რომ ამ პროგრამებს საქართველოს ხელისუფლებამ თვალი ძალიან აქტიურად მიადევნოს. საქართველოში პრობლემა არის ის, რომ არ არსებობს სოფლის განვითარების სამინისტრო. არსებობს რეგიონული განვითარების სამინისტრო, მაგრამ ის აწესრიგებს რეგიონებს შორის დამაკავშირებელ ინფრასტრუქტურას და არა სოფლისთვის საჭირო ინფრასტრუქტურას. არსებობს სოფლის მეურნეობის განვითარების სამინისტრო, მაგრამ ის ფოკუსირებულია სოფლის მეურნეობის განვითარებაზე. სამინისტრო ყურადღებას აქცევს იმ რეგიონებს, სადაც სოფლის მეურნეობის განვითარების შესაძლებლობა არსებობს. არსებობს გარემოს დაცვის სამინისტრო, რომლის მანდატიც გარემოს დაცვაა. სამივე სამინისტროს განსხვავებული პრიორიტეტები აქვს. სოფლის მოსახლეობას სჭირდება სოფლის მეურნეობაც, ინფრასტრუქტურაც და გარემოს დაცვაც. რაც მთავარია, ამ პოლიტიკაში დაცული უნდა იყოს ბალანსი. ევროპის განვითარებულ ქვეყნებში ცალკე აღებული სოფლის მეურნეობის სამინისტრო აღარ არსებობს. არის სამინისტრო, რომელიც პასუხს აგებს სოფლის მეურნეობაზეც, სოფლის ინფრასტრუქტურის განვითარებაზეც და გარემოს დაცვაზეც, ყველა იმ საკითხზე, რომელიც სოფლად მცხოვრები მოსახლეობისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია.

- როდის დაიწყება სოფლის განვითარების პროგრამის პროექტები?

- პროექტები სავარაუდოდ 2015 წლის იანვარში დაიწყება. ეს პროექტი გაგრძელდება 2 წელი. ამჯერად ამ პროგრამასთან მიმართებით დიდი მოლოდინი არ უნდა გვექონდეს, რადგან ეს საპილოტე პროგრამაა. ჩვენთვის ეს ტესტია. ENPARD-2-ის დროს

ეს პროგრამა ბევრად უფრო მასშტაბური გახდება.

- რა საქმიანობებს განახორციელებს კოოპერატივების განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა?

- კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს ჩვენ ყოველთვის ვეხმარებით. გრანტების მეშვეობით ხელს ვუწყობთ ახალი კოოპერატივების ჩამოყალიბებასაც. ეს მიმართულება ჩვენი ადრინდელი საქმიანობის გაგრძელებაა. ახლა ჩვენ დავეხმარებით კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს იმისთვის, რომ მათ ტრენინგების დახმარებით ხელი შეუწყონ კოოპერატივების ჩამოყალიბებას. ტრენინგების მეშვეობით ისინი მიიღებენ ახალ ცოდნას ბიზნესის წარმოების, მენეჯმენტის და საგადასახადო საკითხების შესახებ. ეს იქნება დახმარება იმისთვის, რომ კოოპერატივების წარმომადგენლებმა უკეთ ისწავლონ ბიზნესის წარმოება. გარდა ამისა, ამ გრანტის მთავარი მიზანია კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს შესაძლებლობების გაძლიერება და მისი ეფექტურ უწყებად ჩამოყალიბება.

პროგრამის ამ ნაწილს ჩვენ განვახორციელებთ ტენდერის მეშვეობით, რომელიც სექტემბერში გამოცხადდება. გვინდა, რომ ამ მიზნით საქართველოში რომელიმე ევროპული ქვეყნიდან კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს მსგავსი ორგანიზაცია შემოვიყვანოთ და მათ „თვინინგის“ ანუ დაძმობილების პროგრამის ფარგლებში ერთად იმუშაონ.

კოოპერატივების განვითარების პროგრამა ორ კომპონენტს მოიცავს: შესაძლებლობების გაძლიერებას, სწავლებას და ინვესტირებას. მთავარი კრიტერიუმი ამ შემთხვევაშიც ბიზნესგეგმის არსებობა იქნება. ყურადღებას მივაქცევთ წინასწორიასაც. კოოპერატივს გარკვეული ეკონომიკური საქმიანობა აუცილებლად უნდა ჰქონდეს უკვე განხორციელებული.

ინვესტირება გულისხმობს ინფრასტრუქტურის ან ტექნიკური აღჭურვილობის შექმნაში დახმარებას, ოღონდ თანადაფინანსების პრინციპით. გრანტის მთლიანი თანხის 20% კოოპერატივმა თვითონ უნდა მოიძიოს. ეს მნიშვნელოვანია იმისთვის, რომ ვიცოდეთ, ვის აქვს ნამდვილი ბიზნესმიდგომა. ავილოთ ასეთი მაგალითი: შესაძლოა, კოოპერატივს სჭირდება მაცივარი, რომელიც 20 000 ევრო ღირს. ეს ძალიან მნიშვნელოვანი ინვესტიციაა, რომელმაც კოოპერატივში გაერთიანებული 10 ფერმერის ცხოვრება, შესაძლოა, მნიშვნელოვნად შეცვალოს. კოოპერატივისთვის 20 000 ევროს გადახდა ადვილი არ არის. 20 000 ევროს 20% არის 4000 ევრო. რადგან კოოპერატივში 10 ფერმერია, ე.ი თითოეულ მათგანს 400 ევროს დადება მოუწევს. ყველა ფერმერს შეუძლია 400 ევროს მოძიება. შესაძლოა, ამისთვის მას ძროხის გაყიდვაც მოუხდეს, მაგრამ სამაგიეროდ ეს გახდება მისი მეურნეობის განვითარების ნაწილი.

- რას ნიშნავს შესაძლებლობების განვითარება?

- დავუბრუნდეთ ჩვენს 10-ფერმერიან კოოპერატივს. ამ შემთხვევაში ეს იქნება მაცივრის გამოყენების სწავლება. პროგრამა დაეხმარება მათ ბიზნესგეგმის შედგენის სწავლებაში, ბუღალტერიის ორგანიზებაში, საგადასახადო, საორგანიზაციო საკითხების და მარკეტინგის სწავლებაში. პრინციპში, ჩვენ ხელს ვუწყობთ კომპანიის ჩამოყალიბებას. კოოპერატივი არის კომპანია.

- გრანტის მიმღების ფინანსური თანამონაწილეობა აუცილებელი იქნება?

- ევროკავშირის პროგრამებში ეს სტანდარტული მოთხოვნაა - გრანტის მთლიანი თანხის 20% გრანტის მიმღებმა უნდა მოიძიოს. არ გვინდა ხელი შევუწყოთ ზარმაც ადამიანებს, რომლებსაც ადვილად ხელმისაწვდომი თანხით სარგებლობა სურთ.

მანანა მარდიავაძილი

მეღვინეობის სფეროში გამოყენებული ტერმინებისა და განმარტებების შესახებ სახელმწიფო სტანდარტი უნდა მოქმედებდეს!

1998 წელს მიღებულ საქართველოს კანონში „ვაზისა და ღვინის შესახებ“. მოყვანილი მეღვინეობის პროდუქციის ტერმინები და განმარტებები არ შეესაბამება არც ევროკავშირის და არც სხვა რომელიმე ქვეყნის კანონმდებლობას და მცდარია. მაგალითად, ბრენდის საქართველოს კანონში მოყვანილი განმარტება ეწინააღმდეგება ევროკავშირის მიერ მიღებულ რეგლამენტებს. კერძოდ, საქართველოს კანონი „ვაზისა და ღვინის შესახებ“ აიძულებს მწარმომადგენელს ანარაგულს მაღალხარისხის სპორტული პროდუქტი (კონიაკი) და მისთვის მას დაბალხარისხის სპორტული პროდუქტის – ბრენდის დასახელება. კანონი უპრეცედენტოდ მწარმომადგენელს ანარაგულს ბრენდი იმ ტექსტით, რომელიც აღიარებულია ევროკავშირის მიერ და ამით ხელს უშლის საქართველოში ალკოჰოლიანი სასმელების წარმოების სფეროში თავისუფალი მწარმოებისა და კონსტიტუციის განვითარებას.

დაუსაბუთებელი და ამდენად უსაფუძვლოა კანონში მოყვანილი ყურძნის არყის განმარტება; არომატიზებული ღვინის კანონში მოყვანილი განმარტება ასევე არ შეესაბამება ევროკავშირის მოთხოვნებს და ა.შ. (დანვრილებით იხ. „შესწორებები საქართველოს კანონში “ვაზისა და ღვინის შესახებ”. ყ. „აგრარულ-ეკონომიკური მეცნიერება და ტექნოლოგიები“, 2013, №3. გვ. 64-69).

ზემოთქმულიდან გამომდინარე შეიძლება დავასკვნათ, რომ კანონში „ვაზისა და ღვინის შესახებ“ მეცნიერულად დაუსაბუთებელი და პრაქტიკულად გაუმართლებელი განმარტებების არსებობა ხელს უშლის საქართველოში მწარმოების განვითარებას და ამით წინააღმდეგობაში მოდის საქართველოს კონსტიტუციის 30-ე მუხლის მოთხოვნებთან.

ჩვენ შემოვიდვართ წინადადებით, შესაბამისი საჯარო განხილვის შემდეგ, მიღებულ იქნას სახელმწიფო სტანდარტი მეღვინეობის სფეროში გამოსაყენებელი ტერმინებისა და განმარტებების შესახებ. რაც შეეხება საქართველოს კანონს „ვაზისა და ღვინის შესახებ“, ამ კანონიდან ამოღებულ უნდა იქნას მე-11 თავი, რომელიც ეხება ყურძნისეული წარმოების ალკოჰოლიან სასმელებს, რადგანაც ამ სფეროსთან დაკავშირებით კანონში არსებული ყველა თავი თუ მუხლი და მასთან დაკავშირებული ტერმინები და განმარტებები მცდარია. კანონი, როგორც ეს მისი

დასახელებიდანაც ჩანს, უნდა ეხებოდეს მხოლოდ ვაზსა და ღვინოს.

საქართველოს მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში შესვლასთან დაკავშირებით განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს მეღვინეობის პროდუქციის, ისევე როგორც სხვა საექსპორტო პროდუქციის ტერმინებისა და განმარტებების შესაბამისობაში მოყვანა იმპორტიორი ქვეყნების კანონმდებლობებთან. მხედველობაში ვიღებთ რა იმ უდავო ფაქტს, რომ რუსეთი წარმოადგენს ერთ-ერთ ძირითად პოტენციურ იმპორტიორ ქვეყანას საქართველოს მეღვინეობის პროდუქციისათვის, ჩვენ გავითვალისწინეთ ამ ქვეყანაში არსებულ სახელმწიფო სტანდარტებში არ-

სებული ტერმინები და განმარტებები, მით უფრო, რომ რუსეთის კანონმდებლობა მაქსიმალურად ითვალისწინებს ამ სფეროში არსებულ ევროკავშირის მოთხოვნებს.

ქვემოთ მოყვანილი ძირითადი ტერმინები და განმარტებები შეესაბამება ევროკავშირის მოთხოვნებს, რომლებიც ადგენენ მეღვინეობის ერთიანი ბაზრის ორგანიზაციას (1493/99, 17.05.99), არომატიზირებული ღვინოების განსაზღვრის, აღნიშვნისა და გაფორმების საერთო წესებს (№ 1601/91, 10.06.91), მაგარი სასმელების განსაზღვრის, აღნიშვნისა და გაფორმების საერთო მოთხოვნებს (№ 1576/89, 29.05.89).

მელვინეოზის პროდუქცია, ნედლეული და ნახევარფაბრიკატები. ტარიმინაჟი და განმარტებაჟი

<p>1. მელვინეოზის პროდუქცია</p>	<p>ალკოჰოლიანი პროდუქტი, დამზადებული ყურძნის მარცვლების ან ხილის მთელი ან დაქუცმაცებული ნაყოფების ან მათი ტკბილის სრული დადუღებით; მათი გადადენით, შემდგომი დავარგებით ან დავარგების გარეშე.</p> <p>ყურძნის მარცვლების, ხილის ნედლეულის ან მათი ტკბილის სრული ან არასრული ალკოჰოლური დუღილით, საკვები ნედლეულიდან მიღებული რექტიფიცირებული ეთილის სპირტის, ღვინის, ყურძნის ან ხილის სპირტების, ღვინის, ყურძნის ან ხილის დისტილატების, შაქარშემცველი ნივთიერებების, ნატურალური ან ნატურალურის იდენტური საკვები არომატიზატორების, ნახშირბადის ორჟანგის დამატებით ან დამატების გარეშე.</p>
<p>1.1. ღვინო</p>	<p>მელვინეოზის პროდუქტი, დამზადებული ახლადდაკრეფილი ყურძნის მთელი ან დაქუცმაცებული მარცვლების ან ყურძნის ტკბილის სპირტული დუღილის შედეგად.</p>
<p>1.1.1. სუფრის ღვინო</p>	<p>მელვინეოზის პროდუქტი, დამზადებული ახლადდაკრეფილი ყურძნის მთელი ან დაქუცმაცებული მარცვლების ან ყურძნის ტკბილის სრული ან არასრული სპირტული დუღილის შედეგად. ღვინოში ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი უნდა შეადგენდეს 9,0-15,0%.</p>
<p>1.1.1.ა. სუფრის მშრალი ღვინო</p>	<p>ახლადდაკრეფილი ყურძნის მთელი ან დაქუცმაცებული მარცვლების ან ყურძნის ტკბილის სრული სპირტული დადუღებით დამზადებული ღვინო.</p>
<p>1.1.1.ბ. სუფრის ნახევრად მშრალი, ნახევრად ტკბილი და ტკბილი ღვინოები</p>	<p>ღვინოები, დამზადებული ალკოჰოლური დუღილის შეწყვეტით ნარჩენი შაქრიანობის მოთხოვნილ მნიშვნელობაზე ან მშრალი ღვინომასალის ყურძნის ტკბილთან, კონცენტრირებულ ყურძნის ტკბილთან ან რექტიფიცირებულ კონცენტრირებულ ყურძნის ტკბილთან შერევით.</p>
<p>1.1.2. ლიქიორული ღვინო</p>	<p>მზადდება: მხოლოდ ყურძნისეული წარმოშობის ეთილის სპირტის გამოყენებით. ეთილის სპირტის შეძენილი მოცულობითი წილი უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 15 და არაუმეტეს 22%. ეთილის სპირტის საერთო მოცულობითი წილი – არანაკლებ 17,5%, ზოგიერთი ადგილწარმოშობის დასახელების მაღალხარისხოვანი ლიქიორული ღვინოების გარდა.</p> <p>მიიღება:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ან ყურძნის ტკბილისაგან, მისი დადუღების პროცესში, - ან ღვინისაგან, - ან აღნიშნული პროდუქტების ნარევისაგან. <p>ემატება:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ყურძნისეული წარმოშობის ნეიტრალური სპირტი, რომლის შეძენილი მოცულობითი წილი შეადგენს არანაკლებ 96%, - ღვინის დისტილატი, რომელიც შეიცავს არანაკლებ 52% და არაუმეტეს 86% შეძენილ მოცულობით წილ ეთილის სპირტს, - ყურძნის კონცენტრირებული ტკბილი.
<p>1.1.3. ცქრიალა ღვინო</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული ყურძნის ტკბილის ალკოჰოლური დუღილის ან ღვინომასალების მეორადი ალკოჰოლური დუღილის შედეგად წარმოქმნილი ნახშირბადის დიოქსიდით ღვინომასალების გაჯერების შედეგად. ბოთლში არსებული წნევა 20°C-ზე უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 300კპა, ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი – 8,5-დან 12,5%-მდე.</p>
<p>1.1.4. მარგალიტის ცქრიალა ღვინო</p>	<p>ცქრიალა ღვინო, რომლისთვისაც ბოთლში არსებული წნევა 20°C-ზე უნდა შეადგენდეს 100-დან 250კპა.</p>
<p>1.1.5. რუსეთის (საბჭოთა) შამპანური</p>	<p>სპეციალური ჯიშების ყურძნისაგან დამზადებული ცქრიალა ღვინო. ბოთლში არსებული წნევა 20°C-ზე უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 350კპა, ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი – 10,5-დან 12,5%-მდე.</p>
<p>1.1.6. დაგაზული ღვინო</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული ღვინომასალის ნახშირბადის დიოქსიდით ხელოვნური გაჯერებით. ბოთლში არსებული წნევა 20°C-ზე უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 300კპა, ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი – 8,5-დან 12,5%-მდე.</p>
<p>1.1.7. დაგაზული მარგალიტის ღვინო</p>	<p>დაგაზული ღვინო, რომლისთვისაც ბოთლში არსებული წნევა 20°C-ზე უნდა შეადგენდეს 100-დან 250კპა.</p>

მელვინეოზის პროდუქცია, ნედლეული და ნახევარფაბრიკატები. ტარიმინაჟი და განმარტებაჟი

<p>1.1.8. ადგილწარმოშობის მიხედვით კონტროლირებული დასახელების ღვინო</p>	<p>ყველა ტიპის მაღალხარისხოვანი ღვინო, რომლის დასამზადებლად გამოსაყენებელი ყურძენი მოიყვანება იმ გარკვეულ გეოგრაფიულ ადგილზე, რომლის ნიადაგობრივ-კლიმატური პირობები ღვინოს სძენს გამორჩეულად მაღალ ორგანოლექტიკურ მაჩვენებლებს.</p>
<p>1.2 არომატიზირებული ღვინო</p>	<p>მელვინეოზის პროდუქტი, ეთილის სპირტის მოცულობითი წილით 14,5-დან 22,0%-დე, დამზადებული სუფრის, ლიქიორული, დაგაზული, ცქრიალა ღვინოებისაგან, რომლებშიც დამატებულია სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულიდან მიღებული ეთილის სპირტი, ნატურალური არომატიზირებული და საგემოვნო ნივთიერებები, ასევე ყურძნის ტკბილი, კონცენტრირებული ყურძნის ტკბილი და სხვა შაქარშემცველი ნივთიერებები. პროდუქტში სუფრის ღვინის, ლიქიორული ღვინის, დაგაზული ღვინის, ცქრიალა ღვინის, ყურძნის ტკბილის, კონცენტრირებული ყურძნის ტკბილისა და სხვა ყურძნისეული წარმოშობის პროდუქტებისა და მათი ნარეგების საერთო მოცულობითი წილი არ უნდა იყოს არომატიზირებული ღვინის მოცულობის 75%-ზე ნაკლები.</p>
<p>1.3. ხილ-კენკროვანთა ღვინოები</p>	<p>პროდუქტები, დამზადებული დაქუცმაცებული ხილის ნაყოფების ან ხილის ტკბილის სრული ან არასრული სპირტული დუღილის შედეგად, მელვინეოზში დაშვებული ტექნოლოგიური ხერხების გამოყენებით, თითოეული მათი ტიპისათვის დამახასიათებელი ორგანოლექტიკური თვისებების მისანიჭებლად. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი უნდა შეადგენდეს 8,5-დან 22,0%-დე.</p>
<p>1.3.1. ხილ-კენკროვანთა სუფრის ღვინო</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული დაქუცმაცებული ხილის ნაყოფების ან ხილის ტკბილის სრული ან არასრული სპირტული დუღილის შედეგად, შაქარშემცველი ნივთიერებების დამატებით ან დამატების გარეშე. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი უნდა შეადგენდეს 8,5-დან 15,0%-დე.</p>
<p>1.3.2. ხილ-კენკროვანთა სპეციალური ღვინო</p>	<p>ხილის ღვინომასალისაგან წარმოებული პროდუქტი, საკვები ნედლეულიდან მიღებული ეთილის სპირტისა და შაქარშემცველი ნივთიერებების დამატებით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი უნდა შეადგენდეს 15,0-დან 22,0%-დე.</p>
<p>1.3.3. ხილ-კენკროვანთა არომატიზირებული ღვინო</p>	<p>ხილის ღვინომასალისაგან წარმოებული პროდუქტი, საკვები ნედლეულიდან მიღებული ეთილის სპირტის, შაქარშემცველი, არომატიზირებული და საგემოვნო ნივთიერებების დამატებით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი უნდა შეადგენდეს 14,5-დან 22,0%-მდე.</p>
<p>1.3.4. ხილ-კენკროვანთა თაფლის ღვინო</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული თაფლისა და ხილის ტკბილების სრული ან არასრული სპირტული დუღილის შედეგად, საკვები ნედლეულიდან მიღებული ეთილის სპირტისა და შაქარშემცველი ნივთიერებების დამატებით ან დამატების გარეშე. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი უნდა შეადგენდეს 8,5-22,0%.</p>
<p>1.4. ყურძნისა და ხილის მაგარი სასმელები</p>	
<p>1.4.1. ღვინისაგან მიღებული სპირტიანი სასმელი</p>	<p>სპირტიანი სასმელი, დამზადებული ღვინის გადადენით მიღებული დისტილატის გამოყენებით. სასმელში მეთილის სპირტის შემცველობა არ უნდა აღემატებოდეს 2,0გ/დმ³, აბსოლუტურ სპირტზე გადაანგარიშებით.</p>
<p>1.4.2. ღვინისაგან მიღებული ადგილწარმოშობის დასახელების სპირტიანი სასმელი</p>	<p>სპირტიანი სასმელი, რომლის დასახელება მიუთითებს პროდუქციის წარმოშობის იმ ქვეყანაზე, რაიონზე ან ქვეყნის სხვა ადგილზე, სადაც არსებული კანონის დაცვით იწარმოებოდა და ამ დასახელებით გაეთქვა მას სახელი.</p>
<p>1.4.3 კონიაკი</p>	<p>მელვინეოზის პროდუქტი, დამზადებული საკონიაკე დისტილატის მუხის ტყეჩთან კონტაქტში არანაკლებ 3 წლის განმავლობაში დავარგებით. პროდუქტში ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 40%; უმაღლესი სპირტების მასური კონცენტრაცია კონიაკში უნდა იყოს არანაკლებ 170 მგ/100სმ³ და არაუმეტეს 500 მგ/100სმ³, უწყლო სპირტზე გადაანგარიშებით; მქროლავი მჟავების მასური კონცენტრაცია, ძმარ-მჟავაზე გადაანგარიშებით, კონიაკში უნდა იყოს არაუმეტეს 200 მგ/100სმ³-ზე მეტი; მეთილის სპირტის მასური კონცენტრაცია არ უნდა აღემატებოდეს 2,0 გ/დმ³, უწყლო სპირტზე გადაანგარიშებით;</p>
<p>1.4.4. გეოგრაფიული ადგილმდებარეობის დასახელების კონიაკი</p>	<p>კონიაკი, რომლის წარმოება შემოიფარგლება გარკვეული გეოგრაფიული ზონით (ქვეყნით), დამზადებული ამ ქვეყანაში დადგენილი სუფრის ღვინოების ფრაქციული გამოხდის მეთოდით მიღებული საკონიაკე დისტილატის გამოყენებით და ამ ქვეყნის დასახელებით გაეთქვა მას სახელი ბოლო 50 წლის მანძილზე.</p>

მელვინეოზის პროდუქცია, ნედლეული და ნახევარფაბრიკატები. ტარიმინაჟი და განმარტებაჟი

<p>1.4.5. ბრენდი</p>	<p>ღვინის სპირტისაგან დამზადებული პროდუქტი, 94,8 მოც.% სიმაგრის მქონე ღვინის დისტილატის დამატებით ან ამ დამატების გარეშე. ღვინის დისტილატის მოცულობითი წილი სასმელში არ უნდა აღემატებოდეს ეთილის სპირტის საერთო მოცულობითი წილის 50%-ს; დაძველებული მუხის ტკეჩთან კონტაქტში არანაკლებ 1 წლის განმავლობაში; გამოყენებული ნედლეულის გადაღვის პროცესში წარმოშობილი მქროლავი ნივთიერებების შემცველობა – არანაკლებ 1,25 გ/დმ³, აბსოლუტურ სპირტზე გადაანგარიშებით; მეთილის სპირტის შემცველობა სასმელში არ უნდა აღემატებოდეს 2,0 გ/დმ³, აბსოლუტურ სპირტზე გადაანგარიშებით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი – არანაკლებ 37,5%.</p>
<p>1.4.6. ყურძნის არაყი</p>	<p>სპირტიანი სასმელი, დამზადებული ღვინის ან ყურძნის დისტილატის გამოყენებით, ღვინის ან ყურძნის სპირტის დამატებით ან დამატების გარეშე. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი სასმელში შეადგენს არანაკლებ 37,5%.</p>
<p>1.4.7. დადუღებული ჭაჭის არაყი</p>	<p>სპირტიანი სასმელი, დამზადებული დადუღებული ჭაჭის უშუალოდ წყლის მწვავე ორთქლით გადადენით ან ჭაჭაზე წყლის დამატებითა და შემდგომი ჰიდროდისტილაციით. ჭაჭის მასური წილი გადასადენ მასაში უნდა შეადგენდეს არაუმეტეს 86%. სასმელში მეთილის სპირტის შემცველობა არ უნდა აღემატებოდეს 10,0 გ/დმ³, აბსოლუტურ სპირტზე გადაანგარიშებით.</p>
<p>1.4.8. ხილის არაყი</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული ერთი ან რამდენიმე დასახელების ხილის დისტილატებისაგან, ხილის რექტიფიცირებული სპირტის დამატებით ან დამატების გარეშე; გააჩნია გამოყენებული ნედლეულის გემო და არომატი. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი პროდუქტში შეადგენს 37,5-55,0%.</p>
<p>1.4.9. ხილის გამონაპრესის არაყი</p>	<p>სპირტიანი სასმელი, დამზადებული დადუღებული ხილის (ყურძნის გარდა) გამონაპრესის უშუალოდ წყლის მწვავე ორთქლით გადადენით, ან გამონაპრესზე წყლის დამატებითა და შემდგომი ჰიდროდისტილაციით. გამონაპრესის მასური წილი გადასადენ მასაში უნდა შეადგენდეს არაუმეტეს 86%. სასმელში მეთილის სპირტის შემცველობა არ უნდა აღემატებოდეს 1,5 გ/დმ³, აბსოლუტურ სპირტზე გადაანგარიშებით. კურკოვანი ხილიდან დამზადებულ სასმელში წყალბადციანმჟავის შემცველობა არ უნდა აღემატებოდეს 10გ/დმ³, აბსოლუტურ სპირტზე გადაანგარიშებით. მქროლავი ნივთიერებების რაოდენობა სასმელში უნდა იყოს არანაკლებ 2გ/დმ³, აბსოლუტურ სპირტზე გადაანგარიშებით.</p>
<p>1.4.10. რუსული კალვადოსი</p>	<p>ხილის (ვაშლის) არაყი, დამზადებული კალვადოსის დისტილატისაგან, დავარგებული არანაკლებ 6 თვის განმავლობაში მუხის ტკეჩთან კონტაქტში. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 38,0-40,0%.</p>
<p>1.5. ღვინოზე დამზადებული ალკოჰოლური სასმელები</p>	
<p>1.5.1. ღვინის სასმელი</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული ღვინომასალის, შაქარშემცველი, არომატული, საგემოვნო ნივთიერებებისა და წყლის გამოყენებით, სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულიდან მიღებული ეთილის სპირტის დამატებით ან დამატების გარეშე. ღვინომასალის მოცულობითი წილი პროდუქტში არ უნდა იყოს 50%-ზე ნაკლები.</p>
<p>1.5.2. ღვინის დაგაზული კოქტილი</p>	<p>ნახშირბადის დიოქსიდით ხელოვნურად გაჯერებული ღვინის სასმელი. ბოთლში არსებული წნევა უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 150 კპა, ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი – 5,0-დან 12,0%-მდე.</p>
<p>1.5.3. სიდრი</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული ხილის ღვინომასალების ნახშირბადის დიოქსიდით ხელოვნურად გაჯერებით ან ხილის ღვინომასალების მეორადი ალკოჰოლური დუღილის შედეგად წარმოქმნილი ნახშირბადის დიოქსიდით გაჯერების შედეგად. ბოთლში არსებული წნევა 20°C-ზე უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 200კპა, ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი – 5,0-დან 8,5%-მდე.</p>
<p>2. ნედლეული და ნახევარფაბრიკატები</p>	
<p>2.1 ყურძნის ნედლეული და ნახევარფაბრიკატები 2.1.1. ახლადდაკრეფილი ყურძენი (ახლადდაკრეფილი ყურძ. მარც.-ები)</p>	<p>მელვინეოზაში გამოყენებული ყურძნის მწიფე ნაყოფი, რომელიც შეიძლება დაქუცმაცდეს ან დაინეხოს მელვინეოზის ჩვეულებრივი საშუალებებით, და რომელმაც შეიძლება გამოინვიოს თავისთავადი (სპონტანური) სპირტული დუღილი.</p>

მელვინოვის პროდუქცია, ნედლეული და ნახევარფაბრიკატები. ტარმინები და განმარტებები

<p>2.1.2. ყურძნის ტკბილი</p>	<p>თხევადი პროდუქტი, რომელიც მიიღება ახლადდაკრეფილ ყურძენზე ფიზიკური ზემოქმედების (დანნეხვის) შედეგად. დასაშვებია ყურძნის ტკბილში არაუმეტეს 1 მოც. % შექენილი ეთილის სპირტის არსებობა.</p>
<p>2.1.3. ყურძნის კონცენტრირებული ტკბილი</p>	<p>ტკბილი, რომელიც მიიღება ყურძნის ტკბილის ნებისმიერი დაშვებული მეთოდით ნაწილობრივი გაუწყლოებით, გარდა ღია ცეცხლისა. პროდუქტში მშრალი ნივთიერებების შემცველობა შეადგენს 50,9 % (რეფრაქტომეტრით).</p>
<p>2.1.4. ყურძნის წვენი</p>	<p>დაუდუღებელი (მაგრამ დადუღების უნარის მქონე) თხევადი პროდუქტი, რომელიც მიიღება შესაბამისი დამუშავებით, ასეთივე სახით მოსახმარებლად. მიიღება: ა) ახლადდაკრეფილი ყურძნის მარცვლებიდან, ან ყურძნის ტკბილისაგან ან ბ) აღდგენის გზით: – კონცენტრირებული ყურძნის ტკბილის, – კონცენტრირებული ყურძნის წვენის. დასაშვებია ყურძნის წვენში არაუმეტეს 1 მოც. % შექენილი ეთილის სპირტის არსებობა.</p>
<p>2.1.5. ყურძნის კონცენტრირებული წვენი</p>	<p>არაკარამელიზირებული ყურძნის წვენი, რომელიც მიიღება ყურძნის წვენის ნებისმიერი დაშვებული ხერხით ნაწილობრივი გაუწყლოებით, გარდა ღია ცეცხლისა. პროდუქტში მშრალი ნივთიერებების შემცველობა რეფრაქტომეტრით არ უნდა აღემატებოდეს 50,9%. დასაშვებია ყურძნის წვენში არაუმეტეს 1 მოც. % შექენილი ეთილის სპირტის არსებობა.</p>
<p>2.2. ღვინომასალები და ყურძნისა და ხილის ალკოჰოლშემცველი ტკბილები</p>	
<p>2.2.1 ღვინომასალები</p>	<p>ღვინოები ჩამოსხმით, გამიზნული სამომხმარებლო ტარაში ჩამოსასხმელად ან სხვადასხვა სახის მეღვინეობის პროდუქციის დასამზადებლად;</p>
<p>2.2.2. ყურძნის დასპირტული ტკბილი (მისტელი)</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული ახლადდაწურულ ყურძნის ტკბილზე საკვები ნედლეულიდან მიღებული ეთილის სპირტის დამატებით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 15,025,0%.</p>
<p>2.2.3. ხილის დასპირტული ტკბილი</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული ახლადგამოწურული ხილის ტკბილის საკვები ნედლეულიდან მიღებული ეთილის სპირტის დამატებით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 15,0-25,0%.</p>
<p>2.2.4. ნაწილობრივ დადუღებული ყურძნის ტკბილი</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული ყურძნის ტკბილის დადუღებით, აქვს 1%-ზე მეტი ეთილის სპირტის შექენილი მოცულობითი წილი და ეთილის სპირტის საერთო მოცულობითი წილის 3/5-ზე ნაკლები რაოდენობა; ამასთან, ადგილწარმოშობის დასახელების ზოგიერთი მაღალხარისხოვანი ღვინოები, რომლებშიც შექენილი ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი ნაკლებია ეთილის სპირტის საერთო მოცულობითი წილის 3/5-ზე, მაგრამ არანაკლებ 5,5 მოც.%, არ განიხილება ნაწილობრივ დადუღებულ ტკბილად.</p>
<p>2.2.5. ნაწილობრივ დადუღებული ხილის ტკბილი</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული ხილის ტკბილის დადუღებით, აქვს 1%-ზე მეტი ეთილის სპირტის შექენილი მოცულობითი წილი და ეთილის სპირტის საერთო მოცულობითი წილის 3/5-ზე ნაკლები რაოდენობა.</p>
<p>2.2.6. ხილის დადუღებული ტკბილი</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული ახლადდაკრეფილი ხილის წვენის ან დუროს დადუღებით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 4,0-8,5მოც. %.</p>
<p>2.2.7. ხილის დადუღებულ-დასპირტული ტკბილი</p>	<p>პროდუქტი, დამზადებული დადუღებულ ხილის ტკბილზე საკვები ნედლეულიდან მიღებული ეთილის სპირტის დამატებით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 16,0 მოც. %.</p>

მელვინეოზის პროდუქცია, ნედლეული და ნახევარფაბრიკატები. ტარმინეზი და განმარტება

2.3. ყურძნისა და ხილის დისტილატები და სპირტები	
2.3.1 ღვინის დისტილატი	პროდუქტი, დამზადებული სუფრის ღვინომასალების გადადენით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 52,0 – 86,0%.
2.3.2. საკონიაკე დისტილატი, ახალგაზრდა	პროდუქტი, დამზადებული არანაკლებ 7,5% ეთილის სპირტის მოცულობითი წილის მქონე სუფრის ღვინომასალების გადადენით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 62-70%. უმაღლესი სპირტების მასური კონცენტრაცია – 180-600მგ/100სმ ³ ; მქროლავი მჟავების მასური კონცენტრაცია, არაუმეტეს 80 მგ/100სმ ³ ;
2.3.3. საკონიაკე დისტილატი, დავარგებული	საკონიაკე დისტილატი, რომელშიც ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 55,0-70,0%. მიიღება ახალგაზრდა საკონიაკე დისტილატის მუხის ტკეჩთან კონტაქტში დავარგებით. უმაღლესი სპირტების მასური კონცენტრაცია – 170-500მგ/100სმ ³ ; მქროლავი მჟავების მასური კონცენტრაცია – არაუმეტეს 250 მგ/100სმ ³ ;
2.3.4. ყურძნის დისტილატი	პროდუქტი, დამზადებული დადუღებული ჭაჭისა და ლექების გადადენით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს არაუმეტეს 86,0%.
2.3.5. ხილის დისტილატი	პროდუქტი, დამზადებული ხილის დადუღებული ტკბილის, ხილის ნედლი სპირტის, ხილის გამონაპრესისა და ლექების გადადენით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 52,0 – 86,0%.
2.3.6. კალვადოსის დისტილატი, ახალგაზრდა	პროდუქტი, დამზადებული ხილის (ვაშლის) დადუღებული ტკბილის ფრაქციული გამოხდით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 62,0-70,0%.
2.3.7. კალვადოსის დისტილატი, დავარგებული	მუხის ტკეჩთან კონტაქტში დავარგებული კალვადოსის ახალგაზრდა დისტილატი. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს 55,0 – 70,0%.
2.3.8. ყურძნის ნედლი სპირტი	პროდუქტი, დამზადებული ღვინომასალების, დადუღებული ჭაჭის, ლექების გადადენით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს არაუმეტეს 40,0%.
2.3.9. ყურძნის რექტიფიცირებული სპირტი	პროდუქტი, დამზადებული ღვინომასალების ან ყურძნის ნედლი სპირტის რექტიფიკაციით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი შეადგენს არანაკლებ 94,8%.
2.3.10. ღვინის სპირტი	პროდუქტი, დამზადებული სუფრის ღვინომასალის ან ღვინის დისტილატის გამოხდით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი პროდუქტში შეადგენს არანაკლებ 86,0%.
2.3.11. ხილის ნედლი სპირტი	პროდუქტი, დამზადებული დადუღებული ხილის ტკბილის, ხილის გამონაპრესისა და ლექების დადუღებით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი პროდუქტში შეადგენს არანაკლებ 30,0%.
2.3.12. ხილის რექტიფიცირებული სპირტი	პროდუქტი, დამზადებული დადუღებული ხილის ტკბილის ან ხილის ნედლი სპირტის რექტიფიკაციით. ეთილის სპირტის მოცულობითი წილი პროდუქტში შეადგენს არანაკლებ 94,8%.

განმარტებაში:

- ეთილის სპირტის შექმნილი მოცულობითი წილი: სუფთა სპირტის მოცულობის რაოდენობა 20°C-ზე, რომელსაც პროდუქტი შეიცავს იმავე ტემპერატურაზე.
- ეთილის სპირტის პოტენციური მოცულობითი წილი: სუფთა სპირტის მოცულობის რაოდენობა 20°C-ზე, რომელიც შეიძლება ინარჩუნოს პროდუქტის 100 მოცულობაში არსებული შაქრების სრული დადუღებისას;
- ეთილის სპირტის საერთო მოცულობითი წილი: ეთილის სპირტის შექმნილი და პოტენციური მოცულობითი წილების ჯამი;
- ეთილის სპირტის ნატურალური მოცულობითი წილი: პროდუქტში არსებული ეთილის სპირტის საერთო მოცულობითი წილი, მისი ეთილის სპირტით გამდიდრებამდე;

- ეთილის სპირტის შექმნილი მასური წილი: სუფთა სპირტის კილოგრამების რაოდენობა, რომელსაც შეიცავს 100კგ პროდუქტი;
- ეთილის სპირტის პოტენციური მასური წილი: სუფთა სპირტის კილოგრამების რაოდენობა, რომელიც შეიძლება წარმოებულ იქნას 100 კგ პროდუქტში არსებული შაქრების სრული დადუღებისას;
- ეთილის სპირტის საერთო მასური წილი: ეთილის სპირტის შექმნილი და პოტენციური მასური წილების ჯამი.

წმუხარ პალათურია,

კვების მრეწველობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

დედაქალაქში ყურძნის ბაზრობის საკითხისათვის

რთველი – 2014 შეიქმნა იტმპას, რომ კარსაა მომდგარი. ქართული მიწისა და მკვლევარების სფეროში მომდგარი მიტ-ნაკლებად მნიშვნელოვანი საკითხების შესახებ ჩვენ უზრუნველ „ახალი აბრარული სა-ქართულო“ მიწისა და მკვლევარების წლის გოლოსათვის შემოგთ-ვაზავთ ერთმანეთს შეჯამებას, ხოლო მანამდე კი ერთ მიტად მიტინ-ნულ საკითხზე შევაჩერებთ თქვენ ყურადღებას. ამავე საკითხზე ჩვენ უკვე არაერთხელ აღვნიშნავს სხვადასხვა დროს. სამეცნიერო ჩვენს დედაქალაქში ყურძნის ბაზრობის მოწყობის საკითხს.

საქმე ის გახლავთ, რომ ვაზისა და ღვინის აკვის სტატუსის მქონე ქვეყნისათვის ყურძნის, თუნდაც ელემენტარულად მოწყობილი ბაზრობის არარსებობა სამარცხვინოა! არადა ყურძნის ბაზრობების ამსახველ ძველ ფოტოებს თუ გადავხედავთ, ვნახავთ, რომ ეს საკითხი მეცხრამეტე საუკუნის შუა ხანებშიც კი ყოფილა მოგვარებული, ამასთან ძალიან კარგადაც. ქვეყნის ღვინის კულტურა არა მხოლოდ ეროვნულ მუზეუმში გამოფენილი ვაზთან და ღვინოსთან დაკავშირებული უძველესი ექსპონატებია, არამედ უმთავრესად ის რეალური სიტუაცია, რაც მუზეუმს გარეთაა შექმნილი.

ცხადია, ეს ყოველივე ერთ ადამიანზე არაა დამოკიდებული, მაგრამ ვფიქრობთ, რომ სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ ყველაფერი უნდა გააკეთოს იმისათვის, რომ დედაქალაქში ან მის გარეუბანში მოეწყოს ყურძნის ბაზრობა, რაც გარკვეულწილად ღვინის ტურიზმის მხრეც იქნება მეტ-ნაკლებად საინტერესო. თუმცა კი სწორედ აქ მივადექით ერთ დიდ პრობლემას და კონკრეტულად კი იმას, რომ ყურძნის ბაზრობას ძირითადი დატვირთვა რთველის დროს ექნება. რთველი კი, მოგეხსენებათ, წელიწადში მხოლოდ ერთჯერაა, ხოლო სოფლის მეურნეობის მინისტრი კი წელიწადში მინიმუმ ორჯერ იცვლება... ეტყობა, სწორედ ამიტომ, რომ ამ მეტად მნიშვნელოვან საქმეს ვერა და ვერ დაადგა საშველი.

მაგრამ მოდით დავუბრუნდეთ ყურძნის ბაზრობის საკითხს. ამჟამად თბილისში არ არსებობს ისეთი მუდმივი ადგილი, სადაც შესაძლებელი იქნებოდა ყურძნის შექმნა. ამგვარი

ადგილები გაბნეულია სხვადასხვა გარე ბაზრობებზე, სადაც უმთავრესად საშინელი ანტისანიტარია სუფევს. რიგ შემთხვევებში რეალური სურათი გლდანის ლეგენდარულ ნაგავსაყრელს მოგვაგონებს. ძნელი სათქმელია, ველირებით თუ არა ყურძნის ბაზრობას უახლოეს წლებში და ვინ გააკეთებს ამ ყველაფერს, მაგრამ ჩვენ სამომავლოდ მაინც გვინდა რამდენიმე რეკომენდაცია მივანოდოთ ამ საქმის მესვეურთ.

მამ ასე, დედაქალაქში ყურძნის ბაზრობა უნდა იყოს ერთ მუდმივ ადგილას. იგი უნდა იყოს სახურავს-ქვეშ მოქცეული და მას უნდა ჰქონდეს ღვინის კარგი განათება. ყურძნის ბაზრობაზე უნდა ფუნქციონირებდეს მალაზია, სადაც შესაძლებელი იქნება: ღვინისა და ყურძნის ჭურჭლის, მევენახეობა-მეღვინეობის ინვენტარის, ჭაჭის არყის გამოსახდელი ქვების, ვაზის მავნებელ-დაავადებების სანინალმდეგო პრეპარატებისა თუ დარგობრივი ლიტერატურის შექმნა. აქვე შესაძლოა არსებობდეს საკონსულტაციო სამსახურიც. ამავე ადგილას უნდა მუშაობდეს ლაბორატორიაც, სადაც მოხდება, როგორც ყურძნის შაქრიანობა-მჟავიანობის დადგენა, ისე ღვინის სხვადასხვა პარამეტრების განსაზღვრაც, რა თქმა უნდა შედარებით შეღავათიან ფასად. ბაზრობაზე სატვირთო მანქანებისათვის მოწყობილი უნდა იყოს სასწორი. ბაზრობას უნდა ჰქონდეს სველი წერტილები და სხვ.

დედაქალაქის ყურძნის ბაზრობის საკითხი, სადაც სარეალიზაციო ყურძნის ჩამოტანა მოხდება არა მხოლოდ კახეთიდან, არამედ სხვა რეგიონებიდანაც, სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ,

ვინაიდან ღვინის ეროვნულ-სააგენტომ და თბილისის მერიამ ერთობლივად უნდა შეიმუშაონ. 2014 წელი, სამწუხაროდ, ამ ბედნიერებას მოაკლდება, მაგრამ გვინდა ჩამოთვლილ ორგანოებს მივმართოთ თხოვნით, რომ შემდეგ წელს მაინც გამოიხონ რესურსი ამ მნიშვნელოვანი საქმის გასაკეთებლად. ამ ყოველივეზე კი ბევრი რამაა დამოკიდებული და ამა თუ იმ წლის რთველი წარმატებულად და სრულფასოვნად ვერანაირად ვერ ჩაითვლება, სანამ ჩვენს დედაქალაქში ყურძნის ბაზრობა არ იარსებებს. ამგვარი ბაზრობა მალევე გადაიქცევა დედაქალაქის ერთ-ერთ კოლორიტულ ადგილად, რომელსაც გარდა ყურძნის შექმნა-გაყიდვით დაინტერესებული ხალხისა, ბევრი სხვა მნახველი ეყოლება და მათ შორის უცხოელიც. დიდად სავარაუდოა, რომ ეს ადგილი არაერთ ქართულსა თუ უცხოურ ფილმშიც იქნება გადაღებული... აქვე ის სამწუხარო ფაქტიც უნდა ვახსენოთ, რომ ის ამჟამინდელი უსახური და ბინძური ადგილები, სადაც გადამყიდველები ყურძნით ვაჭრობენ, უკვე არაერთ უცხოური ფილმშიც მოხვდა, რის გამოც ნამდვილად ვერა გვაქვს საქმე მთლად „ღვინისსააკენდ“...

როგორც თავში აღვნიშნეთ, ქვეყნის ღვინის კულტურა შესაძლოა ეროვნული მუზეუმის საგამოფენო დახლებიდან დაიწყოს, მაგრამ ის ამჟამად დახლებზე არ უნდა დასრულდეს!

წინ რთველი – 2014-ია, თუმცა კი ყურძნის ბაზრობის გარეშე. ბარაქიან-ხვაციანი რთველი და შემოდგომა ვუსურვოთ ჩვენს ქვეყანას.

გიორგი პარისაშვილი,
მცხეთა 2014.

ასეთი აღამიანების მხრებზე დგას ქვეყანა!

რამდენიმე კვირის წინ, გორიდან რედაქციაში გატონმა ივანე ლაზარაშვილმა დარეკა: შარხან კრასნოდარიდან ხორბლის ახალი ჯიშები შემოვიტანე, მინდა გარჩვენოთ, როგორი მოსავალი მიიღეს ფარმერებმაო.

წლებადელი წელი ხორბლისთვის, თითქმის მთელ ქვეყანაში, მოუსავლიანი იყო – შირაქი გვალვამ გადაახმო, ხორბალი კი არა, საძოვრებიც აღარ დატოვა. სიღნაღსა და კახეთის სხვა ზონებშიც არ არის უკეთესი ვითარება.

ქვემო ქართლში შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა. წლეულს აქ მეტი ნალექი მოვიდა, ზოგჯერ ხორბლისა და სხვა თავთავიანი კულტურების მოსავალიც კარგი იყო. ქართლის ზონაში მკა გვიან იწყება, მაგრამ აგვისტოს ბოლოსთვის თითქმის ყველგან დასრულებულია. ამიტომ ცოტა გამიკვირდა, როცა ბატონმა ივანემ ხაშურის რაიონის სოფელ ოსიაურში მკაში დაგვპატიჟა. ყურნალის აგვისტოს ნომერი უკვე სტამბაში ჩასაშვებად იყო მზად, მაგრამ გადავწყვიტე, შანსი ხელიდან არ გამეშვა. საქართველოს პირობებში ჰექტარზე 70-80 ცენტნერი ხორბლის მარცვალი მოწვევა ხუმრობა არაა. აგრარული ყურნალი-სათვის უკეთესი ინფორმაცია რა უნდა მომეძიებინა, ამიტომ სასწრაფოდ ფოტოაპარატს დავწვდი და ხაშურისკენ გავიწვი.

სოფელი ზემო და ქვემო ოსიაური ხაშურის მუნიციპალიტეტში, ქართ-

ლის ვაკეზე, მდინარე საკრამულის (მტკვრის მარცხენა შენაკადი) მარცხენა მხარეს მდებარეობს. სოფელში 2006 წლის 1 იანვრის მონაცემებით 425 კომლი, 1400-მდე კაცი ცხოვრობს.

ქართლის ვაკე ნოყიერი, შავმიწა ნიადაგებითაა ცნობილი. ჰავაც ზომიერია, რაც მარცვლეული თუ ბოსტნეულ-ბაღჩეული კულტურებისთვის იდეალურ პირობებს ქმნის.

ტარიელ მეტივიშვილი ოსიაურში დაიბადა, აქა არის მისი მამაპაპისეული კერა. შემდეგ საცხოვრებლად გორში გადავიდა, საკუთარი ბიზნესიც წამოიწყო, მაგრამ გარკვეული პერიოდის შემდეგ, მამაპაპისეული მამულებისკენ გაუწია გულმა და ვაჟთან ერთად ფერმრობას მიჰყო ხელი, ჯერ რამდენიმე ჰექტარი მიწა შეიძინა, მერე თანდათან გაზარდა მეურნეობა და დღეს 100 ჰექტარამდე მიწას ფლობს.

13 ჰექტარიანი ყანის ნაწილი გალენილი დაგვხვდა, როგორც ტარიელმა აგვისხსნა, გუშინ აუღიათ. – აქ ხორბლის ორი ჯიში მეთესა, ყანა შუაზე გავყავი, ერთ მხარეს ხორბლის ჯიში „იუკა“ გვეთესა, მეორე მხარეს კი – „ტანიია“ – გვიხსნის ტარიელი,

– „იუკა“ გუშინ ავიღეთ, დაახლოებით 6 ჰექტარზე, შესანიშნავი მოსა-

ვალი მოგვცა – ჰექტარზე საშუალოდ 7 ტონა მოსავალი მივიღეთ.

დღეს „ტანიას“ ავიღებთ – მოშრი-ალე თავთავდახრილ ხორბლის ყანაზე მიგვითითებს ტარიელი და ახლა პირადად ივანე ლაზარაშვილს მიმართავს, – ნახე როგორი თავთავები გამოიტანა შენმა მოცემულმა ხორბალმა, 17-20 ნაბარტყზე ნაკლები არცერთ ძირზე არ არის, მარცვალის როგორი მსხვილია?! გამოცდილი ხალხი მეუბნება, კარგი ფქვილი ექნებაო. აქ ალბათ ჰექტარზე 8 ტონა მარცვალს მაინც ავიღებ – ტარიელი ხელისგულზე თავთავს ფშვნის და მარცვლებს გვაჩვენებს.

– ხორბლის ეს ჯიშები: „იუკა“ და „ტანიია“ კრასნოდარიდან შემოვიტანე. ჩვენთან ხარისხიანი ხორბლის სათესლე მასალის შექმნა ყოველთვის ჭირდა. ვინ რას თესავს, ვერ გაიგებ, ამიტომ მოსავლიანობაც ძალიან დაბალია. კრასნოდარი მეხორბლეობის ცნობილი ზონაა, მეგობრებს ვთხოვე დახმარება. ამჯერად ხორბლის ეს ჯიშები შემომთავაზეს და ელიტური სათესლე მასალა შემამძენინეს.

ხორბლის ორივე ჯიში რუსეთის სელექციური მიწნეების სახელმწიფო რეესტრშია დაპატენტებული.

„ტანიია“ ტრიტიკალეს ხორბალთან უკუქცევითი შეჯვარებით მიღებული ჰიბრიდული კომბინაციის სამჯერადი შერჩევითა შექმნილი.

ნახევრად ჯუჯა ჯიშია, საკმაოდ მდგრადია ჩანოლისადმი. საშუალო საადრეოა. მდგრადია მარცვლის ჩაბნევის მიმართაც.

მოსავლიანობას რაც შეეხება, 1999-2008 წლების ჯიშთაგამოცდის შედეგების მიხედვით მოსავლიანობის მაჩვენებელი ჰა-ზე საშუალოდ 111,7 ცენტნერია. 1000 მარცვლის წონა 45,4 დან 46,5 გრამამდეა. მარცვლის ხარისხი იმ სტანდარტს აკმაყოფილებს, რაც ძვირფასი ხორბლის ჯიშებს მოეთხოვება.

ჯიში გამძლეა ნაცრის და მტვრიანა გულაფშუტას, ასევე მურა და ყვითელი ჟანგას მიმართ. თავთავის ფუზარიოზისადმი ამჟღავნებს საშუალო სიმტკიცეს. ღეროს ჟანგი და სეპტორიოზით საშუალოდ ავადდება. გვალვაგამძლეა. მაღალ და საშუალო აგროფონზე კარგ მოსავალს იძლევა. თესლბრუნვაში რეკომენდებულია სიმინდის შემდეგ დასათესად.

თესვის ოპტიმალური ნორმა ჰა-ზე 5 მლნ. აღმოცენებული თესლია.

„იუკაც“ კრასნოდარიდანაა. შედარებით ახალდგამოყვანილი ჯიშია, 2012 წელს არის დაპატენტებული. დაახლოებით 100 სმ-მდე სმ. სიმალლის იზრდება. მდგრადია ჩანოლისა და მარცვლის ჩაბნევის მიმართ. საშუალოდ საგვიანო ჯიშია, სტანდარტული ჯიშებთან შედარებით 3-4 დღით გვიან შემოდის. წითელი შეფერილობის, მოგრძო, საშუალო სიდიდის მარცვალი აქვს. 1000 მარცვალი 40-45 გრამს იწონის.

ჯიშის ახახიათებს სტაბილური პროდუქტიულობა. პოტენციური მოსავლიანობა ჯიშთაგამოცდის მონაცემების მიხედვით ჰექტარზე 111 ცენტნერია.

ამ ჯიშის ხორბლის ფქვილის შემადგენლობაში ცილების რაოდენობა საშუალოდ 13,6-14,0 % შეადგენს, ნებოგვარა – 27-28 %.

ჯიში რეკომენდებულია ღარიბ, საშუალო და მაღალ აგროფონზე მოსაყვანად. გამძლეა დაავადებებისადმი.

ეს რაც შეეხებოდა ჯიშების თეორიულ დახასიათებას. პრაქტიკულ შედეგს, თავად ხედავთ. ამ ჯიშებიდან გორელმა ფერმერებმაც საუკეთესო მოსავალი მიიღეს. აი, ასეთი ხორბლის თესლს ვთავაზობთ ფერმერებს.

გაისად სიმინდის ახალი ჯიშების შემოტანას ვფიქრობ, უკვე ვანარმობ მოლაპარაკებას პარტნიორებთან. რამდენიმე ჯიში შემირჩიეს, რომელიც ჰექტარზე 12-14 ტონა მარცვალს იძლევა.

– საქართველოს ფერმერს რეალური დახმარება სჭირდებათ, მაგრამ სახელმწიფო რეალურად უნდა ამოუდგეს მხარში იმას, ვინც ამ დახმარებას მიზნობრივად გამოიყენებს, გადახედეთ რამდენი მოუვლელი ფართობებია. სახელმწიფომ ამდენი ფული დახარჯა, გლეხებს მიწები დაუმუშავა, მაგრამ რა, კვლავ მიწის დიდი ნაწილი მოუვლელადაა მიგდებული, ამიტომ მიწაზე გადასახადი გადაიხადოს უნდა ყველამ! დღეს მცირე და საშუალო ფერმერი, არათანაბარ პირობებშია. ვისაც 5 ჰექტარამდე მიწის ფართობი აქვს გადასახადს არ იხდის და რახან „მიწა არაფერს ითხოვს“, არც მიწის და არც სახელმწიფოს მიმართ არანაირი პასუხისმგებლობა არ გააჩნია, თავს არ იწუხებს, ელოდება სარფიან მომენტს. აი, როცა ამ მიწაზე გადასახადი ექნება გადასახდელი და თუ არ დაამუშავებს, პასუხი მოეთხოვება, მაშინ ხელს გაანძრევს, ან იმას

მისცემს, ვინც ამ მიწის ყადრი იცის – მეუბნება ბატონი იავანე ლაზარაშვილი.

შეუძლებელია არ დაეთანხმო. მართლაც საუკეთესო მიწაა, შავი ერთდროულად ფხვიერიც და ნესტიანიც, ვხედავ ნაკვეთების დიდი ნაწილი დაუმუშავებელია. არადა სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ სარწყავი არხების რეაბილიტაცია ჩაატარა. სისტემა, როგორც ფერმერები ამბობენ მთლად გამართულად არ მუშაობს, ზოგან ნაკვეთები იტბორება, მაგრამ სარწყავი წყალი საკმარისია, მცირე ხარვეზების აღმოფხვრა თავად ფერმერებსაც შეუძლიათ.

– ეს ნიადაგი ძალიან დიდხანს ინარჩუნებს ტენიანობას, უკვე ერთი თვეა არ უწვიმია და რამდენიმე სანტიმეტრის სიღრმეზე მაინც საკმაოდ ტენიანია, მიწა ხელში იგლისება. წელს არც სიმინდი მოგვირწყავს, მაგრამ ნახეთ როგორია. 20 ჰექტარზე გვითესია, კარგი მოსავალი უნდა მივიღოთ – მეუბნება ტარიელი.

მრატო ხორბალი და სიმინდი კი არა ლობიო, კარტოფილი და პამიდორიც მოგვყავსო მიხსნის ალექო და პამიდვრის პლანტაციაში გვეპატიჟება.

მულჩზე, წვეთოვანი სარწყავი სისტემით 5 ჰექტარზე გაშენებული პამიდვრის ორი ჯიში „სლივკა“ და „მირსინი“. აქა-იქ პამიდორ უკვე შეთვალებულია. ერთ კვირაში კრეფაც დაიწყება. მოსავალიც საუცხოო უნდა იყოს. ეს უხვმოსავლიანი ჰიბრიდებია. კარგად მოვლილია, რაც მსხმოიარობაზეც ეტყება, ნაყოფით მთლიანად დახუნძლულია.

– ყოველ დღე ამ ბაღში 10-15 ადამიანი მუშაობს – მიხსნის ალექო – მათი ყოველდღიური ანაზღაურ-

რება 15-20 ლარს შეადგენს. საეროდ მეურნეობაში 25 კაცამდე გვყავს დასაქმებული, რომელთა საშუალო ანაზღაურება 400-500 ლარია. 6 ჰექტარზე ლობიო გვქონდა დათესილი, კარგი მოსავალი მოვიდა, 5 ჰექტარზე კარტოფილი გვითესია, ერთ კვირაში დავინწყებთ ამოღებას. ტექნიკაც ჩვე-

ნი გვაქვს: ტრაქტორები, სათესები, კულტივატორები, კომბაინს ვქირაობთ მარტო. მკაცრად დავვიგინდა, თივის ალებას ვჩქარობდით, გვიფუჭდებოდა. მთელი წელი დაძაბულ შრომაში ვართ, მაგრამ ღირს, შემოსავლის გარდა, ეს ერთგვარი აზარტიცაა, აბა როგორ მოსავალს მიიღებ!

ალეკო კარგი მოსაუბრეა, ჩანს ინტელექტიც უჭრის, იცის რასაც აკეთებს, სოფლის მეურნეობაში კი წარმატების მისაღწევად ცოდნა გადამწყვეტია. ამ ხალხს, მათ დაკოჟირულ ხელებს რომ უყურებ გსიამოვნებს. სწორედ ასეთი ადამიანების მხრებზე დგას ქვეყანა.

ფარმაცეპისტივის

რა არის კომპოსტი

უკანასკნელი 20-35 წლის განმავლობაში, სოფლის მეურნეობაში მინიშნულწინადა გაშარასდა ეკოლოგიური სიტუაცია. ნიადაგზე ზარმომადების შედეგად, ძირითადი სასუქების გამოყენებამ დააძვირებინა ნიადაგში საკვებ ნივთიერებათა შემცველობა.

დღეს, ნიადაგის ნაყოფიერების შენარჩუნების უამრავი ბუნებრივი საშუალება არსებობს. მათ შორის ყველაზე ფართოდ გავრცელებული მეთოდია კომპოსტირება, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში იყო ცნობილი.

ყველა ორგანული მასალა დროთა განმავლობაში იშლება. დაშლის ხანგრძლივობა შეიძლება დაჩქარდეს კომპოსტირების მეთოდით. კომპოსტი, შავი, ფხვიერი მიწის სუნის მქონე, ორგანულ მასალას წარმოადგენს. ის ორგანული ნაერთის მიკრობული დაშლის შედეგად მიიღება და წარმოადგენს სასუქს, რომელიც ნიადაგის ნაყოფიერების გასაუმჯობესებლად გამოიყენება. იგი ხელს უწყობს ნიადაგში ორგანული ნივთიერებების ზრდას, ამარაგებს მის ფიზიკურ თვისებებს. ის შეიძლება დამზადდეს მოსახლეობის მიერ, ინდივიდუალურად სახლში ან საბაღე მეურნეობაში.

ხარისხიანი კომპოსტის მისაღებად ძალიან მნიშვნელოვანია სწორად გავიგოთ კომპოსტირების პროცესი. იმისთვის, რომ სწორად და სწრაფად წავიდეს კომპოსტირების პროცესი, საჭიროა საკომპოსტე ნაყარი შესაბამისი პირობებით უზრუნველყოთ.

თავდაპირველად ისეთი ადგილის შერჩევაა საჭირო, სადაც შეიძლება საკომპოსტე ნაყარის განთავსება. კომპოსტირებისთვის საუკეთესო ადგილს ბალი წარმოადგენს. საკომპოსტე ნაყარი უნდა განთავსდეს მცირედ ნესტიან ადგილას, სპეციალურ კონსტრუქციაში-კომპოსტერში. მიკრობული აქტივობისთვის საკომპოსტე ნაყარში ძალიან მნიშვნელოვანია ტენის არსებობა. ხელის შეხებისას ნიადაგი უნდა იყოს სველი, ნოტიო. რაც უფრო დიდია საკომ-

პოსტე მასალის ზედაპირის ფართობი, მით უფრო ეფექტურად მიმდინარეობს დაშლის პროცესი. საკომპოსტე მასალის იდეალური ზომა არის 1მ3. უფრო მცირე ზომის საკომპოსტე ნაყარში ნარჩენები ადვილად გამოშრება. ეს რომ არ მოხდეს და არ გართულდეს დაშლის პროცესი, საჭიროა მისი პერიოდულად მორწყვა. მაგრამ არა ჭარბი რაოდენობით. ჭარბმა წყალმა შეიძლება საკომპოსტე ნაყარიდან მკვებავი ნივთიერებების გამორეცხვა გამოინვიოს, ამას კი არასასიამოვნო სუნი აქვს. ამის თავიდან ასაცილებლად თუ საკომპოსტე ნაყარი ზედმეტად სველია, საჭიროა საკომპოსტე ნაყარის მორევა და ჩალის ან ფოთლების დამატება.

კომპოსტირება შეიძლება წარიმართოს აერობულ (ჟანგბადიანი გარემო) და ანაერობულ (უჟანგბადო) გარემოში. აერობულ გარემოში დაშლა ბევრად სწრაფად მიმდინარეობს ვიდრე ანაერობულში. მიკროორგანიზმები და უხერხემლოები, რომლებიც მთავარ როლს ასრულებენ ორგანული ნარჩენების დაშლაში, ჟანგბადს და წყალს საჭიროებენ, რათა დაშლის პროცესი ეფექტურად წავიდეს. თუ საკომპოსტე მასალაში არ არის საკმარისი მიკროორგანიზმები, ცოცხალი მიკროორგანიზმების და მცენარეული მასალის დამატებაა საჭირო. ორგანული ნარჩენები იყოფა ორ ნაწილად "მუქ" და "მწვანე" კომპონენტებად. ყველა ორგანული მასალა ნახშირბადს და აზოტს შეიცავს. კომპოსტირების პროცესისთვის საჭიროა მათი დაბალანსება. ხმელი ფოთლები, ჩალა, თივა და ნახერხი, მდიდარია ნახშირბადით და შედიან "მუქ" კომპონენტში. ხოლო მწვანე ბალახი, ნაკელი, ბოსტნეული და სახლის ნარჩენები, მდიდარია აზოტით და შედიან "მწვანე" კომპონენტში. კომპოსტირებაში დიდ როლს ასრულებენ აგრეთვე საკომპოსტე ნაყარში მყოფი ბაქტერიები, ხოჭოები და სოკოები, რომლებიც ორგანულ ნარჩენებს კომპოსტად გარდაქმნიან.

გასათვალსწინებელია საკომპოსტე ნაყარში ოპტიმალური ტემპერატურის არსებობაც. საკომპოსტე ნაყარის ზომა უნდა იყოს საკმაოდ დიდი, რომ მასში სითბო შენარჩუნდეს. მიკროორგანიზმების აქტივობის შედეგად წარმოქმნილი სითბო ხელს უწყობს ორგანული ნარჩენების დაშლას. ეს ხდება მაშინ, როცა ტემპერატურა 33 600 ც უდრის. თუ ტემპერატურა 700 ზე მეტია, მაშინ ბევრი სასარგებლო ორგანიზმი ილუპება ან მათი აქტივობა მცირდება. ასეთ შემთხვევაში საჭიროა აზოტის შემცველი ორგანული ნარჩენების ან წყლის დამატება.

კომპოსტი შეიძლება ჩაითვალოს მზად, როცა საკომპოსტე ნაყარში ტემპერატურა გაუთანაბრდება გარემოს ტემპერატურას, როცა ორგანული მასალა მიიღებს მუქ შეფერილობას და როცა მას მიწის სურნელი აქვს.

ვაშლის წარმოების პერსპექტივები საქართველოში

ვაშლს, როგორც სპეციალისტები განმარტავენ, კარგი საექსპორტო პოტენციალი აქვს, როგორც ნაღვს, ისე გადაფუჭავების შედეგად მიღებულ პროდუქტს, ვაშლის წვენი კონცენტრატს, ხილფაფას და სხვა.

მსოფლიოში ხილის საექსპორტო მოცულობებში ვაშლს ციტრუსებისა და ბანანის შემდეგ მესამე ადგილი უკავია. ვაშლისა და მსხლის მწარმოებელთა საერთაშორისო ასოციაციის (WAPA) მონაცემებით ვაშლის მსოფლიო წარმოება 65 მილიონ ტონას აჭარბებს, ხოლო ვაშლის (როგორც ხილის) ექსპორტის მოცულობა 6 მილიონ ტონაზე მეტია. მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ ექსპერტთა შეფასებით ბაზარი გაჯერებული არ არის, მიწოდება მოთხოვნილებას არ აჭარბებს, რაც საერთაშორისო ბაზარზე საქართველოდან ამ ხილის წარმატებული ექსპორტის კარგ პირობას ქმნის.

აშშ სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო დეპარტამენტის პროგნოზით ვაშლის მსოფლიო წარმოება 2012/2013 წლებში 2%-ით გაიზარდა, რაც ახალი რეკორდია.

2011/2012 წლების მონაცემებით ვაშლის მოსავალმა მსოფლიოში 65 230 000 ტონას გადააჭარბა, რაც 2009/2010 წლების მოსავალთან შედარებით 4 პროცენტით, ხოლო გასულ ხუთ სეზონთან შედარებით 11 %-ით მეტი იყო.

ვაშლის უმსხვილესი მწარმოებელი ჩინეთია მსოფლიოში. ბოლო ხუთ წელიწადში სახელმწიფოს დახმარებით ქვეყანამ ვაშლის ბალების გაფართოებისა და მენეჯმენტის ეფექტიანობის წყალობით, ვაშლის საერთო მსოფლიო წარმოებაში თავის წილის 60 პროცენტამდე გაზარდა შეძლო. ამის მიუხედავად ჩინეთიდან ვაშლის ექსპორტი წინა წლებთან შედარებით არ გაიზარდა, რადგან ქვეყანამ ამ ხილის წარმოების გაზრდასთან ერთდ, მისი შიდა მოხმარებაც გააორმაგა.

ევროკავშირში, რომელიც ვაშლის წარმოების მოცულობით მსოფლიოში მეორე ადგილზეა, წლებანდელი პროგნოზით ვაშლის წარმოება 5%-ით შემცირდება, თუმცა, ამის მიუხედავად, იგი მსოფლიოს უმსხვილესი ექსპორტიორის იმიჯს მაინც შეინარჩუნებს.

როგორც სპეციალისტები ვარაუდობენ, ევროპული ვაშლის ძირითად მომხმარებლად კვლავაც რუსეთი დარ-

ჩება. საინტერესოა, რომ ამ სეზონზე რუსეთის ვაშლის წარმოება 8%-მდე გაიზარდა, რაც ქვეყნის სამხრეთ რეგიონებში ვაშლის ბალების ინტენსიურად გაშენებით არის გამოწვეული. ბოლო წლებია რუსეთის ხელისუფლება როგორც ფინანსურად, ისე ახალი ტექნოლოგიებით – მოსავლის ასაღები და გადასამუშავებელი ტექნიკით ფერმერებს აქტიურად ეხმარება. ამავე დროს ჯერჯერობით რუსეთი ვაშლის უმსხვილესი იმპორტიორია, სხვადასხვა ქვეყნიდან ყოველწლიურად იქ 1-1,2 მილიონი ტონა ვაშლი შედის.

ჩვენი მეზობელი თურქეთიც ვაშლის მსხვილი მწარმოებელია. არსებული პროგნოზით წლეულს ამ ქვეყანაში ვაშლის წარმოება 7%-ით უნდა გაიზარდოს. თურქული ვაშლის ძირითადი მომხმარებელი ერაყია.

სპეციალისტების პროგნოზით, საქართველო მასშტაბებიდან გამომდინარე ბაზრის სერიოზული მოთამაშე ვერასდროს გახდება, მაგრამ მის ეკონომიკაში ვაშლის ინდუსტრიას ღირსეული ადგილი უნდა ეკავოს. დღევანდელი მდგომარეობით საქართველოში საშუალოდ ყოველწლიურად 60-70 ათასი ტონა ვაშლი იწარმოება (მო-

ვაშლის ძირითადი მწარმოებელი ქვეყნები ათასი ტონა

	2010/11	2011/12	2012/13
წარმოება	62318	66500	67852
ჩინეთი	33263	35985	38000
ევროკავშირი	10886	12069	11297
აშშ	4174	4224	4200
თურქეთი	2500	2700	2900
ინდოეთი	1936	1750	1750
ჩილე	1431	1360	1310
ავსტრალია	266	270	280
არგენტინა	1040	860	1030
ბრაზილია	1276	1220	1190
რუსეთი	910	1124	1210
უკრაინა	896	1050	1050
აზერბაიჯანი	204	200	200
საქართველო	64,3	45,0	68,6

სავლიანობა კლიმატური პირობების შესაბამისად მერ-ეობს).

ვაშლის წარმოება საქართველოს რეგიონების მიხედვით – ათასი ტონა (2012- 2013წ.)

	2012	2013
იმერეთი	3,7	2,8
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	4,6	5,9
შიდა ქართლი	25,2	44,1
ქვემო ქართლი	2,0	1,2
სამცხე-ჯავახეთი	1,6	4,2
დანარჩენი რეგიონები	7,9	10,6

ერთ ჰექტარზე ვაშლის ბაღების მოსავლიანობა ევროპაში 25-35 ტონას შეადგენს, საქართველოში საშუალო მაჩვენებელი 2-3-ჯერ უფრო ნაკლებია, რაც მოძველებული, ნაკლებადმოსავლიანი ვაშლის ჯიშებისა და ამორტიზებული ბაღების შედეგია. თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით უზემოსავლიანი, ახალი ჯიშების გაშენებით საქართველოს რამდენიმე წელიწადში შეუძლია ამ დარგში ვითარება გამოასწოროს.

როგორც სპეციალისტები აღნიშნავენ, საქართველოს 400-500 ათასი ტონა ვაშლის წარმოების პოტენციალი აქვს.

მსოფლიო ბაზარზე დღეს ყველაზე დიდი მოთხოვნილებით ვაშლის შემდეგი ჯიშები სარგებლობს: Golden Delicious, შემდეგ Gala, Jonagold-ი, Red Delicious და სხვები.

ბოლო რამდენიმე წელიწადია ევროპიდან საქართველოში ამ ჯიშების ინტენსიურად შემოტანა და გამრავლება დაიწყო, მაგრამ ეს საკმარისი არ არის. ბაღები ძირითადად შიდა ქართლში, გორისა და ქარელის რაიონებში შენდება.

ახალი ტექნოლოგიებით ვაშლის ბაღის გაშენება საკმაოდ ხარჯიანი და შრომატევადი საქმეა.

შპს „ივერიას“ გორის რაიონის სოფელ ძვერაში ხეხილის ბაღი 17 ჰექტარზე აქვს გაშენებული. 2 ჰა. შავი ქლიავია დარგული, 11 ჰექტარი M-106 – ნახევრად ძლიერ საძირზე გამოყვანილი ვაშლის ბაღს უჭირავს, ხოლო 4 ჰა-ზე. M-9 – ინტენსიური ტექნოლოგიით გამართული ვაშლის ბაღია, სადაც რამდენიმე ჯიშია ჩაყრილი. ბაღი სპეციალურად რკინის საყრდენებზე ვაზისებურადაა გაშენებული წვეთოვანი სარწყავი სისტემით, რაც ვაშლის მოვლა-მოყვანის თანამედროვე სისტემაა. ასეთი ტექნოლოგიით გაშენებული ვაშლი მეორე წელსვე ისხამს ნაყოფს, მესამე წლიდან უკვე მოსავალს იძლევა, ხოლო მეოთხე-მეხუთე წელს სრულ მსხმოიარობაში შედის.

გოგიტა შერმადინი დიდი ხანია მებაღეობას მისდევს, ბაღის გაშენების ავან-ჩავანი და მოვლა-მოყვანის თანამედროვე ტექნოლოგიები უცხოელი დონორების დახმარებით შეისწავლა, რამდენჯერმე ევროპის ქვეყნებშიც გაიარა სპეციალური ტრენინგი, კარგი თეორიული ცოდნა შეიძინა, კარგ სპეციალისტზე კი მოთხოვნაც შესაბამისია. სწორედ ამ ნიშნით შეარჩიეს იგი შპს „ივერიას“ დამფუძნებლებმა და იგი დღეს კომპანიის მთავარი მენეჯერია და მისი მითითების გარეშე ბაღში არაფერი ხდება.

რკინის შპალებზე აკრულ ვაშლის ბაღის ახალშენს ბოლო არ უჩანს, ბატონი გოგიტა შერმადინი გვინებს მეგზუ-

რობას. შვეიცარიული კომპანია „სინჟენტას“ საქართველოს წარმომადგენლობის ხელმძღვანელი ზურაბ ლოლაძე ყურადღებით აკვირდება ვაშლის ფოთლებს.

ვაშლის ნერგები წლეულს გაზაფხულზე ჩაყარეს, ზოგიერთს უკვე ნაყოფიც აქვს გამოტანილი.

იგი ქვეყანაში ერთ-ერთი საუკეთესო მცენარეთა დამცველია. პროფესიულად აფასებს ყველაფერს, ხშირად უწევს კონსულტაციებს ფერმერებს და ესმარება პრობლემების გადაწყვეტაში.

ძალან ბევრი უხარისხო, გაურკვეველი წარმომავლობის პესტიციდები შემოდის ქვეყანაში, არავინ აკონტროლებს, ვისაც რა უნდა შემოაქვს, რაც ხშირად ფერმერებს პრობლემებს უქმნის. „სინჟენტა“ ცნობილი ევროპული კომპანიაა, მის მიერ წარმოებული პრეპარატები ეფექტიანი და მაღალი ხარისხისაა, ბუნებრივია, ჯენერიკებთან შედარებით ძვირიც ღირს, თუმცა „სინჟენტას“ მცენარეთა დაცვის სისტემების – პრეპარატების გამოყენების შემთხვევაში შედეგი გარანტირებულია.

ბატონი გოგიტა დროდადრო ბატონ ზურაბ ლოლაძის კითხვებს პასუხობს, სასაუბროდ მე უფრო მეტი დრო მაქვს, მაინცდამაინც ენაწყლიანი მოსაუბრე არ არის, თუმცა კითხვებზე ლაკონურ, ამომწურავ პასუხს მცემს.

– **რა ჯდება ერთი ჰექტარი ასეთი ბაღის მოვლა?** – ვეკითხები გოგიტას.

– ახლადგაშენებულ ბაღს ნაკლები მოვლა სჭირდება, მსხმოიარე ბაღს – უფრო მეტი, გააჩნია როგორი ამინდები, რა დაავადება ჩნდება, რა წამალს ვიყენებთ, აი „სინჟენტას“ სქემით ერთი ჰექტარი ბაღის მოვლა 800-900 ლარამდე ჯდება.

– **ინტენსიური ტექნოლოგიით, წვეთოვანი სარწყავი სისტემით, საყრდენებითა და სხვა მონოპოლიზაციებით ერთი ჰექტარი ბაღის გაშენება ძვირია ალბათ.**

– დაახლოებით 20000 ლარამდე ჯდება, თუმცა ბიზნესის თვალსაზრისით იგი ძალიან მომგებიანია. მეორე წლიდან უკვე ისხამს, მესამე წელიწადს სრულ მსხმოიარობაში შედის, მე-5 წელიწადს დანახარჯი მთლიანად ანაზღაურებული აქვს და სუფთა მოგებას იძლევა. ჰექტარზე მოსავლიანობა 60-70 ტონაა. საშუალო მოსავალი 40-50 ტონა ნორმალურია.

– **ბაღში რამდენი ჯიშის ვაშლია გაშენებული?**

– აქ სულ 10 ჯიშია: „ფუჯი“, „გრანისსმიტი“. „გოლდენ“, „გალა“, „გოლდენ დელიქსი“ და „გოლდენ გიბსონი“, „ბრაიბერი“... აქ ზუსტად ის ჯიშებია ჩაყრილი, რომელზეც ბაზარზე დიდი მოთხოვნილებაა. რაც ჩამოვთვალე, ყველა ხარისხიანი, გემრიელი ვაშლია და კარგადაც იყიდება.

– ძველ, ტრადიციულ ჯიშებზეც არის მოთხოვნა?

– ჩვენ არც გვაქვს და აღარც არის მოთხოვნა, უფრო თანამედროვე ჯიშებს ენიჭება უპირატესობა როგორც შიდა, ისე გარე ბაზარზე.

– 2 ჰექტარი შავ ქლიავს უჭირავსო...

– შავ ქლიავზე ადგილობრივ ბაზარზე დიდი მოთხოვნაა. ფასიც ნორმალურია – 1-1,5 ლარი, ზოგჯერ 2 ლარზეც ადის, სეზონს გააჩნია. ეს საბითუმო ფასია. ვაშლის საბითუმო ფასი 1-1.8 ლარამდე მერყეობს.

– ინტენსიურ და ნახევრად ძლიერ საძირზე ბაღების გაშენებისა და მოვლის ტექნოლოგია რამდენად განსხვავებულია ერთმანეთისგან?

– M9-ის გაშენება M-106-ის გაშენებასთან შედარებით ცოტა შრომატევადია, სამაგიეროდ მომდევნო წლებში მისი მოვლა ძალიან იოლია, მოსავლის ალება, შენამელა დიდ შრომას არ ითხოვს. გაცილებით მეტ მოსავალს იძლევა და უფრო მომგებიანია.

– რამდენი ძირი ირგვება ჰექტარზე?

– M9 ჰექტარზე ირგვება 2000 ძირი, ხოლო M-106-ზე ნახევრად ძლიერი 600 ძირი.

ინტენსიური ტექნოლოგიით ბაღის გაშენება უფრო ძვირი ჯდება, მაგრამ ორჯერ და მეტ მოსავალს იძლევა, შესაბამისად მომგებიანიცაა.

– სად ყიდით ვაშლს?

– ძირითადად ადგილობრივ ბაზარზე, მოთხოვნა დიდია, ოღონდ პროდუქცია მაღალხარისხოვანი უნდა იყოს.

– ითვისებს ადგილობრივი ბაზარი აქ მოწეულ პროდუქციას?

– როგორც ჩანს ითვისებს, ჯერჯერობით ახალი ბაღები, სადაც თანამედროვე ჯიშის ვაშლია გაშენებული ბევრი არ არის, თანაც ახალ ჯიშებზე მოთხოვნა უფროა, რადგან ტრადიციულ ჯიშებთან შედარებით გემოვნური თვისებები გაცილებით უკეთესია და მომხმარებელი უპირატესობას მათ ანიჭებს.

– რეგიონში არსებობს გადასამუშავებელი საწარმოები, სადაც ვაშლის ჩაბარება შეიძლება?

– გორში არის ხილის გადასამუშავებელი ქარხანა, რომელიც მეორეხარისხოვან ხილს იბარებს, მაგრამ ჩვენს შემთხვევაში ჩასაბარებელი არაფერი გვექნება, რადგან ამ ბაღებში მეორეხარისხოვანი ვაშლი ფაქტობრივად არ იქნება. ახლა წითელი ვაშლი „გალა“ შემოვა, რომელზეც დიდი მოთხოვნაა მეზობელ ქვეყნებში.

– რამდენ ჰექტარზე გაქვთ გაშენებული ეს ჯიში?

– წითელი ვაშლი „გალა“ 3 ჰექტრამდე ფართობზე გვაქვს გაშენებული. ძალიან კარგი ჯიშია, პოპულარული ვაშლია.

– ადგილობრივ ბაზარზე იყიდება?

– ადგილობრივ ბაზარზე კი იყიდება, მაგრამ უფრო დიდი მოთხოვნაა აზერბაიჯანში, ძირითადად იქ გადის. გადის უკრაინაში. უკვე რუსეთშიც დაიწყეს ვაშლის გატანა.

– რეგიონში, ვთქვით გორის რაიონში არის მონესრიგებული ინფრასტრუქტურა, თანამედ-

როვე ტექნოლოგიებით აღჭურვილი სასაწყობე მეურნეობები, სადაც გარკვეული პერიოდის განმავლობაში შესაძლებელი იქნება ხილის ტექნოლოგიური პირობების შესაბამისად შენახვა?

– გორში არის ისეთი მეურნეობა, რომლის დაქირავება ფერმერებს შეუძლიათ, თუმცა ჩვენ საკუთარი მეურნეობის ამენებას ვაპირებთ, პროექტი მზად არის, მალე დაფინანსების საკითხიც გადაწყდება.

– დიდი მოცულობის მაცივრის აგებას აპირებთ?

– ამჯერად მისი მოცულობა 300 ტონაზე იქნება გათვლილი, სადაც შესაძლებელი გახდება აქ შენახულმა ხილმა თვეების განმავლობაში ხარისხი არ დაკარგოს. თუ მოსავლის ალების პერიოდში კილოგრამი ვაშლი 1-1.5 ლარი ღირს, გაზაფხულისთვის ფასი უკვე 40-50%-ით იზრდება, რაც ფერმერისათვის მნიშვნელოვანი მოგებაა.

– რამდენი კაცია დასაქმებული მეურნეობაში?

– ჩვენთან ძირითადად სეზონური სამუშაოებია, საშუალოდ წელიწადში ყოველთვიურად 5-6 კაცი მიანცაა დასაქმებული, რომელთა საშუალო თვიური შემოსავალი 500 ლარს აჭარბებს.

– გაფართობას თუ გეგმავთ?

– ბუნებრივია! როგორც ვთხარით სასაწყობე მეურნეობის მშენებლობა დაწყებული გვაქვს, ასევე დავიწყეთ სანერგე მეურნეობის შექმნა, ბაღის ფართობის გაზრდასაც ვფიქრობთ, ეს მით უფრო გაგვიადვილდება, როცა ჩვენი ნერგი გვექნება.

– რა ღირს ერთი ძირი ნერგი?

– ერთწლიანი ნერგი 5 ლარი ღირს, ორწლიანი – 7.

– მოთხოვნა არის ნერგებზე, იყიდება, შენდება ხეხილის ახალი ბაღები?

– რასაკვირველია, მოთხოვნა დიდია, ქარელის და გორის რაიონებში ხეხილის ბაღები ინტენსიურად შენდება, წელიწადში 10-15 ჰექტარზე.

ვაშლისა და ქლიავის ნერგებზე დიდი მოთხოვნილებაა.

– მავნებლები, გვალვა, არამდგრადი ამინდები არ გაზარალებთ?

– ინტენსიური ტექნოლოგიით გაშენებული ბაღისათვის გვალვა, არამდგრადი ამინდი, მავნებელი ნაკლებად დამაზიანებელია. ერთ-ერთი მთავარი პრობლემა სეტყვაა, რომელსაც ვერაფრით ვშველით. გორისა და ქარელის რაიონების რამდენიმე სოფელში მოსულმა სეტყვამ მთლიანად გაანადგურა ბაღები და მოსავალი. ახლა გაუსაძლისი გვალვაა, ბოლო წლების განმავლობაში ამინდები საკმაოდ არაპროგნოზირებადი გახდა.

აპს

დაფნის წარმოება საქართველოში

სუბტროპიკულ სოფლის მეურნეობაში, ჩანისა და სუბტროპიკული კულტურების შემდეგ, ერთ-ერთი წამყვანი ადგილი დაფნის კულტურას უჭირავს, რომელსაც მრავალმხრივი სახალხო-სამეურნეო მნიშვნელობა აქვს.

მედაფნეობა საქართველოს სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი უძველესი დარგია. დაფნის ძირითად სასაქონლო პროდუქციას წარმოადგენს მშრალი ფოთოლი, რომელსაც სურნელოვანი ეთეროვანი ზეთის შემცველობის გამო ფართოდ იყენებენ: კვების მრეწველობაში, საკონდიტრო წარმოებაში, პარფიუმერიაში, კოსმეტიკაში და სხვა დარგებში. ეს გამოწვეულია იმით, რომ დაფნის ფოთოლში არის სასიამოვნო სურნელოვანი და ბიოლოგიურად აქტიური ნივთიერებები: ცინეოლი, პინენი, ლიმონენი, კომფენი, ფელანდრენი, საბინენი, მირცენი და სხვა.

შავი ზღვის სანაპირო ზოლში, განსაკუთრებით საქართველოს ტერიტორიულ ზონაში შემორჩენილია დაფნის ბუნებრივი ტყეები, რაც იმის დამადასტურებელია, რომ იგი საქართველოს აბორიგენული კულტურაა. ამ ტერიტორიებზე არის დაფნის წარმოებისათვის საუკეთესო ნიადაგობრივი პირობები. ამით იყო გამოწვეული, რომ 1950-1965 წლებში დაფნის პროდუქციიდან მიღებულ შემოსავალს, რომლის ძირითადი მომხმარებლები ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკები იყო, მნიშვნელოვანი წვლილი შეჰქონდა საქართველოს ეკონომიკის ძლიერებაში, მაგრამ საბჭოთა კავშირის იმ პერიოდის ზოგიერთ ხელმძღვანელთა ეკონომიკურად გაუმართლებელი გადაწყვეტილებების შედეგად, დაფნის საზღვარგარეთიდან შემოტანით, ქართული წარმოების დაფნა გასაღების ბაზრის გარეშე დარჩა, რის

გამოც შემდგომ პერიოდში საქართველოში დაიწყო მედაფნეობის რენტაბელობის დაქვეითება. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში მედაფნეობისადმი ყურადღების შესუსტებამ გამოიწვია მისი ძირითადი პროდუქციის – მშრალი ფოთლის ხარისხის დაცემა და მისი თვითღირებულების გაზრდა. ყოველივე ეს მნიშვნელოვნად ამცირებს ჩვენთან დაფნის წარმოების კონკურენტუნარიანობას, აფერხებს საზღვარგარეთ გატანილი პროდუქციის რეალიზაციას და ადაბლებს მედაფნეობის რენტაბელობას საქართველოში.

აღსანიშნავია, რომ დღეისათვის მსოფლიოში დაფნის მშრალი ფოთლის და ეთეროვანი ზეთის წარმოება საგრძნობლად ჩამორჩება მასზე მოთხოვნებს, რომელიც ყოველწლიურად იზრდება, რაც ჩვენი ქვეყნის სოფლის მეურნეობის განვითარების სამომავლო პერსპექტივებში უნდა იყოს გათვალისწინებული.

დღეისათვის, როდესაც საქართველოში ძირფესვიანად შეიცვალა აგრარული პოლიტიკა, საჭიროა მეურნეობრიობის პროგრესული ფორმების შერჩევა-დანერგვა, პროდუქციის თვითღირებულების შემცირება, ბაზრის კონიუნქტურის სწორად განსაზღვრა და სხვა.

ზემოთაღნიშნული მიმართულებების შესაბამისად საჭიროა მედაფნეობაშიც მოხდეს შესაბამისი ცვლილებები, რაც განვითარების დიალექტიკის თვალსაზრისით ობიექტური მოვლენაა. მედაფნეობის შემდგომი განვითარებისა და რენტაბელობის ამაღლების მიზნით საჭიროა შემდგომი კომპლექსური ღონისძიებების განხორციელება.

– დაფნის კულტურის მაღალმოსავლიანი, ადვილადმექანიზებადი და მა-

ღალეთერზეთოვანი ჯიშების წარმოებაში დანერგვა;

– დაფნის ძირითადი პროდუქციის – მშრალი ფოთლის წარმოების რაციონალური ენერგორესურსდამზოგი ტექნოლოგიის დამუშავება და წარმოებაში დანერგვა;

– ტექნოლოგიური ოპერაციების ოპტიმალური აგროტექნიკის და რეჟიმების შერჩევა;

– მძიმე შრომატევადი ოპერაციების მექანიზაცია და ავტომატიზაცია.

აღნიშნული ღონისძიებების კომპლექსური გადამწყვეტა და მათი პრაქტიკული განხორციელება საშუალებას მოგვცემს მნიშვნელოვნად შევამციროთ დაფნის პროდუქციის თვითღირებულება და მედაფნეობა კვლავ გავხადოთ საქართველოს სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთ მაღალრენტაბელურ დარგად.

ცნობილია, რომ დაფნის ფოთოლში ეთერზეთების შემცველობა 0.08%-დან 2,00%-მდე მერყეობს, რითაც მენარმეს ეძლევა შესაძლებლობა, დაფნის პლანტაციის გასაშენებლად მაღალი რაოდენობით ეთერზეთების შემცველი ფორმები გამოარჩიოს. სამეცნიერო და ლიტერატურული წყაროებიდან ირკვევა, რომ საქართველოში გვხვდება კეთილშობილი დაფნის როგორც ველურად გავრცელებული ფორმები, ასევე კულტურული წარგავები, რომლებიც მრავალფეროვანი ფორმებით ხასიათდება.

სუბტროპიკულ რაიონებში გამოვლენილია დაფნის მცენარის 10 სხვადასხვა ფორმა, რომლებიც ხასიათდებიან შემდეგი თავისებურებით:

1. *Lancifolia*, რომელიც ხასიათდება ვიწრო ფოთლებით, კიდეები ტალღისებური, სიგრძე 8-10 სმ, სიგანე 2,5 სმ-მდე, წვერო წაგრძელებული, მახ-

ვილბოლოიანი, ყუნწის სიგრძე 0,8-1 სმ-მდე. აქვს მუქი მწვანე ფერი. ბუჩქი კომპაქტურია. ყვავილობა უხვი. ნედლი ფოთლის საშუალო მასა 0,7 გ. გამოირჩევა მაღალი არომატით. ნაყოფი წვრილია, კონუსური, მწიფდება ნაადრევად ოქტომბრის თვეში. დაფნის ასეთი ფორმა გავრცელებულია სოჭის, ადღერის და დაგომისის რაიონებში.

2. *Latifolia*, ფოთლები ფართო და გრძელი, მკვრივი, გვერდები მსუბუქად დატალღული, მახვილი წვერით, ფოთლის ფერი მუქი მწვანე. ყუნწის სიგრძე 0,8 სმ-მდე. ბუჩქი ხშირფოთლოვანი სუსტად გაშლილი. ფოთლის საშუალო მასა 0,83 გ.

3. *Undulata*. ფოთლები გრძელი ლანცეტისებრი, სიგრძით 10-12 სმ-ია, სიგანით 3-3,5 სმ. ყუნწის სიგრძე 0,8 სმ. ფოთლის კიდეები ძლიერ ტალღისებური, წვერო ნაგრძელებული და მახვილი, მცენარე კომპაქტურია, ხშირფოთლიანი, ნედლი ფოთლის მასა 0,85 გ. ეს ფორმა გავრცელებულია ყველგან, განსაკუთრებით სოჭის მიდამოებში.

4. *Mikropphulla*. ფოთლები შედარებით პატარა, სიგრძით 5-7 სმ-მდე, სიგანით 2-3 სმ. ყუნწის სიგრძე 0,8 სმ. ფოთლის ფერი ღია მწვანე. ფოთლის ფორმა ლანცეტისებრია, კიდეები ბრტყელი. ფოთლის საშუალო მასა 0,35 გ. ბუჩქის ვარჯი კომპაქტურია, ყვავილობა უხვი, ასეთი ფორმა იშვიათად გვხვდება.

5. *Ovalifolia*. ფოთლები გრძელი ოვალისებრია, ზოგჯერ მომრგვალებული, მახვილი წვერით. დაფნის ეს ფორმა აღწერილია გ. ვოლოშინის მიერ ჯერ კიდევ 1959 წელს, ფართოდ გავრცელებულია ყირიმში და ნოდებულია მრავალფოთლოვან ფორმად. ფოთლის სიგრძე 10-13 სმ-ია, სიგანე 6-7 სმ; ფოთლის კიდეები ოდნავ ტალღისებური, წვერო ოდნავ ნამახვილებული. ფოთლის ფერი მუქი მწვანეა. ყუნწის სიგრძე 1,3-1,5 სმ. ნედლი ფოთლის მასა 1 გ. ვარჯი გაშლილია, ნათელია. ყვავილები განლაგებულია ამონაყარის მთელ სიგრძეზე, გვხვდება იშვიათად.

6. *Salicifolia*. ფოთლები წვრილი და გრძელი ნამახვილებული წვერით, ფოთლის კიდეები ბრტყელი, ფოთლის ფორმა წააგავს ევკალიპტის და ზეთის ხილის ფოთლებს, საშუალო სიგრძე 10-11 სმ-ია, სიგრძე 1,5-2,5 სმ. ფოთლის ფერი ღია მწვანეა,

ყუნწი 0,5-0,6 სმ სიგრძისაა. ნედლი ფოთლის საშუალო მასა 0,57 გ. მცენარის ვარჯი გაშლილია, საშუალო სიხშირის შეფოთვლით, გვხვდება იშვიათად.

7. *Lagustifolia*. ეს ფორმა აღწერილია ჯერ კიდევ 1938 წელს ფ. კალაიდოს მიერ. ფოთლები მომრგვალებული-კვერცხისებრი ფორმისაა, კიდეები ბრტყელი, ფოთლის წვერო ნამახვილებულია. ფოთლის საშუალო სიგრძე 8,3 სმ-ია, სიგანე 4,0 სმ, ფერი მუქი მწვანეა, ფოთლის ფირფიტა ხისტია. მცენარის ვარჯი კომპაქტურია, ხშირი ფოთლის საშუალო მასა 0,73 გ.

8. *Pallidus*. ფოთლები ნათელი მოყვითალო-მწვანე ფერის, ზოგჯერ თითქმის ყვითელია, აღწერილია ე. სვანიძის მიერ 1951 წელს, ფ. კალაიდოს მიერ 1938 წელს და მ. ვოლოშინის მიერ 1959 წელს. ფოთლის ფირფიტა შედარებით დიდაა, ძალიან თხელია, მოგრძო ოვალისებრია, კიდეები ტალღისებრია, სიგრძე 10-13 სმ-ია, სიგანე 4-5 სმ. ყუნწის სიგრძე 0,7 სმ-ია. ვარჯი გაშლილია. ნედლი ფოთლის მასა 0,74 გ. მცენარე დეკორატიულია, გვხვდება იშვიათად.

9. *Craindifolia*. აღწერილია ე. სვანიძის მიერ 1951 წელს. მცენარის ფოთლის სიგრძე 6-12 სმ-ია, ამ ფორმის მცენარე ადღერის მიდამოებში ვ. ვორონცოვის მიერ არის შერჩეული, რომლის ფოთლის სიგრძე 16-18 სმ-მდეა, ხოლო სიგანე 6-7 სმ-ია, ფოთლის კიდეები ბრტყელია, ზოგჯერ ფოთლის სიგრძე 25 სმ-ს აღწევს, სიგანე კი 10-11 სმ-ია. ყუნწის სიგრძე 1,5 სმ-ია, ფოთოლი ღია მწვანე ფერისაა. ფოთლის საშუალო მასა 1,86 გ-ია. მცენარის ვარჯი გაშლილია.

10. *Ultimo microphulla*. ძლიერ წვრილ-ფოთლოვანი ფორმაა. ფოთლის ფერი მუქი მწვანე, სიგრძე 2-3 სმ, სიგანე 0,8-1,5 სმ; კიდეები ოდნავ ტალღისებურია. პლანტაცი-აში გვხვდება ძალზე იშვიათად. ყვავილი ღია ყვითელი ფერისაა, ყვავილობს სხვა მცენარეებზე ერთი კვირით ადრე, ნედლი ფოთლის მასა 0,17 გ-ია. სამეურნეო თვალსაზრისით ასეთი ფორმის მცენარეები არარაციონალურია, ვინაიდან ფოთ-

ლის კრეფა და დამუშავება მეტად შრომატევადია.

საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მეცნიერ-თანამშრომელთა მიერ ბოლო პერიოდში მცენარეთა შერჩევის მეთოდით მიღებულია დაფნის მცენარის ახალი ფორმა, რომლის ფოთლის სიგრძე 12-14 სმ-ია, სიგანე – 5 სმ. ფოთოლი თხელი – სისქით 0,2 მმ, ხოლო ფოთოლში ეთერზეთების რაოდენობა აღწევს 2,0%-ს. ამავე დროს მისი ბუჩქი ხასიათდება ხშირი დაფოთვლით და სიმეტრიულობით, მოვლა-მოყვანის და გადამუშავების ტექნოლოგიური პროცესების მექანიზირების საშუალებას იძლევა.

დღეისათვის დაფნის მოვლა-მოყვანის აგროტექნიკით გათვალისწინებული ძირითადი ღონისძიებებიდან საუკეთესო შემთხვევაში მექანიზირებულია: მცენარეთა შორის (რიგში) ნიადაგის გაფხვიერება, შხამ-ქიმიკატებით შენამვლა, სასუქების ტრანსპორტირება და ნიადაგში შეტანა, ხოლო ისეთი რთული და შრომატევადი ოპერაციები, როგორცაა: დაფნის ბუჩქების მძიმედ გასხვლა, მოსავლის აღების ოპერაციები (დაფნის ტოტების აჭრა, შეკონვა, მშრალი ღეროებიდან ფოთლის მოცილება, ფოთლების დახარისხება და სხვა) ხელით მიმდინარეობს.

მედაფნეობაში მექანიზაციის დაბალი დონე აისახება წარმოებული ფოთლის თვითღირებულებაში, რაც განპირობებულია იმითაც, რომ არსებული დაფნის პლანტაციები გაშე-

ნებულია არასამექანიზაციო სქემით, კერძოდ იგი გაშენებულია ვიწრო მწკრივებად და ფერდობ ადგილებზე. ამასთან დაფნის ბუჩქებიდან ძირითადად იჭრება ორწლიანი ნაზარდი ღეროები, რომლებიც დიდი ზომების

გამო ძნელად ექვემდებარება მექანიზაციას.

საქართველოში კეთილშობილი დაფნის ფოთლის წარმოების ძირითადი შესასრულებელი ოპერაციები შემდეგია: ორგანული სასუქის (ნაკელი 50 ტ/ჰა, ან ტორფისა და ნაკელის კომპოსტი 80 ტ/ჰა.) შეტანა, წელიწადში ერთხელ; მინერალური სასუქების შეტანა (ფოსფორი 0,8 ტ/ჰა. კალი-

უმი 0,6 ტ/ჰა 2 წელიწადში ერთხელ), რიგთაშორისებში ნიადაგის საზამთრო გადაბარვა (ორგანული სასუქების შეტანით ტარდება 2 წელიწადში ერთხელ 16-18 სმ სიღრმეზე), მინერალური სასუქების დაქუცმაცება და შეტანა, აზოტოვანი სასუქების შეტანა ერთდროული კულტივაციით, რიგთაშორისების კულტივაცია (წელიწადში 4-ჯერ), სიდერატების თესვა, ფუნგიციდებით შეწამვლა (წელიწადში 3-ჯერ), შპალერული და ბუჩქისებრი პლანტაციების მძიმე გასხვლა, მოსავლის აღება ბუჩქებიდან (ერთი ან ორწლიანი ტოტების აჭრა), მოჭრილი ტოტების შეკონვა, კონების გატანა პლანტაციიდან და მათი დატვირთვა ავტომობილის ძარაზე, კონების ტრანსპორტირება საშრობ ფარდულებამდე, კონების აწონვა და საშრობ ფარდულებში შეტანა, შრობის პერიოდში კონების შებრუნება (2-3-ჯერ), მშრალი ღეროებიდან ფოთლების მოცილება, ფოთლების დახარისხება და ნარჩენი ღეროების გამოტანა ფარდულიდან და მათი დანვა, წყალსაწრეტი არხების განმენდა (3-ჯერ), რიგთაშორისების გათიბვა და სხვა.

ზემოთ მითითებული ოპერაციები შეიძლება ჩატარდეს სხვადასხვა ტექნოლოგიით:

I. ინტენსიური ტექნოლოგია – დაფნის პლანტაციებში უდიდესი მოსავლისა და უმაღლესი ხარისხის ფოთლისა და ეთეროვანი ზეთის მიღების ტექნოლოგიური სისტემა.

მაღალი ტექნოლოგია დაფუძნებულია დაფნის საუკეთესო ჯიშების გამოყენებაზე, მცენარის კვებისა და მოვლის საუკეთესო პირობების შექმნაზე, რომელიც განაპირობებს

მოცემული ჯიშის პოტენციალის 90%-ის რეალიზაციას. პლანტაციის ყოველწლიური მოსავლიანობა ერთ ჰექტარზე საშუალოდ შეადგენს 27000-30000 კგ-ს ნედლი მასის სახით, 8000-9000 კგ-ს მშრალი ფოთლის სახით;

II. ინტენსიური ტექნოლოგია – დაფნის პლანტაციებში მაღალი მოსავლისა და ხარისხოვანი ფოთლის მიღების ტექნოლოგიური სისტემა.

ინტენსიური ტექნოლოგია დაფუძნებულია მაღალმოსავლიანი ჯიშის გამოყენებაზე, მცენარის კვების, მანებლებისა და სარეველებისაგან დაცვის პირობების შექმნაზე, რომელიც განაპირობებს გამოყენებული ჯიშის პოტენციალის 70%-ის რეალიზაციას. პლანტაციის ყოველწლიური მოსავლიანობა ერთ ჰა-ზე იქნება 14000-1700 კგ ნედლი მასა; 4000-5000 კგ. მშრალი ფოთოლი.

III. ნორმალური ტექნოლოგია – დაფნის პლანტაციებში ნორმალური მოსავლისა და ფოთლის მიღების ტექნოლოგიური სისტემა დაფუძნებულია აგროლანდშაფტისა და ნიადაგის ნაყოფიერების მაქსიმალურ გამოყენებაზე, რომელიც განაპირობებს მცენარის პოტენციალის 40%-ის რეალიზაციას. პლანტაციის ყოველწლიური მოსავლიანობა ჰა-ზე

იქნება 7000-10000 კგ. ნედლი მასა; 2000-3000 კგ. მშრალი ფოთოლი.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, დაფნის წარმოება დღეისათვის საქართველოში არარენტაბელურია, ვინაიდან მისი შრომატევადი ტექნოლოგიური ოპერაციების მიუხედავად პროდუქციის ღირებულება ადგილზე დღეისათვის ძალიან დაბალია. დაფნის მიმღები საწარმოები მშრალ პროდუქციას ფოთლების სახით ღებულობენ დაბალ ფასებში (2-2,5 ლარი/კგ.), რაც, რა თქმა უნდა, სტიმულს უკარგავს დაფნის მწარმოებელ ფერმერებს.

მედაფნეობის რენტაბელობის ამაღლების მიზნით საჭიროა მშრალი ფოთლის წარმოების ენერგორესურსის დამზოგი ახალი უნარჩენო ტექნოლოგიისა და მისი განხორციელებისათვის საჭირო მანქანათა კომპლექსის დამუშავება და გამოყენება. აღნიშნული სამუშაოები ნაწილობრივ შესრულებული იქნა საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, ამჟამად საჭიროა მისი პრაქტიკული განხორციელება.

სპეციალიზებული მანქანათა კომპლექსის შექმნისა და მისი რაციონალური გამოყენების ერთ-ერთ ძირითად საფუძველს წარმოადგენს ადვილად მექანიზებული აგრონომიული ფონის შექმნა [ნ. ებანოიძე, „დაფნის წარმოების მექანიზაცია“. ქ. ქუთაისი, 2007წ.] ე.ი. ისეთი პლანტაციების გაშენება, რომლებშიც შესაძლებელი იქნება ენერგეტიკული და ტექნიკური საშუალებების გამოყენება. ამ პირობებს საფუძველი უნდა ჩაეყაროს ახალი პლანტაციების გაშენების დროს. კარგ შედეგს მოგვითანს პლანტაციების შპალერული წესით გაშენება, რიგთაშორისებით 1,8-2 მ. არსებულ, ძველ პლანტაციებში საჭიროა ჩატარდეს რეკონსტრუქცია, ხოლო გადაბერებულ პლანტაციებში მიზანშეწონილია მძიმე გასხვლის ჩატარება, რაც ამავე დროს ხელს შეუწყობს მოსავლიანობის ამაღლებას.

*სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო კვლევითი ცენტრი:
ნუშზარ მბანოიძე,
ტექნიკის მეცნიერების დოქტორი,
პროფესორი;
ვლადიმერ მირუაშვილი,
ტექნიკის მეცნიერების აკადემიური დოქტორი*

ვებრძალვით საპარტიველოს სოფლის მეურნეობის მცენიერებათა აკადემიის მი-
ერ მომზადებულ „საკვეზი კულტურების აბრონესების“ გეჭღვას.

საკვეზი კულტურების მოვლა-მოყვანის აბრონესები

გაგრძელება, დსაანვისი № 7(39)

ნაწილი II

თესვის წესები, დრო და ნორმები

მრავალწლოვანი ბალახები ითესე-
ბა როგორც სუფთა, ისე ნარევის სა-
ნით საფარქვეშ და უსაფაროდ.

ზაფხულსა და ადრე შემოდგომაზე
დათესილი ბალახები ისე კარგად ვი-
თარდება, რომ ზოგჯერ დაზამთრებამ-
დე ითიბება, ამიტომ მრავალწლოვანი
ბალახების და მათი ნარევის თესვა
უნდა წარმოებდეს უმეტესად ზაფხუ-
ლის ბოლოს და ადრე შემოდგომაზე.

თუ წინამორბედი კულტურა დასა-
რველიანებულია და ბალახების თეს-
ვისათვის ნიადაგის მაღალ დონეზე
მომზადება ვერ ესწრება, მაშინ ეს
ოპერაცია შეიძლება გაზაფხული-
სათვის გადავიტანოთ.

მრავალწლოვანი ბალახების თესვა
ცალკეული ზონების მიხედვით წარ-
მოებს შემდეგ ვადებში:

ა) აღმოსავლეთ საქართველოს ბა-
რის სარწყავებში ზღვის დონიდან 600-
800 მ სიმაღლეზე – 1 აგვისტოდან 30
სექტემბრამდე; სამგორის, გარდაბნის
ველებსა და მარნეულის, ბოლნისის
ვაკეებზე – 20 აგვისტოდან 15 სექ-
ტემბრამდე; ტირიფონის, მუხრანის
ველებსა და მდინარე მტკვრის ორივე
მხარეს მცხეთის მიდამოებამდე – 10
აგვისტოდან 5 სექტემბრამდე; ახალ-
ციხის რაიონში წინამორბედი მოსავ-
ლის აღებიდან – 30 აგვისტომდე;

ბ) აღმოსავლეთ საქართველოს ბა-
რის მშრალი რაიონების ურწყავებში,
ზღვის დონიდან 600-800 მ სიმაღლემ-
დე – ადრე გაზაფხულზე; ალაზნის,
სამგორის, გარდაბნის ველებსა და
მარნეულის, ბოლნისის ვაკეებზე – 20
მარტიდან 10 აპრილამდე; ტირიფო-
ნის, მუხრანის ველებსა და მდინარე
მტკვრის ორივე მხარეს მცხეთის მი-
დამოებამდე – 1 აპრილიდან 20 აპრი-
ლამდე; ახალციხის რაიონში – 10 აპ-
რილიდან 20 აპრილამდე;

გ) ტყის სარტყლის ზოლში და მთა-
გორიან ტენიან რაიონებში – ადრე
გაზაფხულზე, თოვლის აღებიდან 15
მაისამდე;

დ) მთის მდელოსა და მთის ტრამა-
ლის რაიონებში – ადრე გაზაფხულ-
ზე, თოვლის აღებისთანავე 10 დღის
განმავლობაში;

ე) დასავლეთ საქართველოს დაბ-
ლობის სარწყავ რაიონებში – 20 აგვის-
ტოდან 20 სექტემბრამდე, ურწყავებში
– 20 სექტემბრიდან 10 ოქტომბრამდე.
საფარ კულტურაში მრავალწლოვანი
ბალახები ითესება გაზაფხულზე, ხო-
ლო საფარი კულტურა მისთვის დად-
გენილ ვადებში - 10-15%-ით შემცირე-
ბული ნორმით. თესვა უნდა მოეწყოს
დისკოებიანი ჩამთესვით აღჭურვი-
ლი სათესით მშრალ ამინდში, საფარი
კულტურების გარდიგარდმო;

ბალახნარევის თესვა კომბინირე-
ბული სათესი მანქანით წარმოებს
კომპონენტების თესლის ფორმის, ნო-
ნის, ფხიანობის მიხედვით; შეიძლება
ყველა ან რამდენიმე მარცვლოვანი
ერთად აიროს და ჩაიყაროს სათესის
სათესლე ყუთში, წინააღმდეგ შემთხ-
ვევაში მარცვლოვანი და პარკოსნები
კომბინირებულ სათესში ცალ-ცალკე
უნდა ითესებოდეს. სათესის სათეს-
ლე ყუთში ისინი ცალ-ცალკე ჩაიყ-
რება და ორივე კომპონენტი საჭირო
სიღრმეზე ჩაითესება. თესვის წინ და
თესვის შემდეგ ფართობი სასურვე-
ლია მოიტკეპნოს საგორავებით. ბა-
ლახის სპეციალური სათესი მანქანის
უქონლობის შემთხვევაში თესვა ხორ-
ბლის უნივერსალური სათესი მანქა-
ნითაც შეიძლება ჩატარდეს. ამ ტიპის
სათესით ბალახნარევის თესვის
დროს პარკოსანი და მარცვლოვანი
ცალ-ცალკე ითესება გარდიგარდმო

გავლით – ჯერ პარკოსანი და შემ-
დეგ მარცვლოვანი. ნიადაგში უნდა
ჩაითესოს ესპარცეტი 4-5 სმ სიღრ-
მეზე, იონჯა, სამყურა და კურდღლის
ფრჩხილა – 2,0-2,5 სმ სიღრმეზე და
მარცვლოვანი 0,5-1,5 სმ სიღრმეზე.
ძლიერ დაქანებულ ფერდობებზე, სა-
დაც სათესი მანქანების გამოყენება
შეუძლებელია, თესვა უნდა ვანარმო-
თ ხელით; ხელით თესვისათვის გა-
მოცდილი მთესველები უნდა გამოი-
ყოს; მობნევით თესვის დროს თუ ხნუ-
ლი კარგად დაიფარცხა, თესვის წინ
დატკეპვნა საჭირო არ არის. თესვის
შემდეგ მსუბუქი ფარცხი (“ზიგზაგე-
ბი”) ან თვითნაკეთი ფარცხი უნდა
გადატარდეს და შემდეგ საგორავით
დაიტკეპნოს;

თესლის სინვრილისა და თესვის
მცირე ნორმების გამო სათესის გამო-
თესვის ნორმაზე დაყენებისათვის რო-
მელიმე ბალახსა საჭირო. ამისათვის
გამოყენებული უნდა იქნას კარგად
გადამწვარი ფხვიერი ნაკელი, ნახერ-
ხი, ქვიშა ან მშრალი ფხვიერი მიწა;

თესვის დამთავრებისთანავე ნაკე-
თი წყლის ნელი ნაკადის გაფონვით ან
დანვიმებით უნდა მოირწყოს, ნიადა-
გის სიმშრალის მიხედვით ჰექტარზე
1000-1500 კუბ.მეტრი წყალია საჭი-
რო, დაწვიმების დროს კი ერთნახე-
ვარჯერ ნაკლები;

ბალახების თესლი უნდა იყოს კონ-
დიციური და შემონმებული. ერთ ჰექ-
ტარზე უნდა დაითესოს მრავალწ-
ლოვანი ბალახების პირველი კლასის
კონდიციური თესლი განსაზღვრული
რაოდენობით.

თესვის ნორმაში საკვების თესლზრუნველისა და ბრძოლადაინი სათიბ-საძოვრებისათვის (კვ/ჰა-ზე)

აღნიშნული თესვის ნორმები ალღებულა მწკრივად თესვისათვის. მობნევი თესვის დროს ნორმა უნდა გადიდდეს 10-15%-ით. მცირე ნორმა აიღება – სარწყავებისათვის და საკმაოდ ტენიანი რაიონებისათვის, დიდი ნორმა – ურწყავებისათვის და მშრალი რაიონებისათვის.

როდესაც მოკლე და გრძელვადიანი სათიბ-საძოვრების ბალახნარევეში შედის ესა თუ ის სახეობა, როგორც რომელიმე ბიოლოგიური ჯგუფის ერთადერთი წარმომადგენელი (მეჩხერ-ბუჩქიანი მარცვლოვნების, ან ფესურიანი მარცვლოვნების, ან პარკოსნების), მაშინ თესვის ნორმა ალღებული უნდა იქნას გადიდებული, ცხრილის მეორე სვეტის მიხედვით; ხოლო თუ ბალახნარევეში შედის ერთი და იმავე ბიოლოგიური ჯგუფის ორი და მეტი სახე, მაშინ თესვის ნორმა ალღებული უნდა იქნას შემცირებული, ცხრილის მესამე სვეტის შესაბამისად;

მრავალწლოვანი ბალახები, როგორც წესი, ითესება წინა წლის მოსავლის თესლით, მაგრამ ბარის ზოგიერთ რაიონში თესლის დროზე ალღების დროს შესაძლებელია ზაფხულში და ადრე შემოდგომაზე თესვა ახლად ალღებული თესლით;

მრავალწლოვანი პარკოსანი ბალახების ფესვებზე ვითარდება კოჟრის ბაქტერიები, რომლებიც ჰაერიდან თავისუფალ აზოტს ითვისებენ. კოჟრის ბაქტერიების სწრაფი გამრავლებისათვის გამოყენებული უნდა იქნას თესლის ნიტრაგინით დამუშავება.

ნათესის მოვლა

აღმონაცენის მცირე დასარეველიანების შემთხვევაში საჭიროა მათი ხელით მარგვლა. მარგვლის დროს სარეველა მცენარეები ფესვიანად ამოიგლიჯება და ნაკვეთიდან გაი-

კულტურები	სუფთა ნათესებისათვის	ბალახნარევეში, როდესაც ბიოლოგიური ჯგუფებიდან:	
		ერთი კომპონენტი	ორი და მეტი კომპონენტი
1	2	3	4
მეჩხერაუჩქიანი მარცვლოვანი:			
მდელოს ტიმოთელა	8-10	6-8	4-5
მდელოს წივანა	14-16	8-10	5-6
სათითურა	14-16	8-10	5-6
საძოვარი კონდარი	18-20	6-8	4-5
ფესურიანი მარცვლოვანი:			
უფხო შრეელა	20-25	10-12	6-8
მდელოს მელაკუდა	16-18	6-8	4-5
პარკოსნები			
ლურჯი იონჯა	14-16	4-7	3-4
ყვითელი იონჯა	10-12	5-6	3-4
ესპარცეტი	100-120	50-70	40-50
წითელი სამყურა	14-16	6-8	4-5
ვარდისფერი სამყურა	14-16	4-6	3-4
თეთრი სამყურა	12-14	6-8	4-6

ზიდება. თუ ფართობი ძალიან არის დასარეველიანებული და გამარგვლის საშუალება არა გვაქვს, მაშინ ნათესი უნდა ნაადრევად წაითიბოს და განათობი დაუყოვნებლივ გაიზიდოს;

ყოველი გათიბვის შემდეგ მოსავალი საჩქაროდ უნდა გაიზიდოს ნაკვეთიდან და საჭიროების მიხედვით გარდიგარდმო 1-2 კვალად მსუბუქი ფარცხით (“ზიგზაგით”) დაიფარცხოს. გათიბვის შემდეგ დაფარცხვა წამოზრდის დაწყებამდე უნდა ჩატარდეს, სარწყავებში დაფარცხვა მორწყვამდე ტარდება;

საფარის კულტურის მოსავალი და

ყოველგვარი ანარჩენი სასწრაფოდ უნდა გაიზიდოს ნაკვეთიდან, ვინაიდან ნამჯის გროვების 2-3 დლით დატოვება მნიშვნელოვნად აზიანებს ბალახს;

განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა აბრეშუმასთან ბრძოლას. ნათესი ხშირად უნდა იქნას დათვალიერებული და აღმოჩენილი კერები არსებული წესებით დაუყოვნებლივ მოისპოს. საერთოდ ბალახებში სარეველების მოსპობის მიზნით ფართოდ გამოიყენება შესაბამისი ჰერბიციდები;

მრავალწლოვანი ბალახების ნათესებზე პირველ ორ წელს ყოველგვარი პირუტყვისა და ფრინველის გაშვება და ძოვება დაუშვებელია. ხელოვნურ საძოვრებზე პირუტყვის ძოვება იწყება მეორე ან მესამე წლიდან და ტარდება ნაკვეთმორიგეობითი წესით. პირუტყვის მოუხნისრიგებელი და თავისუფალი ძოვება მინდვრებსა და საძოვრებზე სასტიკად აკრძალულია;

მრავალწლოვანი ბალახების ნათესებზე ძლიერ ცუდად მოქმედებს რწყვის რეჟიმის დარღვევა. შეიძლება ითქვას, რომ კარგი აღმოცენების მიღება-შენარჩუნებისა და მაღალი მოსავლისათვის გადამწყვეტი როლი რწყვას ეკუთვნის. რწყვა უნდა ჩატარდეს დროულად ნიადაგის გამომშრობამდე, დიდი სიფრთხილით. მორწყვის წესების დარღვევა იწვევს ბალახების ნათესების გამეჩხერებას და ზოგჯერ დაღუპვასაც კი;

გრძელვადიან სათიბში სავეგეტაციო რწყვა მეტი რაოდენობით უნდა ჩატარდეს, ვიდრე მოკლევადიან სა-

თესვის ნორმაში მინდვრის თესლზრუნველისა და მოკლევადიანი სათიბებისათვის (კვ/ჰა-ზე)

კულტურები	სუფთა ნათესებისათვის	ბალახნარევეში, როდესაც ბიოლოგიური ჯგუფებიდან:	
		ერთი კომპონენტი	ორი და მეტი კომპონენტი
1	2	3	4
მეჩხერაუჩქიანი მარცვლოვანი:			
მდელოს ტიმოთელა	10-12	5-7	4-5
მდელოს წივანა	14-16	10-12	6-8
სათითურა	14-16	10-12	5-7
მრავალსათიბი კონდარი	18-20	12-14	5-8
საძოვარი კონდარი	18-20	10-12	6-8
პარკოსნები			
ლურჯი იონჯა	14-16	9-11	6-8
წითელი სამყურა	14-16	10-12	7-9
ესპარცეტი	100-120	65-75	40-50

თიბში. ყოველი გათიბვის შემდეგ ბალახები ერთხელ ირწყვება, მაგრამ მშრალ და გვალვიან ადგილებში და ზაფხულში, ქარების დროს, ბალახი თიბვათაშორის საჭიროების მიხედვით დამატებით უნდა მოირწყოს.

მოსავლის აღება

მრავალწლოვანი პარკოსანი ბალახები სათივედ უნდა გაითიბოს ყვავილობის დაწყების ფაზაში, როცა თითო-ორთა ყვავილი გამოჩნდება, მწვანე საკვებად კი უფრო ადრე-დაცოკრების დასაწყისში. მარცვლოვანი ბალახები უნდა გაითიბოს დათავთავების დროს, მწვანე საკვებად კი უფრო ადრე, როცა დამუხლებას დაამთავრებს. ბალახნარევი უნდა გაითიბოს იმ კომპონენტის მიხედვით, რომელიც ადრე შემოდის ზემოაღნიშნულ ფაზაში;

საკვები ბალახების უხვი მოსავლის მისაღებად მარტო ნიადაგის კარგი დამუშავება, თავის დროზე თესვა და მოვლა არ კმარა, საჭიროა ნათესები დაცული იყოს გაძოვებისა და დაზიანებისაგან, საძოვრად განკუთვნილ ფართობში შემოღებული უნდა იყოს ნაკვეთმორიგეობითი ძოვება;

ბალახები თივად მოკლე და შემჭიდროებულ ვადებში უნდა ავიდოთ. გრძელვადიანი სარგებლობის ხელოვნური საძოვრები, რომელთა ბალახნარი რამდენიმე კომპონენტისაგან შედგება, სარგებლობის პირველ ორ წელს სათიბად უნდა იქნას გამოყენებული, მაგრამ თუ ნათესი ძლიერია და პირველ წელს რამდენჯერმე გაითიბა და

ამავე დროს კორდიც კარგადაა შეკრული, შეიძლება მეორე წელს პირუტყვის გაშვება საძოვრად მეორე ან მომდევნო გათიბვის შემდეგაც. საკვები ბალახები ჩვეულებრივ 4-6 სმ-ის სიმაღლე-

ზე ითიბება. ადგილობრივი პირობების მიხედვით ბალახი ერთი ან ორი დღე გაშლილი ან ზოლებად (ლარეულად) შეგროვილი უნდა დარჩეს. თუ ბალახის მოსავალი დიდია, მეორე ან მესამე დღეს უნდა გადაბრუნდეს. ამის შემდეგ თივა იფოცება და ბულულდება. თუ ბულულიდან აღებული თივის კონა გადაგრუნის დროს ტყდება, თივა მზადაა დასადგმელად. თივის მოფოცვა, გადაბრუნება და დაბულულება ხდება უმეტესად დილით ან საღამოთი. ნათესი სათიბებიდან თივა მალე უნდა გაიზიდოს და დაიზინოს. 3-4 დღის დაგვიანების შემთხვევაში კი ბულულების ქვეშ წამონაზარდი ყვითლდება და კნინდება, რაც მნიშვნელოვნად ამცირებს მოსავალს. საკვები თესლბ-

რუნეების მინდვრებზე და ხელოვნურ საზღვრებზე პირუტყვის ძოვება ნაკვეთმორიგეობითი წესით წარმოებს, სათანადო ინსტრუქციის მიხედვით;

ძირების ან ზვინების დადგმის დროს მთავარი ყურადღება მათი შუაგულის კარგად დატკეპნას უნდა მიექცეს. თივის ზვინი უნდა იყოს შემდეგი ზომის: სიგანე ფუძესთან 4-5 მეტრი, სიმაღლე 6-7 მეტრი, სიგრძე 20-30 მეტრი. ზოგჯერ მეურნეობის პირობების მიხედვით შეიძლება თივის ნაწილი ძირებად ადგილზე დაიდგას და შემდეგ თავისუფალ დროს პირუტყვის შენობებთან მიიზიდოს ზვინების დასადგმელად. ასეთ შემთხვევაში უნდა დაიდგას მრგვალი ფორმის ძირი, რომლის დიამეტრიც 2,5-3,0 მეტრი უნდა იყოს. წყალი რომ არ ჩაუდგეს, ძირები და ზვინები შემალღებულ ადგილებზე უნდა დაიდგას, ქვეშ 0,5 მეტრის სისქეზე ფიჩხი ან ჩალა გაეშალოს. ძირებსა და ზვინის გვერდებზე უნდა დაიდგას თივის ბულულები, რომლებიც დაახლოებით 10-15 დღის შემდეგ თავის მოსადგმელად გამოიყენება. ზვინის თავის მოსადგმელად დაბალი ხარისხის თივა უნდა იქნას გამოყენებული. ძირებსა და ზვინზე თავის მოდგმის შემდეგ ლატნები ან მავთულით გადაბმული ქვები უნდა გადაეკიდოს. 10-12 მეტრი სიგრძის ზვინზე ასეთი დამაგრება 4-5 ადგილას დასჭირდება. ხანძრისაგან დაცვის მიზნით ზვინები დამორეზებული უნდა იყოს ერთმანეთისაგან 50 მეტრით, ხოლო შენობიდან არანაკლებ 250-300 მეტრით.

გაგრძელება შემდეგ ნომერში

ღვანელი

აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი - 100

დიდი მესნიერისა და მამულიშვილის გახსენება

საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, უწმინდესმა და უნეტარისმა კბლისტრატმა ცინცაძემ მამია გოგოლიშვილი სასახლო მამულიშვილად ში-რატსა.

წლეულს ასი წელი შეუსრულდებოდა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსს, გამოჩენილ მეცნიერსა და საზოგადო მოღვაწეს, ქართველ აგრარიკოს მეცნიერთა სკოლის ღირსეულ წარმომადგენელს, პროფესორ მამია გოგოლიშვილს.

დაიბადა 1914 წლის 16 ოქტომბერს

ქობულეთის მაზრის სოფელ ბობოყვათში. 1924 წელს დაამთავრა ბობოყვათის დაწყებითი სკოლა და სწავლა ბათუმის ახლადშექმნილ პედაგოგიურ სასწავლებელში განაგრძო. 1929 წელს ლარიბების, მოჯამაგირეებისა და ხელმოკლე ოჯახების ბავშვებისათვის ყვარელში სატყეო სასწავლებელი გაიხსნა, სადაც მსურველებს

უგამოცდოდ იღებდნენ. მამია გოგოლიშვილმა სწორედ ყვარელში მიიღო საშუალო-ტექნიკური განათლება

მეტყვევის სპეციალობით, 1933 წელს კი სწავლა საქართველოს სატყეო ინსტიტუტში განაგრძო, ხოლო მოგვიანებით, როგორც სუბტროპიკული ზონის წარმომადგენელმა, ამ ინსტიტუტში გააგრძელა სწავლა.

ინსტიტუტში სწავლის პირველივე წლებიდან ინტერესით ჩაება ახალგაზრდულ საზოგადოებრივ საქმიანობაში და იმ დროისათვის აჭარიდან თბილისში სასწავლებლად ჩამოსული ახალგაზრდისათვის დამახასიათებელ უჩვეულო გამბედაობასა და ენერჯიას იჩენდა. მეხუთე კურსის სტუდენტი იყო, როდესაც ის აჭარის საბჭოთა მეურნეობის ტრესტის მმართველად დანიშნეს. ნახევარი წელიც არ იყო გასული და 23 წლისა ავტონომიური რესპუბლიკის მინათმოქმედების კომისარი გახდა.

მამია გოგოლიშვილი იოსებ სტალინთან გასაუბრების შემდეგ, მისივე რეკომენდაციით 1947 წელს აჭარის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარედ დაინიშნა.

ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე სახალხო მეურნეობის დარგების აღორძინებას შეუდგა და თავის აქტიურ საქმიანობას სოფლის მეურნეობის განვითარებას ახმარდა. ეს პერიოდი ძალზე ძნელი იყო აჭარისათვის. მართალია დიდი სამამულო ომი ორი წლის დამთავრებული იყო, მაგრამ ყველაფერი ახალ საწყისებზე უნდა გადასულიყო. სოფლის მეურნეობისა და ეკონომიკის აღორძინების გარდა ახალგაზრდა თავმჯდომარეს მხარის კულტურული დაწინაურება, ქართული ტრადიციების აღდგენაც განსაკუთრებით აინტერესებდა, გარეგან ძალით თავს მოხვედრილი უცხო ნეს-ჩვეულება და საერთოდ ბევრი უცხო ტოპონიმი იყო შესაცვლელი. ვის, ვის და ამისათვის მხოლოდ მთავრობას უნდა ეზრუნა. მალე აღდგა ქართული გვარები, სახელები და სახელწოდებები, რაც შეუმჩნეველი არ დარჩენილა. საქართველოს მაშინდელმა კათოლიკოს-პატრიარქმა, უწმინდესმა და უნეტარესმა კალისტრატე ცინცაძემ მამია გოგოლიშვილი სასახლო მამულიშვილად შერაცხა.

აჭარის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარედ მუშაობის პერიოდში გამორჩეულ ყურადღებას იმსახურებს ბატონი მამიას მიერ განხორციელებული ღონისძიებანი ბათუმის კათოლიკური ეკლესიის, სხვა უნიკალური არქიტექტურული ძეგლების გადასარჩენად, ბათუმის ზღვისპირა პარკში საზაფხულო თეატრის უმშვენიერესი შენობის აგების სამუშაოები.

1953 წლიდან მეცნიერების კანდიდატი მამია გოგოლიშვილი საქარ-

თველოს მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალურ ბოტანიკურ ბაღს ჩაუდგა სათავეში. აქაც მისთვის ჩვეული ენერგიით გააგრძელა სამეცნიერო მუშაობა მცენარეთა ინტროდუქციისა და ციტრუსოვანთ კულტურების აგროტექნიკაში. ზრუნავდა ბოტანიკური ბაღის კოლექციის გამდიდრების, სამეცნიერო კვლევა-ძიების პრობლემატიკის გაფართოებისათვის. მეცნიერული შრომის ორგანიზაციის ნიჭით მომადლებული პროფესორი, ცენტრალური ბოტანიკური ბაღის კოლექცივის შემოქმედებით ხელმძღვანელობასთან ერთად, ამიერკავკასიის რეგიონულ ორგანიზაციას აყალიბებს.

მისი უშუალო ინიციატივითა და შრომით შეიქმნა ამიერკავკასიის ბოტანიკური ბაღების საბჭო, რომლის უცვლელი ხელმძღვანელიც წლების მანძილზე იყო. მამია გოგოლიშვილმა 1961 წელს დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია, ხოლო 1963 წელს მას პროფესორის წოდება მიენიჭა.

იგი დიდ მზრუნველობას იჩენდა მეცნიერთა ახალგაზრდა კადრების აღზრდისადმი – წლების მანძილზე იყო სამეცნიერო ხარისხების მიმნიჭებელი საბჭოს თავმჯდომარე. ახალგაზრდა მეცნიერ-მუშაკთა აღზრდისა და ბიოლოგიური მეცნიერების პოპულარიზაციის საქმეში განეული ღვაწლისთვის 1979 წელს საქართველოს რესპუბლიკის მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის საპატიო წოდება მიენიჭა.

მეცნიერ-ორგანიზატორი თავისი გამოკვლევების შედეგად მიდიოდა ბევრი რეგიონული პრობლემის დაყენების აუცილებლობამდე, თავის კვლევა-ძიებათა შედეგებს ბატონი მამია სისტემატურად აქვეყნებდა და იგი ასზე მეტი სამეცნიერო ნაშრომის ავტორია, რომელთაგან ცხრა მონოგრაფიაა. მის ლაბორატორიაში მეცნიერული კვლევის შედეგად დაგროვილი ინფორმაცია დღესაც აქტიურად გამოიყენება პრაქტიკაში. მის ნაშრომებს კითხულობდნენ და მოხსენებებს ისმენდნენ რუსეთში, იტალიაში, ინგლისში, ინდოეთში, ნეპალში, იაპონიაში, პოლონეთში, ჩეხოსლოვაკიაში, ბულგარეთში, უნგრეთსა და გერმანიაში. ყოველივე ამას ხელს უწყობდა საერთაშორისო თუ რესპუბლიკური საბჭოების აქტიური წევრობაც. იგი 34 წელი იყო საბჭოთა კავშირის ბოტანიკური ბაღების საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე, ხოლო სამი ათეული წელი – ბოტანიკური ბაღების საერთაშორისო ასოციაციის საბჭოს წევრი.

მამია გოგოლიშვილი ბევრჯერ იყო არჩეული საკავშირო უმაღლესი საბ-

ჭოს, აჭარის უმაღლესი საბჭოს და თბილისის საქალაქო საბჭოს დეპუტატად. მათგან ყველაზე უფრო ბათუმის საპატიო მოქალაქედ არჩევას გაუხარებია სიმნიფის ასაკში შესული აკადემიკოსი. ბათუმი ჩემი ქალაქია, ხშირად უთქვამს მას. მეხუთე ათეული წელია, რაც თბილისში ვსახლობ, მაგრამ ბათუმელი ვარ, ჩემი ახალგაზრდობის ყველაზე ენერგიული წლები აქ გამიტარებია. ამ ძნელბედობის ჟამს მინდა, როგორმე გამოვადგე ჩემს კუთხეს, ეს ფიქრები მანუხებსო, ხშირად იტყოდა ბატონი მამია.

აუსრულდა დიდი ხნის სურვილი ღვაწლმოსილ მეცნიერს, მისი უშუალო ინიციატივითა და ძალისხმევით 1990 წელს დაარსდა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აჭარის საკოორდინაციო ცენტრი, რომლის თავმჯდომარედ წლების განმავლობაში თავად მუშაობდა, ხოლო 1994 წელს გახსნილ საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი სუბტროპიკული კულტურების კათედრის გამგედ აირჩიეს და ლექციების კურსს სუბტროპიკულ მემცენარეობაში კითხულობდა.

საქართველოს აგროსამრეწველო კომპლექსის დარგებისათვის მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადებაში შეტანილი პირადი დიდი წვლილისათვის, ნაყოფიერი სამეცნიერო-პედაგოგიური და ორგანიზაციული საქმიანობისათვის საქართველოს პრეზიდენტის 1999 წლის 25 ივნისის განკარგულებით მამია გოგოლიშვილი ღირსების ორდენით დაჯილდოვდა და იმავე წელს შეყვანილ იქნა მე-20 საუკუნის გამორჩენილ პიროვნებათა სიაში.

მეტად საინტერესო და საგულისხმომო აკადემიკოს მამია გოგოლიშვილის მიერ განვლილი სახელმწიფო, საზოგადოებრივი და მეცნიერულ-პედაგოგიური მოღვაწეობის გზა. ეს არის მაგალითი იმისა, თუ როგორ უნდა ემსახურო ქვეყანასა და საზოგადოებას, ამიტომ მისი, როგორც თვალსაჩინო მეცნიერისა და სასიქაღლო მამულიშვილის სახელი სამუდამოდ დარჩება მომავალი თაობების ხსოვნაში.

გურამ ალიძემ,
აკადემიკოსი, საქართველოს
სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა
აკადემიის პრეზიდენტი;

რაზო ჯაანძემ,
პროფესორი, საქართველოს
სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემიის წევრი

DeLaval Bosio

**დელავალის მობილური
საწველი დანადგარები
მსხვილფეხსა და წვრილფეხსა
მერქეული
მეცხოველეობისათვის**

უფრო ნაზი ვიდრე მწველავის ხელები!

WORLD TECHNIC
მსოფლიო ტექნიკა

www.worldtechnic.ge E-mail: info@worldtechnic.ge
☎ 2 90 50 00; 2 18 18 81

AG ალიანს ჯგუფი
ლიზინგი

ისარგებლეთ აგრო ლიზინგით და გადაიხადეთ
ტექნიკის ღირებულება ეტაპობრივად

შპს „აგროფლაგმანი“ გთავაზობთ უხვმოსავლიან სორგლის ჯიშებს „იუკასა“ და „ტანიას“ სათესლე მასალას!

ჯიში „ЮКА“

წარმოშობა: ჯიში შექმნილია ჰიბრიდ პოლოვჩანკა/რუფა-ადან 4-ჯერადი ინდივიდუალური შერჩევით.

ზოგადი დახასიათება.
LUTESCENS-ის ნაირსახეობაა. სიბრძე დაახლოებით 100 სმ-ია, მდგრადია ჩანოლისა და მარცვლის ჩაბნევის მიმართ. საშუალოდ საგვიანო ჯიშია, შემოდის 3-4 დღით გვიან, ვიდრე სტანდარტული ჯიშები.

მარცვალი ნითელი შეფერილობისაა, მოგრძო, 1000 მარცვალი ინონის 40-45 გრ.

მოსავლიანობა. ჯიშთა გამომცდის შეჯიბრში მაქსიმალური მაჩვენებელი იყო – 111 ტ. მარცვალი ჰა-ზე.

კლიმატური პირობებისა და დაავადებების მიმართ გამძლეობა.

სუსტად ზიანდება მურა, ყვითელი და ღეროს ჟანგბათი, ნაცრით და მავარი გუდაფშუბით, თავთავის სავტორიოზით და ფუზარიოზით.

ახასიათებს გვალვაგამძლეობა.

ჯიში „ТАНЯ“

წარმოშობა. ჯიში შექმნილია ტრიტიკალეს სორგალთან უკუქცევითი შეჯვარების გზით.

ზოგადი დახასიათება. ნახევრად ჯუჯა ჯიშია, 5-6 სმ-ით მაღალია სტანდარტულ ჯიშ „СКИФЯНКА“-ზე, საკმაოდ მდგრადია ჩანოლისადმი. მდგრადია მარცვლის ჩაბნევის მიმართ.

დაფშვის და ვურის გამომცდის თვისებები. 1000 მარცვლის წონა 45,4 დან 46,5 გრ-მდეა. მარცვლის ხარისხი აკმაყოფილებს, ძვირფასი სორგლის ჯიშების მოთხოვნებს.

მოსავლიანობა. 1999-2008 წწ-ში ამ ჯიშის გამომცდის შედეგად მისი მოსავლიანობის მაჩვენებელი საშუალოდ შეადგინდა 11,7 ტ მარცვალს ჰა-ზე.

კლიმატური პირობებისა და დაავადებების მიმართ გამძლეობა.

ჯიში მდგრადია ნაცარის და მტვრინან გუდაფშუბას; მურა და ყვითელი ჟანგბას მიმართ; თავთავის ფუზარიოზისადმი საშუალო სიმტკიცეს ამჟღავნებს. საშუალოდ ინფიცირდება ღეროს ჟანგბით და სავტორიოზით.

გამორჩევა მაღალი გვალვაგამძლეობაც.

შპს „აგროფლაგმანი“
E-mail: ilazarashvili@mail.ru

ტელ.: 599 755 435

ორგანიკა

ნიჰაზის
ალბაჰნი

უნივერსალური თხევადი ორგანულ-ბექტერიული სასუქი რომელსაც მოჰოვებელი აქვს ორგანული სერტიფიკატი, მინიჭებული აქვს სერთიფორისო ხარისხის ოქროს გვირგვინი ICS100, დაშვებულია ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტების მოსაყვანად

www.organica.ge

ბიოაგრო **BioAGRO**

ბიოაგრო აგროფროტექნოლოგიის ცენტრი
CENTER OF BIOLOGICAL PROTECTION OF PLANTS

მცენარეთა ბიოლოგიური დაცვის საშუალებები, ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტების მოსაყვანად

- კონსულტაცია ბიომეურნეობის მონეობაზე;
- ნიადაგის ფიტოსანიტარული მდგომარეობის შესწავლა;
- მცენარეთა დაავადების დიაგნოსტიკა
- მოყვანილი, სერტიფიცირებული პროდუქტის რეალიზაციაში ხელშეწყობა.

www.bioagro.ge

სასუქი და მცენარეთა დაცვის ბიოლოგიური საშუალებები უწვებელია ადამიანისათვის, ეკოსისტემისათვის, ცხოველებისათვის, ფრინველებისათვის, თევზებისათვის, ფუტკრებისათვის, სასარგებლო მწერებისათვის